

BAŠĆINA 26

GROHOTE, 2017.

BAŠĆINA 26

Grohote, 2017.

IZDAVAČ:

KULTURNO INFORMATIVNI CENTAR OTOKA ŠOLTE

ZA IZDAVAČA:

Tihana Glavurtić

UREDNIK:

Dinko Sule

LEKTOR:

dr. sc. Filip Galović

NASLOVNICA:

Luka Bezić

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Dinko Sule

NAKLADA:

200 primjeraka

TISAK:

DES - SPLIT

Željka Alajbeg

Treće desetljeće *Baščine*

Nakon doživljene (i proživljene) četvrtine stoljeća šoltanski časopis *Baščina* slavi svoj 26. broj. Kako je moguće nešto toliko materijalizirano kao što je časopis vezivati uz nešto toliko humanizirano kao što je postojanje, doživljavanje, proživljavanje, slavljenje čak? Jednostavno.

Nastanak časopisa vezan je za entuzijastička nastojanja objavljivanja poezije šoltanskih autora koji su 1991. godine objedinjeni (formatom) skromnom zbirkom. Ime joj nadijenu senzibilni poeta, iskonski poznavatelj otočne dijalektološke posebnosti Dobroslav Elezović, dipl. ing. agr., vitez hrvatskog maslinarstva, vjerojatno ni ne sluteći razmjere koncepta koje imenom poput kamena zaglavnog postavi.

Postanak tako bijaše istinski priželjkivan i gotovo nasušno potreban. Šoltanska izdavačka djelatnost tadašnjeg vremena očitovala se tek u službenom glasniku otočne uprave Šoltanski glasnik. Već sljedeće, 1992. godine, časopis raste formatom i brojem autora, a godinu poslije i sadržajem. Od 3. broja evidentan je kontinuirani porast priloga koji tematski dosežu različita umjetnička, prirodna, tehnička, biotehnička, društvena i humanistička područja. Publikacija se ilustrativno obogaćuje starim i aktualnim fotografijama, razglednicama, kopijama dokumenata i zapisa. Ozbiljan pristup izdavačkoj djelatnosti i međunarodnoj bibliografskoj praksi bilježi od 8. broja objavljenog 2001. godine kada dobiva svoj ISSN (Međunarodni standardni broj serijske publikacije koji služi jedinstvenoj identifikaciji serijskih publikacija u sklopu univerzalne bibliografske kontrole).

U dugogodišnjem nastajanju *Baščina* je proživjela brojne promjene, od formata, sadržaja, grafičkog oblikovanja do izdavača. U vječnim mijenama o(p)stala je jedina konstanta – stalnost, neizostavnost i predanost Dinka Sule. Član uredništva ubrzo preuzima ulogu glavnog urednika i svu odgovornost koju ona nosi. Zahtjevnost izbora tema i pratećih ilustracija, koordiniranja ustupanja i posudbe materijala, pronalaženja suradnika, autora, lektora, korektora, ugovaranja izdavanja je neupitna. U prilog tomu ide i podatak da su tijekom dugogodišnjeg publiciranja postojali vremenski odmaci u godišnjem izdavanju (*Baščina*

5, 1995; *Baščina* 6, 1999; *Baščina* 12/13, 2005/2006; *Baščina* 15/16, 2008).

Uz sve prateće komplikacije, nedostatke, pa i vremenske utrke, na *Baščini* se ustrajalo. Svaki novi broj je tim više razlog za slavlje – slavlje što postoji, slavlje što svjedoči i slavlje što prenosi jedinstvenost otočnog identiteta.

Baščina slavi svoj 26. broj u kojem su zadržana ustaljena tematska područja. Otočnu poetičnost predstavljaju Daria Batistić-Popadić, Marija Cvitanić Kokotić, Ana Gvozdrenović, Ana Lazarin i Sinaja Kovačević. Sentimentalnost stihova (pretežno otočkih autora) inspiracija je Božidaru Cević-Vidošu koji autorske notne zapise objavljuje u *Glazbenom prilogu*. Proznim tekstovima predstavljaju se Nikola Mateljan (*Dvor kazate Mateljan*) i Dinko Sule (*Ča je za izgorit, mora izgorit; Kolači, suhi i slaki; Ukreli mu škuru; Pripovidala mi Kate*) donoseći sliku života na otoku koja se može percipirati višeslojno – jezično, socijološki, etnološki i dokumentaristički. Ovom potonjem u prilog ide ustaljena tema *Tko je tko?* Dinka Sule koji objavljuje i nove rezultate istraživanja prirodnog blaga otoka. U prilogu *Biološka raznolikost otoka Šolte – rezultati zapažanja u prirodi* donosi nova saznanja o vrstama za čije evidentiranje prolazi čitav niz stručnih postupaka, a za determinaciju ostvaruje suradnju s reprezentativnim stručnjacima i znanstvenicima. U 26. broju *Baščine* donosi podatke o novoevidentiranim vrstama gljiva u suradnji s dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber (Austrija, Beč, Sveučilište u Beču, Odjel za sustavnu i evolucijsku botaniku) i dr. sc. Wolfgangom Klofacem (Austrija, Beč, Austrijsko mikološko društvo), potom pauka čiju determinaciju potpisuju dr. sc. Csaba Szinetar (Slovačka, Komárn, Sveučilište Selye János) i Luka Katušić dipl. ing. (Zagreb, Državni zavod za zaštitu prirode, Odjel za divlje i udomaćene svojte i staništa), kornjaša koje determiniraju mr. sc. Martin Rose (Austrija, Beč, Sveučilište u Beču, Odjel za botaniku i istraživanje bioraznolikosti), mr. sc. Mladen Zadravec (Zagreb, Udruga Hyla) i dr. sc. Toni Koren (Zagreb, Udruga Hyla), ptica u suradnji s dr. sc. Jasminom Mužinić (Zagreb, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za ornitologiju), te kukaca koje determinira dr. sc. Harald Letsch (Austrija, Beč, Sveučilište u Beču, Odjel za tropsku ekologiju i životinjsku bioraznolikost). Znanstvenom uvidu u bogatstvo šoltanske bioraznolikosti terenskim istraživanjima

1998., 2011. i 2014. godine, ubrajajući rezultate evidentiranja Dinka Sule, pridonose stručnjaci Hrvatskog prirodoslovnog muzeja u Zagrebu dr. sc. Vesna Štamol, mr. sc. Eduard Kletečki i mr. sc. Marijana Vuković u suradnji s dr. sc. Zoltánom Péterom Erőssom (Budimpešta, Mađarski prirodoslovni muzej, Odjel zoologije) koji objavljuju prilog *Kopneni puževi otoka Šolte*.

Sadržajno dominantan i tematski izuzetno zanimljiv jest prilog *Kapelanija i župa Maslinica u 19. i 20. stoljeću* prof. dr. sc. don Slavka Kovačića. U prilog jezičnom identitetu otoka Dinko Sule niže *Još malo naši lipi riči*, a njegovu vjerodostojnost u prenošenju potvrđuje i prilog dr. sc. Filipa Galovića *Jezična dimenzija pjesničke zbirke „Dobro je činit dobro“*. Zahvaljujući upravo ovom mladom znanstveniku, u suradnji s Kulturno-informativnim centrom otoka Šolte, prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u svibnju su ove godine šoltanski čakavski govori dobili status nematerijalnog kulturnog dobra Republike Hrvatske.

Teče treće desetljeće *Bašćine*. Polagano, ali ustrajno, skromno, ali značajno, iz zbirke poezije prometnula se u publikaciju koja je svojim sadržajem izvor brojnim stručnim, diplomskim i doktorskim radovima.

Bašćina ima živost nastajanja i životnost postojanja. *Bašćina* je odraz otoka, autentični preslik njegova života. Štoviše, život sam. Jednostavno.

Slavko Kovačić

KAPELANIJA I ŽUPA MASLINICA U 19. I 20. STOLJEĆU

1. MASLINICA KAPELANIJA, ŽUPA, PODŽUPA

Teško je posve precizno odrediti crkvenopravni položaj Maslinice u pojedinim razdobljima njezine više nego tristogodišnje povijesti. Nedvojbeno je da je ustanovljena kao samostalna dušobrižnička postaja pod patronatom obitelji Marchi, a poslije njezinih baštinka Martinis-Marchi i Alberti.

Maslinički su svećenici upisujući tijekom 18. stoljeća matične podatke o krštenima, vjenčanim i umrlima sebe različito oslovljavali. Oni od njih koji su bili školovani na glagoljaški način rabili su za se izraze: „kapelan“, „kurat“, „parok“ i „pastir“, a koji su bili školovani u ondašnjim latinsko-talijanskim školama: „capellanus“ i „cappellano“, „curatus“ i „curato“, „parochus“ i „parroco“, i to kako koji, čak ponekad isti na više načina, iako se u međuvremenu službeni položaj župe i njegov ustvari nije ni u čem promijenio. Tako npr. među upisima župnika glagoljaša čitamo onaj od 11. prosinca 1763.: *ja dom Andrija Buljević kapelan od ove crkve S. Nikole u Maslinici*, a isti pod 3. lipnja 1769. *Ja dom Andrija Buljević iz Rogoznice kurat od ove crkve S. Nikole u Maslinici*; na 15. srpnja 1770.: *jah d. Mihovijo Jerčić pastir od ove crkve S. Nikole u Maslinici*; don Mihovija Sučić na 20. travnja 1780.: *kapelan crkve S. Nikole*; don Vicko Čulap 30. travnja 1790.: *kurat u selu Maslinici*; don Mijo Marasović 11. srpnja 1796. piše za se: *budući u to vrime kapelan* itd.

Uprava Splitske biskupije masliničke je svećenike, unatoč malom broju njihovih župljana, u drugom desetljeću 19. stoljeća pa sve do sredine toga stoljeća imenovala župnicima („parochus“) radi toga da im pred novim austrijskim vlastima, za koje je samo taj izraz označavao samostalnog i redovitog upravitelja neke župe, budu priznata nešto veća prava nego su bila priznavana kapelanima i kuratima ovisnima o nekom župniku, što maslinički ustvari nisu bili.

*Dio prikaza zemljišnih čestica u Maslinici iz g. 1830.
(HR DAS 152, Arhiv mapa, Donje Selo – Šolta, 125, br.51)*

Međutim, spomenute su vlasti već tada zahtijevale od Svete Stolice i od biskupa da se točno utvrdi koja mjesta u Dalmaciji, ovisno o broju župljana, imaju pravo na punopravnog i stalnog župnika, a koja na neke vrste pomoćnoga župnika (kurata ili podžupnika) ili samo na kapelana kao župnikova pomoćnika.

Uredba o tome proglašena je g. 1849. Njom je na Šolti samo Grohotama priznat položaj punopravne župe, Gornjem selu položaj podžupe ovisne o Grohotama, ali ipak s pravom na podžupni ured i na posebnog svećenika sa stalnim

boravištem u selu. Dotadanje župe Srednje Selo i Donje Selo tom su uredbom ukinute te su trebale biti pripojene župi Grohote s tim da grohotski župnik dobije za pomoćnika nekog svećenika koji će se posebno brinuti za vjernike spomenutih dvaju sela. O tadašnjoj župi Maslinici tu se kaže: „Ona bi s obzirom na odveć malen broj duša i na blizinu župi Grohote mogla u nju biti uključena tako da se župniku dodijeli i drugi pomoćnik radi njezina posluživanja. O tom se prijedlogu očekuje mišljenje prečasnoga Ordinarijata, jer je potrebno voditi računa o odluci sadržanoj u Dvorskom otpisu izdanom 5. kolovoza 1847. br. 21498/2410. prema kojem se kapelanija obitelji Martinis ne može poistovjetiti s kuratijom“.¹

Prikaz čestica zgrada u Maslinici iz g. 1830.
(HR DAS 152, Arhiv mapa, Donje Selo – Šolta, 125, br.51)

¹ NAS, S-M Poz. 166 A./1. pod red. br. 17. Tu spomenuti dokument od 5. VIII. 1847. nije sačuvan u spisima Nadbiskupskog arhiva u Splitu.

Splitski je Biskupski ordinarijat ipak uspio postići da ni jedna od dotad postojećih šoltanskih župa ne bude ukinuta. Grohotska je novom odlukom bečkoga Ministarstva bogoštovlja i nastave iz g. 1876. zadržala položaj punopravne župe, a ostale su četiri postigle položaj kuratije, koji se u ono doba na hrvatskom označavao izrazom podžupa, a službeno „izložena kapelanija“, među njima i Maslinica. Istom je odlukom priznato pravo donjoselskom podžupniku na dodatak od 50 fiorina godišnje iz Vjerske zaklade za uzdržavanje konja, da mogne lakše posluživati Maslinicu u svakoj potrebi,² jer konj je za tu svrhu bio u ono doba ono što je sada automobil, ali je uzdržavanje te plemenite životinje bilo možda i skuplje nego sada održavanje automobila.

Maslinicu je od ukidanja spasilo to što je staro patronatsko pravo obitelji Martinis-Marchi nad njom bilo i od države službeno potvrđeno. Austrijske su im ga vlasti priznale nakon što je Aleksandar Martinis-Marchi (1772.-1839.) pristao plaćati 150 fiorina godišnje za uzdržavanje masliničkog župnika. Toj su svoti župljani bili dužni dodati u naravi (moštu) vrijednost od 30 fiorina godišnje, a 20 fiorina godišnje isplaćivati državna kasa na ime naknade za ukinutu crkvenu desetinu. Tako se je iz sva tri izvora skupa moglo osigurati svotu od 200 fiorina, smatranu tada minimalnom za pristojno uzdržavanje župnika u Dalmaciji (U drugim zemljama Habzburgške Monarhije propisana su minimalna primanja redovitih župnika bila znatno viša).³ Međutim, podaci su o tome iz g. 1832. donekle različiti. Tada je župnik od patrona dobivao samo 120 fiorina, a od puka 5 kaea mošta.⁴ Poznato je da g. 1836. od patrona nije dobio ništa, od puka 10 barila mošta (600 litara), iz državne kase 20 fiorina.⁵ U zapisniku o pohodu biskupa Josipa Godeassija 18. svibnja 1843. navedeno je da je patron dužan masliničkomu župniku dati stan i milostinju od 20 karantana za svakodnevnu misu, što je godišnje iznosilo upravo 120 fiorina te da se kapelan hrani kod patrona „kad se taj nalazi u Maslinici“.⁶

Tako je bilo dok je Maslinica imala svoga posebnog svećenika, a otkad je

---

² Ministarstvo je Bogoštovlja i nastave odobrilo prijedlog splitskoga Biskupskog ordinarijata o tome svojim otpisom od 4. travnja 1876. (NAS, S-M, Arhiv splitske katedrale, Spisi Splitskoga dekanata g. 1876. br. 164.). O promjenama pravnoga položaja tih župa svjedoče i odgovarajući naslovi navođeni u godišnjacima Splitsko-makarske biskupije naslovljene objavljenim od g. 1865. do 1881. (Stato del clero e popolo della Diocesi di Spalato e Macarsca, a od 1882. Status personalis et localis Dioecesis Spalatensis et Makarskensis).

³ NAS, S, Spisi god. 1824. br. 161,241, 302; god. 1825. br. 408.

⁴ NAS, S-M, Poz. 336 A/5. fol 12 r.

⁵ NAS, S-M, Poz. 336 A/6. fol. 24r.

⁶ NAS, S-M, Poz. 336 B/7. nr. 5/118.

posluživanje Maslinice preuzeo župnik Donjega Sela (1854.), za taj je dodatni trud u početku primao od Vjerske zaklade 74 fiorina godišnje za uzdržavanje konja,⁷ a poslije, npr. g. 1858., 50 fiorina, a uz to od Masliničana pola kace mošta po domaćinstvu prema starom običaju.⁸

Ne spominju se više svota koju je dotada patron bio dužan davati masliničkom župniku. Obitelj se Martinis-Marchi kao nosilac patronatskoga prava ipak navodi u godišnjacima Splitsko-Makarske biskupije sve do g. 1870., u onima za godine 1871. i 1872. mjesto nje obitelj Alberti. U dva sljedeća (za 1873. i 1874.) patronatu nema spomena, a u onima za g. 1875. i dalje ponavlja se da masliničkom župom neovisno raspolaže splitski biskup⁹ (dakle, kao i ostalim šoltanskim i velikom većinom drugih koje nisu bile pod nekim patronatom). To znači da se Petar Alberti (Split, 1833. – Beč, 1904.) u međuvremenu odrekao svoga dotadašnjeg patronatskog prava na masliničku kapelaniju-župu.¹⁰ To po sebi nije isključivalo patronat nad crkvom Sv. Nikole koju je i dalje smatrao svojim vlasništvom, iako se ustvari i toga odrekao g. 1879., kad su počele pripreme za gradnju nove.

---

⁷ NAS, S-M, Poz. 336 C/5.b.

⁸ NAS, S-M, Poz. 336 C/8. Izraz „pola kace masta“ značio je 66 litara (NAS, S-M, Spisi g. 1928., br. 3306.).

⁹ Usporedi podatke o Maslinici u takvim godišnjacima (Stato del clero e popolo della Diocesi di Spalato e Macarsca ...) od g. 1865. do 1875. i dalje. Samu odluku o dokidanju toga prava nismo uspjeli naći unatoč pomnom traženju u spisima Nadbiskupskoga arhiva u Splitu.

¹⁰ Očekivanu dokumentaciju o gašenju toga prava nismo uspjeli pronaći u Nadbiskupskom arhivu u Splitu. Razlog se toga odricanja nedvojbeno krije u velikim materijalnim neprilikama obitelji Petra Albertija, zbog kojih on više nije mogao izvršavati godišnje obveze ni prema mjesnoj crkvi. O tim njegovim neprilikama i prodaji imovine uključujući i dvorac v. u: M. ANDREIS, Stanovništvo otoka Šolte do g. 1900., Šolta 2011, str. 409. Župnik Rubignoni navodi u jednom spisu iz g. 1923. da je posjed Maslinica vlasništvo splitskoga advokata dr. R. Baya (NAS, S-M, Poz. 346., spis br. 2739. od 8. XI. 1923.).

2. ŽUPLJANI

Maslinica je brojem župljana uvijek bila najmanja župa Splitske (nad)biskupije. Kretanje broja njezinih stanovnika od g. 1768. do 1925. prikazani su sljedećoj tablici¹¹:

GOD.	KUĆA	OSOBA
1768.	5	32
1838.		45
1840.	-	83
1852.	11	82
1860.	-	98
1870.	15	103
1880.	22	113
1890.	24	151
1900.	21	158
1910.	21	166
1925.	33	213

Taj je broj, dakle, do sredine 20. stoljeća neprekidno bio u laganijem ili bržem porastu. Najbrži je bio od sredine 19. do sredine 20. stoljeća. Vrhunac je dosegao pred II. svjetski rat (računajući u taj broj i privremeno odsutne!).

U Maslinici su u prvoj polovici 19. živjeli samo pripadnici dvaju rodova, Glavurtiči i Radmani, a u drugoj im se pridružila po jedna obitelj prezimena Jurić i Delić, poslije i neke druge. Ovdje je vrijedno spomena da su zahvaljujući velikom, jedva mjerljivom, trudu sada već pokojnoga Mladena Andreisa rodoslovlja svih Masliničana i ostalih Šoltana istražena, sastavljena i objavljena u vrlo lijepo opremljenoj knjizi s podacima do g. 1900.¹²

Ovdje je prikladno donijeti i drugi tablični pregled u kojemu su navedeni brojevi stanovnika u Maslinici drugim šoltanskim mjestima, pojedinačno i skup-

¹¹ Podaci su uzeti: za g 1768. iz zapisnika nadbiskupske vizitacije (NAS, S 85, f. 76r); za 1838. iz tabličnog pregleda o stanju župa, a za ostale odgovarajući biskupijski godišnjaci tiskom objavljenih početkom svake od tih godina (*Schematismo ...*, *Stato ...*, *Status ...*).

¹² M. ANDREIS, *Stanovništvo otoka Šolta do g. 1900.*, Šolta 2011, 1-902 stranice.

no, za neke karakteristične godine (za g. 1912. naveden je i broj domaćinstava - kraticom d., a za 1937. u zagradi broj privremeno odsutnih). Iz njih je najbolje vidljivo kretanje otočkog stanovništva tijekom posljednjih stotinu godina. Posebno je uočljiv nagli pad do kojega je došlo osamdesetih godina 20. stoljeća. Od tada taj broj opet polagano raste zahvaljujući najviše uspješnom privređivanju od sve razvijenijeg turizma što potiče doseljavanje.

MJESTO	1912. ¹	1937. ²	1981. ³	1991.	2001.	2011.
Grohote	1300, d. 185	1351 (+303)	619	631	425	449
Rogač	18, d. 3	-	-	-	100	126
Nečujam	-	-	-	-	80	171
G. Selo	831, d. 102	1227 (+95)	252	252	217	238
Stomorska	358, d. 50	-	101	117	199	245
Kruščica	24, d. 2	-	-	-	-	-
S. Selo	434, d. 60	324 (+120)	143	150	128	104
D. Selo	831, d. 125	815 (+123)	291	229	156	159
Maslinica	191, d. 25	195 (+27)	64	69	174	208
UKUPNO	4087, d. 552	3912 (+668)	1470	1448	1479	1700, d. 829

¹ Status personalis et localis *Dioecesis Spalatensis et Makarskensis pro anno Domini 1812*, Spalati 1912, str. 53-54.

² K. DAGANOVIĆ, *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji*, Sarajevo 1939, str. 188-190. Statistički su podaci iz 1937. i to za župe u cjelini, a u zagradama je broj privremeno odsutnih.

³ Za tu i sljedeće godine podaci su uzeti s internetskih stranica: Državni zavod za statistiku - Republika Hrvatska, Popis stanovništva, 1981., 1991., 2001. i 2011.

Najveća je razlika sadašnjega stanja te župe od nekadašnjeg u tome što župi u posljednjih sedamdesetak godina ne pripadaju, kao nekoć, svi stanovnici jer među njima ima i onih koji nisu katolici, pa ni vjernici uopće.

3. MATIČNE KNJIGE

Za proučavanje povijesti pojedinih župa i mjesta osobitu važnost imaju župne matične knjige, jer su u njima konkretni podaci o ljudima koji su tu povijest na razne načine stvarali, bili oni župnici, ili crkvinari, glavari i članovi bratovština, seoski glavari, očevi majke i djeca, jednom riječju sve kategorije ljudi koji su bili nosioci života i svekolikog djelovanja na svim područjima materijalne i duhovne kulture, a jednako tako i crkvenog zajedništva.

Nakon što sam prošloga ljeta prvi put uzeo u ruke najstariju matičnu knjigu krštenih-umrlih-vjenčanih župe Maslinica (sve tri vrste upisa u istoj) iz razdoblja 1725.-1832., zapravo knjižicu veličine 19,5 x 15,5 cm sa 63 lista označena brojkama, te je s velikom znatiželjom počeo listati, bio sam neugodno iznenađen lošim stanjem njezina uveza, pobrkanošću listova i nizom matičnih podataka napisanih na slobodnim listićima. Pomislio sam da je u takvo stanje dospjela zbog zapuštenosti u novije vrijeme. Međutim, u zapisniku o predaji uprave nad masliničkom župom novomu upravitelju don Ivanu Roguljiću, što ga je 1. ožujka 1845. na talijanskom jeziku sastavio don Mijo Vušković, grohotski župnik i šoltanski vicedekan, ta je knjiga opisana ovako: „Jedna stara knjiga u kojoj su rođenja, smrti i vjenčanja iz godina 1727.-1826. [!], sva rasuta, a mnoga krštenja napisana na slobodnim listićima. Njezin je prijepis započeo bivši upravitelj don Ivan Vulić, ali ga nije dovršio“.¹³

Upisi i krštenima, umrlima i vjenčanima unošeni su u nju prema obrascu navedenom u Rimskom obredniku (Prvo je izdanje te službene knjige na latinskom jeziku tiskano u Rimu g. 1614., a na hrvatskom 1640.), a tako i sve crkvene matične knjige drugih župa starije od g. 1825. Za primjer kako su glasili tadašnji upisi ovdje navodimo po jedan svake od tri vrste (kršteni, umrli, vjenčani) pri čemu biramo između pisanih rukom trojice župnika glagoljaša hrvatskim jezikom i bosančicom:

---

¹³ NAS, S-M, Spisi g. 1845., kt. IV, sveščić IV, Maslinica.

rođene 1771. iddi et is. kije...
 Iza su u crkvi... rođena...
 S. Nikole u Maslinici...
 rođena...
 11. istoga...
 Antona Glavurdića...
 i Jeline Pešića...
 Toma...
 Vicenco Blagačić...
 Donjega S. Martina...
 Kate...
 Luke Domjanovića...
 Splitska...

Godišće Gospodnje 1771. na 15. decembra – Jah d. Miovijo Jerčić, pastir ove crkve S. Nikole u Maslinici, karstio sam ditića rođena na 11. istoga miseca od zakoniti zaručnika Antona Glavurdića i Jeline Pešića, iz ove parokije iste, komu bi nadiveno ime Toma. Kumovi su bili Vicenco Blagačić iz/ selu Donjega S. Martina, a kuma Kate ćer pokojnoga Luke Domjanovića od Splitska Velikoga zagrada.

1775. 6. svibnja...
 Anton sin Stipana Radmana...
 iz ovoga porta...
 Maslinice...
 godišća...
 šezdeset i pet...
 kući svojoj...
 buduću...
 mene dom Jurja...
 Bratića, pastira...
 na 3. ovoga...
 miseca...
 pričešćen...
 iz moje...
 ruke...
 na 4. istoga...
 ulijan...
 na 6. priminu...
 iz ovoga...
 svita...
 u krilu...
 S. majke...
 Crikve...
 koga...
 tilo...
 bi...
 pokopano...
 na 7. kod...
 crkve...
 S. Nikole...
 u Maslinici.

Godišća Gospodinova 1775. svibnja 6. – Anton sin Stipana Radmana iz ovoga porta Maslinice od godišća šezdeset i pet u kući svojoj buduću se ispovidio u mene dom Jurja Bratića, pastira, na 3. ovoga miseca, pričesćen iz moje ruke na 4. istoga, ulijan /nal/ 6. priminu iz ovoga svita u krilu S. majke Crikve, koga tilo bi pokopano na 7. kod crkve S. Nikole u Maslinici.

na 6. omona 1766

Ja dom Andrija Buljević, kapelan od ove crkve S. Nikole
 u Maslinici zdužijo sam u sveti matrimoni od ženidbe Antona sina Ivana Cimića is
 Krajnoga Sela crkve S. Martina s Ivanicom kćerju pok. Petra Radmana od ovoga mista
 učinivši napovidanje u tri svetkovine zapovidane po sridu mise i nije se odkrila zaprika ka
 bi ji ustavila od vinčanja. Primijo sam virnopis od gospodina dom Nikole Godojevića,
 kurata crkve S. Martina is Krajnoga Sela da je učinijo napovidanje rečenoga Antona u
 tri svetkovine po sridu mise zapovidne i nije se odkrila zaprika ka bi jim smela vinčanje.
 Svidoci su bili Stipan sin pok. Ivana Sinovića is Krajnoga Sela i Lovre Rajičić sin pok.
 Nikole Rajičića iz Volučaka.

Na 6. otomra 1766. – Ja dom Andrija Buljević, kapelan od ove crkve S. Nikole
 u Maslinici zdužijo sam u sveti matrimoni od ženidbe Antona sina Ivana Cimića is
 Krajnoga Sela crkve S. Martina s Ivanicom kćerju pok. Petra Radmana od ovoga mista
 učinivši napovidanje u tri svetkovine zapovidane po sridu mise i nije se odkrila zaprika ka
 bi ji ustavila od vinčanja. Primijo sam virnopis od gospodina dom Nikole Godojevića,
 kurata crkve S. Martina is Krajnoga Sela da je učinijo napovidanje rečenoga Antona u
 tri svetkovine po sridu mise zapovidne i nije se odkrila zaprika ka bi jim smela vinčanje.
 Svidoci su bili Stipan sin pok. Ivana Sinovića is Krajnoga Sela i Lovre Rajičić sin pok.
 Nikole Rajičića iz Volučaka.

Matične knjige svih župa, pa tako i Maslinice, vođene su poslije 1825.
 načinom propisanim austrijskim zakonom tako da su matični podaci unošeni

u rubrike tiskane na pojedinim listovima. Te su knjige starije od 1946. župnim uredima oduzele nove jugoslavenske vlasti tijekom godina 1948. i 1949.

One od njih, u kojima su bili upisi stariji od jednog stoljeća predane su tada Državnom arhivu u Zadru, jer splitski Državni arhiv tada još nije bio osnovan. Ostale, novije, zadržane su u odgovarajućem državnom Matičnom uredu.

Tako se i danas u Zadru čuva u jednom svesku u tri različita dijela: *Knjiga rođenih-krštenih 1826.-1858.*, *Knjiga vjenčanih 1827.-1858.* i *Knjiga umrlih 1816.-1859.*¹⁴ U novije su vrijeme u Hrvatskom Državnom arhivu u Zagrebu mikrofilmirane, a potom digitalizirane te su u tom obliku dostupne preko interneta.

L I B R O											
Degli atti di NASCITA della Parrocchia di <i>S. Paolo</i> del Comune di <i>Spalato</i> Distretto di <i>Spalato</i> Circolo di <i>Spalato, Ves. Venezia.</i>											
PERIODO	DATA DELLA NASCITA e data del battesimo e data del nome	INDICAZIONE DEL MESSAGGIO			INDICAZIONE			DEI GENITORI		NOME, COGNOME, e condizione del padre e trattamento	ANNOTAZIONI.
		SESSO e ROSA (MASCHI)	INDICAZIONE	STATO DELLA PERSONA (legittimo illegittimo)	ROSA, CONDIZIONE e qualità della madre	ROSA, CONDIZIONE e qualità del padre	SESSO, CONDIZIONE e trattamento del padre e trattamento del padre	RESIDENZA e condizione del padre e trattamento	PAROLINI (Testimoni)		
1.	1826 Agosto in 10 Spalato 1826 a Spalato in 1. maggio 1826 no. 200. Dopo essere no. 200.	Maschio	Spalato	legittimo	Luigi Spalato di Spalato matrimonio con Maria	Barbara Spalato no. 100 matrimonio con Luigi Spalato	maschio no. 100 Spalato 1826 no. 200. Dopo essere no. 200.	Castellani Castellani	Luigi Spalato di Spalato no. 200. Dopo essere no. 200.	Castellani no. 100. Giuseppe Spalato	
2.	Agosto in 10 Spalato 1826 no. 100. a Spalato no. 100. Dopo essere no. 100. Dopo essere no. 100.	Femmina	Spalato	legittimo	Luigi Spalato di Spalato matrimonio con Maria	Barbara Spalato no. 100 matrimonio con Luigi Spalato	maschio no. 100 Spalato 1826 no. 100. Dopo essere no. 100.	Castellani Castellani	Maria Spalato di Spalato no. 100. Dopo essere no. 100.	Castellani no. 100. Giuseppe Spalato	
3.	Agosto in 10 Spalato 1826 no. 100. a Spalato no. 100. Dopo essere no. 100. Dopo essere no. 100.	Maschio	Spalato	legittimo	Luigi Spalato di Spalato matrimonio con Maria	Barbara Spalato no. 100 matrimonio con Luigi Spalato	maschio no. 100 Spalato 1826 no. 100. Dopo essere no. 100.	Castellani Castellani	Luigi Spalato di Spalato no. 100. Dopo essere no. 100.	Castellani no. 100. Giuseppe Spalato	
4.	Agosto in 10 Spalato 1826 no. 100. a Spalato no. 100. Dopo essere no. 100. Dopo essere no. 100.	Maschio	Spalato	legittimo	Luigi Spalato di Spalato matrimonio con Maria	Barbara Spalato no. 100 matrimonio con Luigi Spalato	maschio no. 100 Spalato 1826 no. 100. Dopo essere no. 100.	Castellani Castellani	Luigi Spalato di Spalato no. 100. Dopo essere no. 100.	Castellani no. 100. Giuseppe Spalato	
5.	Agosto in 10 Spalato 1826 no. 100. a Spalato no. 100. Dopo essere no. 100. Dopo essere no. 100.	Femmina	Spalato	legittimo	Luigi Spalato di Spalato matrimonio con Maria	Barbara Spalato no. 100 matrimonio con Luigi Spalato	maschio no. 100 Spalato 1826 no. 100. Dopo essere no. 100.	Castellani Castellani	Maria Spalato di Spalato no. 100. Dopo essere no. 100.	Castellani no. 100. Giuseppe Spalato	
6.	Agosto in 10 Spalato 1826 no. 100. a Spalato no. 100. Dopo essere no. 100. Dopo essere no. 100.	Maschio	Spalato	legittimo	Luigi Spalato di Spalato matrimonio con Maria	Barbara Spalato no. 100 matrimonio con Luigi Spalato	maschio no. 100 Spalato 1826 no. 100. Dopo essere no. 100.	Castellani Castellani	Luigi Spalato di Spalato no. 100. Dopo essere no. 100.	Castellani no. 100. Giuseppe Spalato	

Prestika prvoga lista posebne masliničke knjige rođenih vođene po novim propisima na kojemu je šest upisa rođenih/krštenih iz godina 1826.-1828.

¹⁴ Usp. A. STRGACIĆ, *Inventar fonda matičnih knjiga Državnog arhiva u Zadru*, Arhivski vjesnik, II, Zagreb 1959, str. 510.

Koncem godine 1858. zajednički je župnik Donjega Sela i Maslinice prestao voditi posebne matice za tu drugu župu,¹⁵ zacijelo stoga što je u Maslinici godišnje bilo malo slučajeva rođenih, vjenčanih i umrlih, pa mu se činilo suvišnim trudom matične podatke upisivati u različite knjige. Tako je ostalo do g. 1868., kad se za Maslinicu ponovno počelo voditi posebne.¹⁶ Čudno je da u popisu matičnih knjiga starijih od 1948., što su ga 90-ih godina 20. stoljeća sastavili službenici Državnoga arhiva Split, te posebne masliničke za godine 1868.-1948. nisu navedene. Moguće je da su podaci o tome ispušteni slučajnim previdom. Svakako, u zapisniku primopredaje župnog ureda između dotadašnjega župnika Calebotte i novoga Rubignonija obavljenom 7. siječnja 1917. osim gore navedenih, upisane su sljedeće: „Knjiga rođenih 1868.-1891.“, „Knjiga rođenih 1892.- do dana“, „Knjiga vjenčanih 1868.-1912.“, „Knjiga vjenčanih 1912. do danas“.¹⁷ Bit će da se te sada nalaze u državnom matičnom uredu.

U Nadbiskupskom arhivu u Splitu čuvaju se tromjesečna izvješća o matičnim upisima, tzv. parice, iz razdoblja 1826.-1850. i 1869.-1942., ali nepotpune, kao i u slučaju ostalih župa (Za neke tromjesečja nisu bila ni poslana, a dio je uništen u zgradi Splitske (nad)biskupije pogođenoj razornim bombama iz anglo-američkih aviona g. 1944.). U istom su arhivu pohranjene i tri starije masliničke knjige stanja duša po obiteljima: prvo sastavljeno u prvoj polovici 19. stoljeća, drugo sastavljeno g. 1868. i treće sastavljeno na smjeni stoljeća 19. i 20.

4. MASLINIČKA BRATOVŠTINA SV. NIKOLE

Vjernici su se na hrvatskom jugu, kao i drugdje u južnim dijelovima Europskih zemalja, udruživali od davnina u razna pobožna društva, bratovštine, koje su promicale pobožnost i međusobno pomaganje njezinih članova. Početkom 19. stoljeća nove su francuske vlasti većinu takvih društava ukinule. Dopuštale su samo po jednu bratovštinu u svakoj župi koja će voditi brigu o materijalnom održavanju župne crkve i doličnom obavljanju bogoslužja u njoj. Nakon što su austrijske vlasti šezdesetih godina 19. stoljeća dopustile osnivanje raznih

---

¹⁵ U zapisniku o biskupskom pohodu obavljenom 31. kolovoza 1858. zabilježeno je da se za Maslinicu više ne vode posebne matične knjige nego da se sve upisuje u one Donjega Sela (NAS, S-M, Poz. 336 C/8.).

¹⁶ Usp. podatak o tome u zapisniku o primopredaji bivšega župnika Bakotića novomu Aljinoviću dne 1. I. 1893. (NAS, S-M, Poz. 347/3).

¹⁷ NAS, S-M, Spisi g. 1918. br. 2461.

privatnih društava preostale su bratovštine s vremenom dobile nove pravilnike usklađene sa zakonskim propisima te su u mnogim mjestima osnivane nove.

Najstarija šoltanska bratovština zacijelo je grohotska Sv. Stjepana, čiji je pravilnik u davno doba sastavljen na hrvatskom jeziku te sačuvan sve do danas (matrikula). Najmlađe su zasigurno masliničke, najprije stoga što je Maslinica kao župa najmlađa, a potom i stoga što su se za crkvu i bogoslužje u njoj dugo vremena brinuli i bili dužni brinuti tamošnji nosioci patronatskog prava. Biskupijski godišnjak za g. 1898. bilježi za tu župu da su u njoj tri bratovštine: Sv. Nikole (osnovana 1889.), Sv. Obitelji, Presv. ružarja (Za te dvije nije navedeno kad su osnovane!),¹⁸ a onaj za 1900. dodaje i četvrtu: Protiv psovke.¹⁹ Podatak o te iste četiri ponavljaju redom takvi godišnjaci izdavani svake godine do uključivo 1912., a tako i posljednji te vrste tiskan g. 1925.²⁰

Prva i glavna maslinička bratovština Sv. Nikole, osnovana je zapravo g. 1888., u doba župnika don Bartula Grgića, ali punopravnost je postigla tek nakon što je Carsko kraljevsko namjesništvo u Zadru 16. siječnja 1889. potvrdilo da je njezin Pravilnik usklađen s državnim zakonom o udrugama, pa ga splitski Biskupski ordinarijat na molbu tadašnjega župnika don Vladimira Bakotića 16. svibnja iste godine odobrio.²¹

U tom se Pravilniku kao svrha novoosnovane bratovštine navodi pod a) „da radnjom nastoji za sve to veći napredak i ugled iste crkve“, pod b) „da se bratimi mjedjuse pomažu osobito na duhovni način, a pod c) „sprovoditi uboge i siromahe“. Među značajnijim odredbama su sljedeće: Bratimi biraju dvojicu od tri člana uprave kojim služba traje tri godine, a treći je „dušobrižnik koji je i prisidnikom“. Za punopravne članove rabi se naziv „pravi upisni bratimi“, „pomoćni bratimi“ su svi muški članovi njihovih obitelji. Tomu se dodaje: „Dušobrižnik je po pravu pravi bratim, a radi harnosti imenuje se gosp. plemića Petra Alberti za člana počasnoga“. Dužnost je bratima biti nazočan, „osim na sprovodu i misi mrtvog bratima, doći k crkvi da budu na službi Božjoj (...) i na Gospu Sedam žalosti, na Sv. Nikolu, Sv. Ambroza, na dan kad se na Maslinici čini uspomena svih virmih mrtvih i pri blagoslovu polja“ (Razumije se samo po sebi i na sve nedjelje i zapovjedne blagdane). Tko bi od njih zanemario uskrsnu

---

¹⁸ *Status personalis et localis Dioecesis Splatensis et Makarskensis pro anno Domini 1898*, Spalati 1898, str. 40.

¹⁹ *Status ... 1900*, str. 41.

²⁰ *Status ... 1925.*, str. 57.

²¹ NAS, S-M, Poz. 51/III. sveščić 2.d., f. 1r-5v.

ispovijed i pričest „brojit će se da sam po sebi istupljuje iz bratimstva i ne će ga se ko bratima držati“.²²

Među odredbama socijalne naravi na prvom je mjestu: „Ako bi bolesnomu upisnom bratimu bila prava potreba, i to želila njegova obitelj, da mu se pripomože, braća su u dužnosti da ga čuvaju redom po jedan oli po dva obnoć, a tako i po danu“, a zatim „Ako bi upisni bratim bio jedin, siromah i bolovao na dugo, bratimi će biti u dužnosti, da mu opreme poljske potrebite radje za vrime njegova bolovanja“.²³

„Za pomoć siromaštvu“ župne crkve svaki je bratim bio dužan davati godišnje „jedno vidro masta (mire običajne na otoku), a to za nabavu bratskih svića i lemozine za mise za mrtve bratime, a pritičak će ići u crkovnu skrinju“. Osim toga „bratimi rade sve bratske radje potrebite za nnapridak crkve, držat će uredu pokopište i put veliki koji iz sela vodi k crkvi ...“²⁴

Redoviti „sbor“ svih bratima održava se, prema Pravilniku, jednom godišnje, i to na blagdan sv. Ambroza 7. prosinca, kad uprava polaže račun „unosaka i trošaka godišnjih“, a izvanredni po potrebi. S obzirom na te „sborove“ vrijedna je spomena odredba da na njima „nije dopušteno prigovarati upravi oli izazivati, a još manje koga vridjati, ali je svakomu prosto pitati razjasnjenja glede uprave i trošaka učinjenih, a upravitelji su dužni dati razjasnjenje“.²⁵

Vjerojatno se u Maslinici nije sačuvala predaja o velikoj uzbuni koja je nastala nakon odluke članova te Bratovštine protivne knezu Albertiju donesene na njezinom izvanrednom zboru održanom 16. kolovoza 1892. Ta odluka pod naslovom „Sklad bratski od Maslinice“ potpisana od 22 bratima (Vlastoručno se potpisao samo Felicio Radman, a ostali stavili križić) glasi: *Ko bi se našao da bi poslušao konte Piera Alberta, oli zbrodom, oli životom za ikakvu stvar, bio bi izgnan iz bratimi; da bi mu kogod umra od njegove kuće, ne bi jemao zvona ni voska, ni novoga greba nego u stari će se ukopat.*²⁶

Na to je spomenuti „konte“, potpisan kao „nosilac patronatskog prava nad crkvom i vlasnik Maslinice“ 22. kolovoza 1892. podigao tužbu kod Kotarskoga

²² NAS, S-M, Poz. 51/III. sveščić 2.d., f. 2r-3r.

²³ NAS, S-M, Poz. 51/III. sveščić 2.d., f. 3r.

²⁴ NAS, S-M, Poz. 51/III. sveščić 2.d., f. 3v-4r.

²⁵ NAS, S-M, Poz. 51/III. sveščić 2.d. pod br. 1151/1889 (prijepis, koji je poslije poslužio kao podloga za sastavljanje sličnog pravilnika Bratovštine B. Dj. Marije nazvane Stomorija u Kaštelima, pri čemu su neke odredbe olovkom prekrizene, a neophodne izmjene nekih naziva i dodaci napisani iznad redaka.

²⁶ NAS, S-M, Poz. 51/III. sveščić 2.d., f. 13r.

poglavarstva u Splitu, čiji je prijepis to poglavarstvo sljedećega 5. rujna dostavilo Biskupskom ordinarijatu. U nju je uklopljeno izvješće oružničke postaja sa sjedištem u Milni na otoku Braču, koja je po naredni Poglavarstva 19. kolovoza 1892. provela u Maslinici istragu ispitivanjem šesnaestorice bratima, a Nikoli Radmanu pok. Ivana otela zapisnik spomenutoga zbora, čiji je tekst preveden na talijanski te poslan Poglavarstvu, a ono je jedan njegov prijepis dostavilo Ordinarijatu.²⁷

Alberti se u toj tužbi vrlo negativno izražava o bratovštinama općenito, a napose šoltanskim. Njihovi glavari, kaže on, „posvuda, a osobito na Šolti, imaju neograničen utjecaj. Iz iskustva zna „da su sva zla na otoku nastala u krilu bratovština, koje su zbog toga bivale i suspendirane i ukidane. Samo su župnici ponekad uspijevali obuzdati njihove zloporabe“, a Maslinica, žali on, „nema vlastitog kapelana“. On potom ultimativno traži da se mjesna bratovština ukine, od čega „crkva ne bi pretrpjela nikakvu štetu“, jer ono malo zemlje što ta posjeduje moglo bi se dati na obrađivanje nekom težaku, a za potrebe bogoslužja brinuo bi se patron, kako su se stoljećima brinuli njegovi prethodnici“. Kao glavne poticatelje nereda prokazuje Nikolu Radmana pok. Ivana i Matu Radmana pok. Bartola.²⁸

U spomenutom zapisniku sastavljenom na bratimskom zboru ne spominje se uopće razlog njihova tako žestokog protivljenja Albertiju. Taj se daje naslutiti iz dijela zapisnika policijskoga uviđaja, u kojem se kaže, da je Alberti tijekom tridesetak godina svoga boravka u masliničkom dvorcu tom puku uvijek besplatno pružao mnoge pogodnosti: opremao crkvu, davao obilje vode, ustupao turanj za mljevenje grožđa i maslina i td., što im sada zbog njihove nezahvalnosti i drugih razloga više ne pruža.²⁹ Zacijelo su upravo ti „drugi“ razlozi, koji tu nisu navedeni, a koje nije teško otkriti potakli toliko radikalnu promjenu njegova odnosa prema vlastitim težacima. Dadu se svesti na kneževe sve veće dugove zbog kojih je bio prisiljen malo pomalo prodavati pokretnu imovinu, a potom i dvorac, o čemu je već bilo govora. Zacijelo je u želji da smanji te dugove počeo mještanima naplaćivati spomenute usluge, a otkazati nešto što je dužim ponavljanjem postalo tradicijom, uvijek je izazovno.

Širu pozadinu te velike uzbune opisao je sam Alberti u spomenutoj tužbi riječima: „Duh pobune, pothranjivan stalnom i organiziranom agitacijom, kojoj je trajno i tolerirano sjedište na Šolti, proširio se je i na malo i udaljeno selo

²⁷ NAS, S-M, Poz. 51/III. sveščić 2.d., f. 8r-12v.

²⁸ NAS, S-M, Poz. 51/III. sveščić 2.d., f. 9v-10v.

²⁹ NAS, S-M, Poz. 51/III. sveščić 2.d., f. 12r.

Maslinicu ...“ Po njegovu mišljenju potiče ga „prohtjev za grabljenjem tuđe imovine“ (*l'appetito della robba altrui*) koji se raširio kao zaraza i među mojim narodom, što je možda prvi korak osporavanja mog vlasništva nad imanjem, kao što ga stanovnici drugih sela osporavaju splitskoj općini“.³⁰

Biskupski ordinarijat, od kojega je Kotarsko poglavarstvo već 5. rujna 1892. zatražilo da, „ako je to moguće“, odmah smijeni spomenute bratimske glavare,³¹ oslonio se je na mišljenje župnika Bakotića da to nije moguće te na tom stajalištu ustrajao unatoč ponovljenim zahtjevima.³²

U istraživanje daljnjega tijeka i završetka toga spora ne ulazimo, jer slučaj je dotaknut samo zbog toga što dio dokumentacije o toj uzbuni i Albertijevoj tužbi, sačuvan u Nadbiskupskom arhivu u Splitu, pruža zanimljive podatke o razvoju i djelovanju masliničke bratovštine, o kojoj su vijesti u povijesnim vrelima inače vrlo rijetke.

Ta je bratovština kasnih dvadesetih i ranih tridesetih godina 19. stoljeća sudjelovala u svestranoj obnovi crkve Sv. Nikole znatnom novčanom potporom, a potom sama poduzela i uspješno izvela neke radove na uređenju groblja, o čemu se više govori u sljedećem dijelu ovoga povijesnog prikaza.

Zaključno napominjemo da je većina bratovština, i tu i drugdje, tijekom burnih godina neposredno prije II. svjetskog rata, u njegovu tijeku i u poraću obilježenim svakojakim društvenim i političkim previranjima i promjenama prestala djelovati. Pokazalo se je poslije da i one bratovštine koje su unatoč tomu opstale ne uspijevaju u posve promijenjenim okolnostima naše sadašnjosti ostvarivati svoju nekadašnju blagotvornu ulogu u vjerskom, kulturnom i društvenom pogledu. Stoga se sada vjernici radije uključuju u razne duhovne pokrete, međunarodne i domaće, nastale poslije II. Vatikanskog koncila.

5. ŽUPNA CRKVA SV. NIKOLE U 19. I 20. STOLJEĆU

U 24. broju šoltanske *Baščine* iznijeli smo sve što se danas može doznati o stanju masliničke crkve Sv. Nikole u razdoblja od njezine izgradnje g. 1707. do konca 18. stoljeća.³³ Donijeli smo tu i ono malo podataka o masliničkoj kapelaniji-župi i njezinim župljanima sadržanih u zapisnicima o pohodima

³⁰ NAS, S-M, Poz. 51/III. svešćić 2.d., f. 9rv.

³¹ NAS, S-M, Poz. 51/III. svešćić 2.d., f. 8rv.

³² NAS, S-M, Poz. 51/III. svešćić 2.d., f. 21r, 26v. 19r, 23r, 25r.

³³ S. KOVAČIĆ, *Crkva Sv. Nikole u Maslinici do konca 18. stoljeća*, u: *Baščina* 24, Grohote 2015., str. 48-61.

(vizitacijama) splitskih nadbiskupa obavljenim toj župi tijekom 18. stoljeća, od kojih su sačuvana, nažalost samo tri (U tom ih je razdoblju zacijelo bilo petnaestak).³⁴

Podacima o samoj masliničkoj crkvi kao zgradi, njezinu oltaru i oltarskoj slici navedenim u zapisniku o pohodu nadbiskupa Pacifika Bizze, kolikogod bili svedeni na najosnovnije, ne može se, nažalost, gotovo ništa osobita dodati ni na temelju onoga što je navedeno u zapisnicima biskupskih vizitacija obavljenih tijekom prve polovice 19. stoljeća. U onome o prvom pohodu biskupa Pavla Miošića obavljenom 10. kolovoza 1832. navedeno je samo to da je crkva Sv. Nikole kao zgrada u dobru stanju i dovoljno prostrana za tadašnji puk, da je u njoj samo jedan oltar te da ona nema vlastitih prihoda nego je u potpunosti uzdržava posjednik Aleksandar Martinis.³⁵ Za sljedećega pohoda istoga biskupa zapisano je o njoj da je pokrivena crijepom, iznutra objeljena bez ožbukavanja zidova i bez svoda, a pod da joj je od opeka.³⁶ U zapisniku o jedinom pohodu njegova nasljednika biskupa Josipa Godeassija obavljenom 18. svibnja 1843. ona se samo spominje, i to kao „crkvice“ (*chiesetta*),³⁷ u onomu o pohodu obavljenom za biskupa Alojzija Marije Pinija g. 1853. samo to da je u vlasništvu obitelji Martinis-Marchi,³⁸ a u sljedećem iz g. 1858. da joj krov prokišnjava.³⁹

U zapisniku o prvom pohodu novoga biskupa Marka Kalogijere obavljenom g. 1868. o masliničkoj crkvi nema, začudo, baš nikakvih podataka. Opisan je, međutim, prilično živo biskupov dolazak i boravak u Maslinici. Došao je iz Donjega Sela predvečer 8. lipnja. Knez Petar degli Alberti ga je, kaže se tu, „primio uz izraze plemenite velikodušnosti“. U njegovu je čast dao osvjetliti cijelu uvalu, naredio da ga se pozdravi pucnjavom iz kubura te mu priredio svečanu večeru. Služba Božja u crkvi počela je sutradan u 9. sati. Krizmanika je bilo toga puta čak šesnaest, među njima i Albertijeva kći.⁴⁰ Objed je priređen u dvorcu „s plemenitim sjajem“. Popodne je biskup s pratnjom otplovio za Drvenik.⁴¹ Te zapisnike, naravno, nisu sastavljali biskupi pohoditelji nego

---

³⁴ ondje, str. 57-59.

³⁵ NAS, S-M, Poz. 336 A/5. fol 12 r.

³⁶ NAS, S-M, Poz. 336 A/6. fol. 24r.

³⁷ NAS, S-M, Poz. 336 B/7, nr. 5/118.

³⁸ NAS, S-M, Poz. 336 C/5.b.

³⁹ NAS, S-M, Poz. 336 C/8.

⁴⁰ Zvala se je Marija Kristina. Rođena je 8. rujna 1859., a umrla 19. veljače 1880. te sahranjena na masliničkom groblju u obiteljskoj grobnici (usp. nadgrobnj natpis).

⁴¹ NAS, S-M, Poz. 336 D/1.

netko iz njihove pratnje o čijoj je sposobnosti uočavanja činjenica i opisivanje sve ovisilo.

Ni iz spisa druge vrste sačuvanih u Nadbiskupskom arhivu nismo uspjeli doznati pobliže podatke o veličini te prvotne masliničke crkve i o njezinu stanju prije stradanja u oluji g. 1876., rušenja i gradnje nove.

Stradanje stare crkvice i gradnja nove u posljednjoj četvrtini 19. stoljeća

Ta prvotna vrlo mala crkva pogođena je razornim udarom groma za velikog nevremena u noći između 12. i 13. lipnja 1876.⁴² Nije bila baš srušena sa zemljom nego u tolikoj mjeri oštećena da su je morali srušiti pa iz temelja sagraditi novu, što je za tadašnje malo i siromašno selo Maslinicu bio zaista teško izvedivi građevinski podvig.

Župnik je don Eugen Vusio o posljedicama te oluje već sutradan izvijestio splitski Biskupski ordinarijat. Prema njegovim riječima udar groma srušio joj je jednu stranu pa je prijetila opasnost od njezina potpunog urušavanja (*smantellò un'ala della medesima e la chiesa tutta minaccia di crollare*). tomu je dodao da se je „jedva jedvice i uz veliku opasnost moglo iznijeti crkvene stvari te ih pohraniti na sigurno mjesto“.⁴³ Iz tih njegovih izjava očito je da munja u tom slučaju nije prouzročila požar koji bi, naravno, uništio sav inventar: drveni oltar, slike, knjige, kaleže i sve ostalo.

U istom je dopisu zatražio od Ordinarijata da mu dozvoli slavljenje misa i obavljanje ostalih župnih obreda u prostoriji kneza Albertija, koja mu inače ničemu ne služi. Pobrinut će se da u njoj sve bude uređeno za bogoslužje u skladu s liturgijskim propisima.⁴⁴ Odgovoreno mu je, neka prije izvijesti, ima li spomenuta dvorana poseban ulaz, nalazi li se u prizemlju ili na nekom katu, stanjuje li netko iznad nje i bili za obavljanja bogoslužja moglo doći do kakvihgod drugih neprilika.⁴⁵ Njegov je odgovor na to bio da je ulaz u prostoriju poseban, neposredno iznad nje krov, a ispod konoba, koja je dijelom ispod zemlje.⁴⁶ Nakon toga je 30. lipnja 1876. izdana tražena dozvola s napomenom da ona vrijedi, ako vlasnik prethodno na to pristane i samo do popravka

---

⁴² NAS, S-M, Spisi g. 1876., spis br. 1170., uklopljen u br. 1233.

⁴³ Ondje.

⁴⁴ Ondje.

⁴⁵ NAS, S-M, Spisi g. 1876., spis br. 1170., pod br. 1233.

⁴⁶ NAS, S-M, Spisi g. 1876., spis br. 1233.

masliničke crkve.⁴⁷ Spomenuti pristanak nije izostao, pa je vjerojatno već od početka srpnja te godine dvorana u sklopu Albertijeva dvorca u masliničkoj luci pretvorena u privremenu župnu kapelu.⁴⁸

Koliko je bilo teško rješavati pitanje posljedica spomenute oluje za koje je dio zidova dotadašnje crkvice udarom groma srušen, a ostali dijelovi razdrmani, vidljivo je već iz toga što se s bližim pripremama moglo početi tek nakon tri godine. Mladi i poduzetni župnik Vusio odmah je pokrenuo skupljanje za to potrebnih sredstava. Od Albertija nije mogao mnogo očekivati, a još manje od župljana, siromašnih težaka i ribara. Stoga se je obraćao na moguće dobročinitelje izvan mjesta sve do članova carske obitelji u Beču,⁴⁹ gdje mu je kao zagovornik bio pri ruci ugledni Carl Ferdinand pl. Manussi.⁵⁰ Nakon što je doznao da je nadvojvoda Albert poslao na Biskupski ordinarijat u Splitu svoj prilog za novu masliničku crkvu, zamolio je 4. ožujka 1879. da mu se to što prije proslijedi, jer „uskoro treba početi radove na obnovi“, a već je, kaže, uspostavio župno računovodstvo.⁵¹

To ipak nije bilo dovoljno. Trebalo je što prije ustanoviti župno vijeće koje će u skladu s crkvenim i državnim zakonima voditi redovitu brigu o svim materijalnim dobrima te župe i rješavati bolno pitanje nedostatka crkve.⁵² Maslinica je bila jedina župa na Šolti i rijetka u cijeloj Splitsko-makarskoj biskupiji bez takva vijeća, koje je u nas nazivano *crkvovinarstvo*, jer do tada se je u svim materijalnim potrebama oslanjala na više puta spominjane nosioce patronatskoga prava. Međutim, knez Petar Alberti, zbog sve većih materijalnih neprilika svoje obitelji, već od ranih sedamdesetih godina 19. stoljeća nije bio u stanju sam voditi brigu ni o redovitom održavanju i opremanju crkve Sv. Nikole, iako ju je i dalje smatrao svojim vlasništvom, a kamo li riješiti

---

⁴⁷ NAS, S-M, Spisi g. 1876., spis br. 1233. (koncept odgovora na poleđini).

⁴⁸ Splitski dekan u svom izvješću iz g. 1877. kaže da se u Maslinici obredi vrše „u jednoj dvorani Albertijeva dvorca, u koju su preneseni oltar i crkvene stvari“ (NAS, S-M, Poz. 193, Pohodi splitskih dekana, g. 1877.).

⁴⁹ Molba na te tri adrese poslana je 8. XI. 1878. (NAS, S-M, Protokol g. 1878., br.2011). U carevo ime poslano im je 30 fiorina 26. XI. 1878. (ondje, br. 2196.), na čemu su zahvalili 16. XII. 1878. (ondje, br. 2292).

⁵⁰ Taj je 12. siječnja 1879. javio splitskom biskupu Kalogjeri da će vjerojatno do mjeseca svibnja biti spriječen u zauzimanju za crkvu u Maslinici, a potom će nastaviti (NAS, S-M, Spisi g. 1879., br. 106).

⁵¹ NAS, S-M, Spisi g. 1879. br. 478.

⁵² Na to je župnik upozoren 5. travnja 1879. (NAS, S-M, Spisi g. 1879. br. 478., koncept dopisa poslana župniku pod istim brojem).

posljedice njezina iznenadnog urušavanja. Za uspostavu novoga crkvinarstva trebalo je dobiti odobrenje Biskupskoga ordinarijata i Kotarskoga poglavarstva. To je i postignuto početkom prosinca 1879. Odluke o imenovanju predložene petorice članova toga upravnog vijeća: *Petra Albertija*, *Marka Radmana* pok. Ante, *Nikolu Glavurtića* pok. Mate, *Inocenta Radmana* pok. Ilije i *Srećka Radmana* pok. Bartola izdao je Biskupski ordinarijat slijedećega 17. prosinca.⁵³

S bližim pripremama za gradnju potpuno nove crkve počelo se tijekom godine 1880. Iz molbe što ju je šoltanska općina 20. travnja 1881. poslala splitskomu Kotarskom poglavarstvu doznaje se da je Alberti darovao Masliničanima za gradnju nove župne crkve Petar komad zemlje koji je jednim dijelom pokrivala bivša kapela Sv. Nikole. S izgradnjom se na tom mjestu i počelo, kaže se tu, ali ne navodi pobliže kada, ali navodi dimenzije: duljina joj jedanaest metara, a širina šest. Potom se dodaje: „Već su, osim temelja, podignuti i zidovi sve naokolo visine od gotovo dva metra, ali su sada radovi obustavljeni zbog nedostatka potrebnih sredstava. Ta je crkva u svakom pogledu apsolutno potrebna, već stoga što u tu luku uplovljavaju mnogi brodovi. Stoga neka se izda preporuka za molbu što ju ovi siromašni seljaci šalju caru“.⁵⁴

To izvanredno pomorsko značenje masliničke luke još više je naglašeno i potanje obrazloženo u tekstu kojim je Biskupski ordinarijat 18. veljače 1881. preporučio tu istu molbu upravljenu caru Franji Josipu. Smatramo vrijednim ovdje navesti u cijelosti taj odlomak preveden na hrvatski: „Mjesto Luka Maslinica (*Porto Oliveto*) na otoku Šolti od osobitoga je značenja kao pomorska luka, u koju neprestano skreću brodovi duge plovidbe svih državljanstava koji prolaze Jadranom, zbog čega bi bilo vrlo žalosno, da mornari tu ne nađu crkvu, u kojoj mogu iskazati svoju pobožnost te zamoliti pomoć Svevišnjega u pogibeljima od oluja. Sada, kad u pograničnim pokrajinama vladaju nove prilike koje potiču sve življi trgovački promet, važnost je masliničke luke u porastu. S tim se povećava i potreba za crkvom iz koje se šire blagoslovi za blagostanje na kopnu i moru.“⁵⁵

---

⁵³ Župnikov prijedlog datiran je 26. svibnja, dekan ga dostavio Ordinarijatu 20. lipnja. Ordinarijat odobrio 25. lipnja, a Kotarsko poglavarstvo se s tim suglasilo 7. prosinca 1879. (NAS, S-M, Spisi g. 1879. više spisa pod br. 2370).

⁵⁴ NAS, S-M, Spisi g. 1881. br. šoltanske općine 204. pod br. 1628. Biskupskoga ordinarijata. Smatramo vjerojatnim da se zidalo već na jesen 1880., jer tijekom tri zimska mjeseca, koliko je prošlo do 20. travnja 1881. zacijelo se ne bi moglo toliko uzidati, koliko je navedeno u spomenutoj molbi datiranoj 20. travnja 1881.

⁵⁵ NAS, S-M, Spisi g. 1881. br. 365.

Masliničko je crkvinarstvo 29. prosinca 1881. izvijestilo Biskupski ordinarijat u Splitu, da su, unatoč tomu što ono ne raspolaže nikakvom imovinom, zahvaljujući dobrovoljnoj pomoćnoj radnoj snazi župljana, milostinji pobožnih vjernika i velikodušnim priložima obitelji Alberti, već u cijelosti podignuti zidovi ukupne površine oko 240 četvornih metara. Dvjesto će fiorina, kažu, što ih je carska dobrostivost darovala, kad ih ono primi, poslužiti za postavljanje krova i podizanje kora, čime bi crkva u bitnom bila dovršena te mogla služiti za vršenje bogoslužja.⁵⁶

Spomenuta je svota iz Beča stigla u Biskupski ordinarijat u kolovozu 1880.,⁵⁷ a uručena je tek u veljači 1882.⁵⁸ Njom se nije, dakako, moglo pokriti sve troškove postavljanja krova i najnužnijega nutarnjeg uređenja nove crkve, pa se na ostvarenje želje za skorim početkom obavljanja bogoslužja u njoj moralo čekati još nekoliko godina. Ordinarijat je 28. siječnja 1885. prosljedio Namjesništvu molbu masliničkoga crkvinarstva da se za neophodno dovršenje radova odobri pomoć iz pokrajinske vjerske zaklade. U toj preporuci se naglašava malobrojnost župljana i njihovo siromaštvo, jer nesigurni prihodi od ribarenja, kaže se tu, gotovo je jedino što imaju. Zatim ponovno napominje šire javno značenje te crkve jer „Maslinica je u pomorskom svijetu dobro poznato sidrište, posebno kad u zimskom razdoblju tu utočište nalaze engleski, francuski, grčki i talijanski brodovi, pa je sigurno da za mogućeg iskrcavanja posade to jadno stanje jedine crkve u selu ne pruža baš lijep dojam“.⁵⁹

Ta molba nije ostala bez ikakva odjeka. Splitsko je Kotarsko poglavarstvo po naredbi Namjesništva, sljedećega 26. veljače javilo da će što skorije poslati u Maslinicu službenika svoga tehničkog odjela radi uvida u stvarno stanje nedovršene crkve, koje radove je još potrebno izvesti i koliki bi bili troškovi.⁶⁰

U čemu je bilo zapelo doznaje se iz zapisnika o pohodu biskupa Marka Kalogjere obavljenom 1884. u Donjem Selu i Maslinici. Ostarjeli biskup je ostao u Donjem Selu, gdje je krizmao i djecu iz Maslinice. Masliničku je crkvu u biskupovo ime 17. svibnja obišao njegov pratilac makarski kanonik don Ante

---

⁵⁶ NAS, S-M, Spisi g. 1882. br. 240. Ta je svota iz Beča, ali je po odredbi zadarskoga Namjesništva smjela biti uručena crkvinarstvu tek kad bude sigurno da će gradnju biti moguće dovršiti (NAS, S-M, Spisi 1882. br. 240., koncept pisma Biskupskoga ordinarijata od 10. veljače 1882., kojim javlja Namjesništvu da je taj dar predan te prilaže namirnicu).

⁵⁷ NAS, S-M, Spisi g. 1880. br. 1628.

⁵⁸ NAS, S-M, Spisi g. 1880. br. 1628.

⁵⁹ NAS, S-M, Poz. 314.B., Splitski dekanat, Šoltanske župe, spis pod br. 377.

⁶⁰ Ondje, dopis pod br. 823.

Žuvela. Prema Žuvelinu izviješću u zapisnik je uneseno da je maslinička crkva sagrađena, ali da još nije ožbukana, pod joj nije popločan nego samo pokriven daskama, a oltar, cijeli od drva, u vrlo je lošem stanju.⁶¹ O nedovršenosti crkve i svjedoče podaci iz zapisnika o prvom pohodu novoga biskupa Filipa Franje Nakića obavljenog početkom srpnja 1890. Zidovi crkve Sv. Nikole još nisu bili ni gipsani ni ožbukani, prozori su, na kojima još nije bilo pragova, bili zazidani opekama, crkveni pod do polovice pokriven daskama, od polovice opekama, a samo kod drvenog oltara finim kamenim pločama (*salciato di marmo*). Crkva nije imala zvonik, a zvono je visjelo o gredi na groblju.⁶²

Nije poznato što se uskoro dogodilo s tim zvonom. Svakako prigodom popisa zvona svih crkava, sastavljenog g. 1917. radi oduzimanja u ratne svrhe, navedena su dva maslinička, veće (57 kg, promjera 45 cm) saliveno g. 1897. u ljevaonici Jakova Cukrova i manje (težine 35 kg, promjera 41 cm) sliveno g. 1892. (dakle, oba nabavljena poslije 1890.). Vlasti su 22. travnja 1918. oduzele veće⁶³. U zapisniku o smjeni župnika izvršenoj 4. srpnja 1928. naveden je podatak o „jednom zvonu, ali bez zvonika“.⁶⁴

Temeljita obnova, gradnja zvonika, izrada novog oltara i krstionice, nabava zvona i postaja križnog puta tijekom godina 1928.-1933.

U zapisnicima sastavljenim prigodom smjene župnika Donjega Sela i Maslinice 19. siječnja 1916. (predao Šegvić preuzeo Calebotta) i 7. siječnja 1918. (predao Calebotta preuzeo Rubignoni) o masliničkoj crkvi piše da je „trošna“.⁶⁵ To na prvi pogled iznenađuje, jer tada se jedva navršavalo dvadeset godina od dovršetka njezine gradnje. Međutim, osim toga što su župljani bili malobrojni, u tom razdoblju su, kao i drugdje u nas gdje je proizvodnja i prodaja vina bila glavni izvor prihoda, proživljavali najtežu krizu, najprije zbog tzv. vinske klauzule, a potom zbog naglog propadanja vinograda od filoksere. Četverogodišnji je I. svjetski rat to teško stanje dodatno pogoršao.

Iz sačuvane dokumentacije zna se da je crkva Sv. Nikole g. 1921. bila popravljana doprinosom bratovštine Sv. Nikole (1000 dinara) i darovima

⁶¹ NAS, S-M, Poz. 336.D.6., f. 17r.

⁶² NAS, S-M, Poz. 336.E.1., f. 7r.

⁶³ NAS, S-M, Poz. 356, u tabličnom „iskazu“ i „protopkolu“ pod Maslinica.

⁶⁴ NAS, S-M, Spisi g. 1928. br. 3306.

⁶⁵ NAS, S-M, Poz. 347, Donje Selo i Maslinica, g. 1916. i 1917.

Bare žene Marina Paladina (100 dinara) i Vice Paladina (160 dinara), za što je nabavljeno nekoliko kvintala cementa, nešto greda, 400 kg vapna, brod pijeska i još nekih potrepština.⁶⁶ Međutim, pravu se obnovu tada moralo odgoditi za bolja vremena.

Privredno se stanje u Maslinici i općenito u Dalmaciji tijekom sljedeći šest godina prilično popravilo. Novi vinogradi zasađeni lozom s tzv. amerikanskom podlogom došli su malo po malo na rod. Novi župnik don Marko Luetić odmah je shvatio da je pravo vrijeme za opsežnije radove i nove pothvate. Na njegov je poticaj i pod njegovim vodstvom tijekom godina 1928. i 1929. to što je on predlagao i ostvareno zahvaljujući najviše skladnom nastojanju župnoga crkvinarstva i bratovštine, novčanim doprinosima te bratovštine (Za novo zvono nabavljeno u Zagrebu i prijevoz ona je dala 4043 dinara), pojedinih župljana što u novcu, a što u moštu, skupljanjem od iseljenika u Americi (skupljeno 140 dolara, što je bilo 7930 dinara) i od dobrohotnih vjernika na Šolti, u Splitu i drugdje (Remeta je 1928. skupio u pokrajini svotu od 667,50 dinara).

Tako prikupljenim novcem bilo je moguće isplatiti Marinu Ursiću iz Grohota za izradu novoga oltara od drva, za druge potrebne stolarske radove i prehranu dok je radio u crkvi ukupno 5706 dinara. Majstoru Miji Buriću, kovaču, dano je za rad 112 dinara, a Karlu Blagajiću i Leonu Dobroševiću (vjerojatno zidarima) po 300 dinara. Tijekom radova na toj obnovi potrošeno je 10 kvintala cementa, 7,50 kubičnih metara pržine, veća količina dasaka, kupa, brokava, drugih materijala i raznih potrepština. Tada je nabavljeno 14 slika za postaje križnoga puta za što su potrošena 892 dinara računajući i trošak prijevoza, zatim platno za zastore na prozorima i kod ulaznih vrata (365 dinara). Kad se zbroje svi troškovi navedeni u izvadcima iz blagajničkog dnevnika za 1928. i 1929. ukupno je potrošeno oko 15.350 dinara, što je bila zaista velika svota (Napominjemo da se je tada za 500 dinara moglo kupiti vola!).⁶⁷

U dokumentu sastavljenom prigodom smjene bivšega župnika don Marka Luetića i novoga don Marijana Radojkovića piše da je crkva Sv. Nikole obnovljena izvana te da je na istoj podignut mali zvonik s dva zvona, od kojih je veće nabavljeno g. 1929.⁶⁸ Iz župnikova pisma Biskupskom ordinarijatu iz

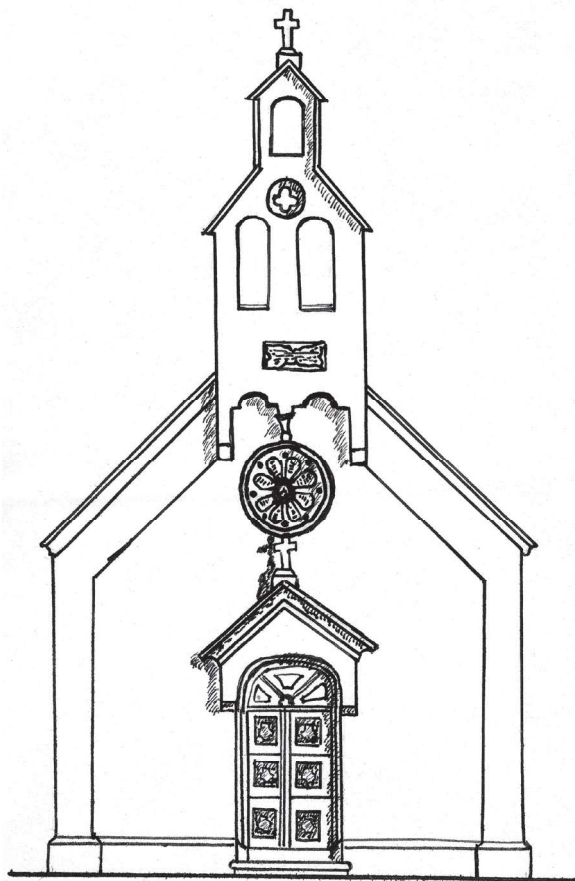
---

⁶⁶ NAS, S-M, Poz. 346, Maslinica, računi Crkvinarstva za g. 1921.

⁶⁷ NAS, S-M, Poz. 346, Maslinica, računi Crkvinarstva za g. 1928. i 1929.

⁶⁸ NAS, S-M, Spisi g. 1931. br. 3843.

g. 1930. doznaje se, da je prije toga mjesna bratovština iz vlastitih sredstava nabavila još jedno zvono cirka 85 kg za dinara 4000.⁶⁹

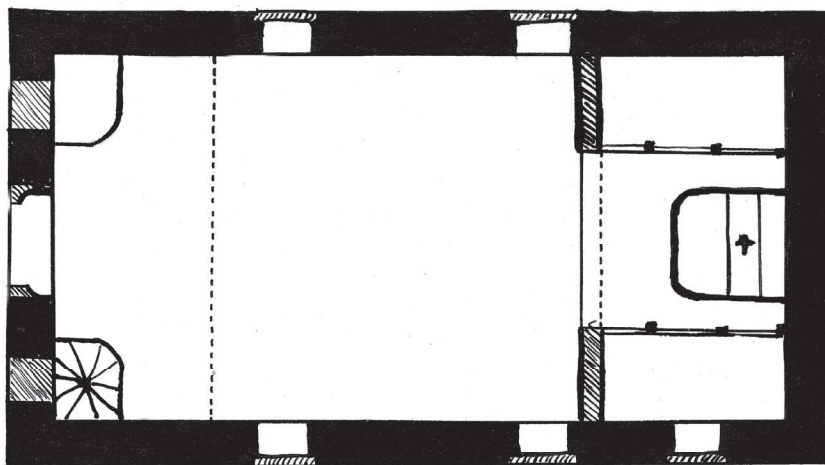

Crtež pročelja crkve Sv. Nikole u Maslinici iz g. 1940.⁷⁰

⁶⁹ NAS, S-M, Poz. 346, Maslinica, računi Crkovenarstva za g. 1930., spis br. 436.

⁷⁰ Crteži su, ovaj na kojemu je prikazano pročelje i sljedeći na kojemu je prikazan tlocrt te crkve priloženi kratkoj povijesti župe Maslinica što ga je sastavio tadašnji župnik don Toma Bavčević (NAS, S-M, Poz. 351).

U tom su radnom zanosu i župnik i crkvinari zaboravili paziti na crkvene zakone i propise, pa nisu za sve veće pothvate i troškove prethodno tražili potrebna odobrenja Biskupskoga ordinarijata. To im je, naravno, poslije prigovoreno. Svejedno je biskup Kvirin Klement Bonefačić 4. ožujka 1929. napisao: „Svim plemenitim darovateljima, a napose onima u dalekoj Americi koji su u ovoj godini svoju dosada siromašnu župnu crkvu tako bogato nagradili, hvala i sa strane pišućega. Neka im to bude na diku i ponos, a dobri Bog po zagovoru njihovoga mogućeg odvjetnika sv. Nikole neka im sve to najobilnije naplati.“ Na kraju toga pisma izrazio je priznanje upravi župnoga crkvinarstva „za njezino brižno upravljanje povjerenom joj crkvenom imovinom kao i za njezinu ljubav prema župskoj crkvi, da je što bolje uredi i nakite“ te zaključio riječima: „Neka samo u tome ustraje.“⁷¹

Crtež tlocrta crkve Sv. Nikole u Maslinici iz g. 1940.

Župnik je u svojoj molbi za naknadno odobrenje radova i troškova poslanoj početkom g. 1930. spomenuti propust, svoj i crkvinarstva, ovako obrazložio: „Neodgodiva je potreba tražila da se pristupi temeljitom popravku i uređenju crkve Sv. Nikole“. To je, kaže, protumačio župljanima i potaknuo ih, a oni „su se svesrdno i oduševljeno prihvatili rada davši svoje manualne nadnice besplatno. Jedino su bile plaćene majstorske nadnice i potrebiti materijal. Taj rad morao

⁷¹ NAS, S-M, Poz. 346, Maslinica, računi Crkvinarstva za g. 1929., spis br. 466.

se je izvesti čim prije, da se učini postojeća crkvice pristojnim hramom Božjim u prvom redu, te i zbog toga što u Maslinicu zalaze više puta preko godine, a osobito na ljetovanje, osobe iz boljega društva, od kojih je pišući imao prigode čuti dosta opravdanih opažanja. To je sve ponukalo upravu crkvinarstva da odmah počne s radom te je u tu svrhu bilo potrošeno dinara 5.574,50. Naglasiti je da se je vodilo računa pri radnji o najvećoj štednji, kao što i da radnja bude izvedena u potpunom redu obzirom na ljepotu i solidnost koli svih četiriju ploha vanjskog lica crkve, toli sagrađenog malog zvonika na pročelju crkve za dva zvona.“⁷²

Nakon uspjelog pothvata velike obnove župne crkve nije prestalo zanimanje Masliničana za njezino održavanje, opremanje i razne potrebe. Crkvinarstvo i bratovština nastojali su na razne načine pribavljati za to potrebna sredstva. Bratovština se pri tom najviše oslanjala na najamninu dobivanu za bratsku kuću i na prodaju buhača. (npr. g. 1932. dobila od najamnine 200 dinara, a za prodani buhač 736).⁷³ Crkvinarstvo, koje tada nije imalo nekretnina osim crkve, posve je ovisilo o dragovoljnim doprinosima u novcu i u moštu.⁷⁴ U tom darivanju mještanima su se pridruživali i neki strani turisti.⁷⁵ Milostinja skupljena u crkvi za vrijeme obreda bila je nešto veća samo na blagdane Gospe od Sedam žalosti (npr. g. 1937. dinara 79) i Sv. Nikole (1937. dinara 53).⁷⁶ Od većih troškova župnog crkvinarstva poslije g. 1930. spomenimo ovdje onaj za novu krstionicu što ju je g. 1933. izradio splitski kamenoklesar Antun Frank (plaćeno za nju i za prijevoz do Maslinice 800 dinara).⁷⁷ Najveći je pothvat masliničke bratovštine iz tog vremena uređenje groblja izvedeno tijekom godina 1934. i 1935., na što je ona potrošila ukupno 1846 dinara.⁷⁸

---

⁷² Ondje, spis br. 436. g. 1930.

⁷³ Ondje, Maslinica, Računi Bratovštine za g. 1932. stavke 7. i 13.

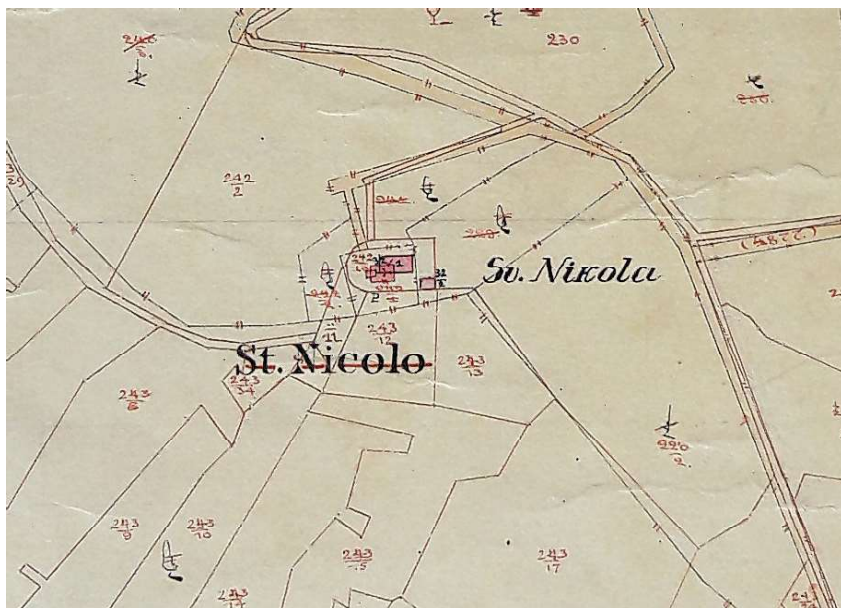
⁷⁴ Ondje, Računi crkvinarstva za g. 1932. stavke 8. i 9.: „od milostinje u mastu 445 dinara ukupno“; 1937. stavka 16.: „za sakupljeni mast prodan 423 dinara“.

⁷⁵ Ondje, Računi crkvinarstva za g. 1936. stavka 16.: „darovali turisti za crkvu 125 dinara“; g. 1937. stavka br. 14.: „Nikola Radman sakupio od stranaca 180 dinara“.

⁷⁶ Ondje, Računi crkvinarstva za g. 1937. stavke 15. i 20.

⁷⁷ Ondje, Računi crkvinarstva za g. 1933. stavke 1. i 3. Za drveni poklopac plaćeno je drvodjelcu Vjekoslavu Klariću 29,50 dinara (isto, stavka 2.).

⁷⁸ Ondje, Računi bratovštine, god. 1934. stavke 3, 4 i 11-14; g. 1935. stavke 5-10 i 13.

Crkva Sv. Nikole na mapi revizije zemljišnih čestica oko iz g. 1935.
(HR DAS 152, Arhiv mapa, Donje Selo – Šolta, 125, br.51)

Do značajnije promjene u nutarnjem uređenju crkve Sv. Nikole i njezinu vanjskom izgledu došlo je poslije II. Vatikanskoga koncila, kad je tadašnji župnik don Ante Čipčić dao ispred postojećega drvenoga oltara postaviti novi jednostavni oltar od kamena u skladu s novodonesenim liturgijskim propisima. Mjesto tada već znatno oštećenog zvonika na pročelju crkve dao je postaviti novi, mnogo jednostavniji, koji tu stoji i sada. Jedno i drugo je djelo kamenoklesara Ive Jakšića.⁷⁹

⁷⁹ Za podatke o tome zahvaljujem župniku Čipčiću.

Pogled na svetište (snimljeno 26. VIII. 1987. – 46 dana prije stradanja u požaru)

Obnova nakon požara prouzročena udarom groma g. 1987.

Maslinička je crkva zbog položaja na vrh brijega na krajnjem zapadu otoka Šolte izložena olujama i udarima gromova kao jedva koja druga u Splitsko-makarskoj nadbiskupiji. U oluji je po drugi put stradala u ranu jesen g. 1987.

Tadašnji župnik don Jakiša Dominiković u službenom izvješću poslanom Biskupskom ordinarijatu taj nemili događaj opisuje ovim riječima:

„ (...) dana 12. listopada 1987. oko 21,00 sata bilo je loše vrijeme na otoku Šolti. Padala je kiša, sijevale munje i udarali gromovi. Tog trena dobili smo obavijest od mještana sela Maslinice da se zapalila crkva Sv. Nikole Biskupa.

Dok smo mi stigli, stigli su i vatrogasci iz Grohota koji su pokušali ugasiti razbuktnali plamen u crkvi. Oko 23,00 sata požar je ugašen, jer više nije imalo što gorjeti. I ugrijani kameni oltar, krstionica i ----- poliveni hladnom vodom raspali su se. Ušli smo u crkvu od koje su ostala samo četiri zida u dimenziji 11m x 6,5m, a sve drugo je uništeno (...). Mještani sela Maslinice i drugih sela sa Šolte, pogođeni tom nesrećom, dolazili su sa suzama i žalošću gledati izgorjelu zavjetnu crkvu. Svi znaju da je crkva u Maslinici siromašna te da nije u stanju pokriti toliki trošak popravka i dovođenja u prvobitno stanje (...). U samom čišćenju izgorjele crkve mnogi ljudi su se odazvali, iako su starije dobi.⁸⁰

Unutrašnjost crkve Sv. Nikole nakon požara

⁸⁰ NAS, S-M, Spisi g. 1987., br. 1606.

Čišćenje izgorjele crkve Sv. Nikole

U članku Marosije Žic objavljenom u šoltanskoj „Baščini“ pod naslovom *U povodu tristote obljetnice crkve Sv. Nikole u Maslinici na Šolti o nekim nelogičnostima u pogledu datacije masliničke crkve* posljedice su toga požara opisane sljedećim riječima: „Pri tome su izgorjeli svi njeni drveni dijelovi (prozori, vrata, krovšte), a potpuno je uništen i čitav crkveni pokretni inventar. Ostali su samo goli nagorjeli zidovi“.⁸¹ Smatramo nedvojbenim da je najveća šteta što je u tom požaru uništena stara i vrijedna oltarska slika.

Pokušaj da se nakon toga požara u samom mjestu pronade i uredi prikladna prostorija za privremeno obavljanje župnih obreda nije uspio, pa ih toj župi do dovršetka obnove izgorjele crkve nije ni bilo.

Radovi su na obnovi izvedeni po uputama i pod nadzorom Konzervatorskoga zavoda u Splitu, čiji su članovi, osobito arheolog Franko Oreb i već spomenuta masliničanka Marosija Žic, rado pružali svu moguću stručnu potporu. Troškovi su podmireni milodarima Masliničana i štovatelja Gospe od Sedam žalosti iz drugih šoltanskih župa uz obilniju pomoć katoličke dobrotvorne

---

⁸¹ Baščina 12./13., str. 104.

ustanove Europäischer Hilfsfond. Sve je dovršeno do sredine ljeta 1989. Posvetu novoga oltara i blagoslov crkve obavio je nadbiskup mons. Ante Jurić u nedjelju 20. kolovoza 1989.⁸²

Vanjski izgled crkve Sv. Nikole nakon obnove

⁸² Vjesnik Nadbiskupije splitsko-makarske br. 5. i 6. g. 1989., str. 17.

Posljedice požara manjih razmjera iz godine 2014.

U tjednu između ponedjeljka 11. i subote 16. svibnja 2014. u masliničkoj je crkvi izbio požar prouzročen vjerojatno neispravnošću nekog dijela razvodnog ormarića u sakristiji. Točan dan se ne zna, jer je crkva na brijegu iznad naselja, a bogoslužje se u njoj obavlja samo nedjeljom i blagdanima, pa su posljedice opažene tek više dana nakon što se plamen zbog nedostatka kisika sam ugasio. Izgorjelo je liturgijsko ruho i ostali pribor. Prema pisanju Slobodne Dalmacije šteta je procijenjena na oko 150.000 kuna. Izvan sakristije nije gorjelo, ali je sve pocrnjelo od dima. Obnova je trajala oko dva tjedna. Pri tom je posebna pozornost posvećena električnoj instalaciji,⁸³ da se nešto slično ne bi opet dogodilo. Poslije je oltarski prostor nanovo uređen i opremljen nastojanjem sadašnjega župnika don Dalibora Miline. Na zidu iza oltara sada su tri slike slikara Gorana Mustapića.

Sadašnji izgled oltarskog prostora

⁸³ Napisano prema tekstu vijesti na portalu slobodnadalmacija.hr/dalmacija 18.05.2014. | 11:52 i kazivanju župnika don Dalibora Miline.

6. SVEĆENICI NA SLUŽBI U MASLINICI

1. Posebni maslinički župnici (1707.-1852.).

U listu „Nada“, što ga je pokrenuo i uređivao pok. don Špirko Vuković (1921.-1994.) dok je župnikovao u Grohotama, objavljeni su popisi župnika šoltanskih župa: Srednjega Sela (za razdoblje 1722.-1980.), Grohota (1658.-1982.), Donjega Sela (1790.-1982.) i Gornjega Sela (1790.-1982.). Popis za Srednje Selo izradio je Josip Mihovilović,⁸⁴ a za ostale tri župe autor ovoga priloga.⁸⁵ Između popisa donjoselskih i gornjoselskih župnika naveli smo i nepotpune podatke o masliničkim kapelanima-župnicima iz razdoblja između g. 1801. i 1850.⁸⁶ Samo za to razdoblje stoga što ih za ono starije od g. 1801. nije bilo moguće pronaći bez stare matične knjige, koja je tada bila nedostupna.⁸⁷

Oslanjajući se na razna povijesna vrela, a najviše na imena masliničkih kapelana-župnika navedena u matičnim upisima o krštenima vjenčanim i umrlima u spomenutoj knjizi⁸⁸ sada i za to razdoblje donosimo cjeloviti redosljed. Nastojali smo o svakomu dodati barem koji od osnovnih biografskih podataka. Za one koji su bili školovani na glagoljaški način pa u misi rabili staroslavenski jezik, a u vršenju ostalih obreda i u uredskom dopisivanju hrvatski služeći se pri tom bilo bosančicom bilo latinicom dodajemo naziv „glagoljaš“ (Ostali su se služili latinskim misalom, a u uredskim poslovima latinskim ili talijanskim). Međutim, potrebno je napomenuti da su od oko g. 1881. i mnogi župnici školovani na latinsku u sv. misi rabili staroslavenski jezik. Poslije II. vatikanskog koncila, kad su za bogoslužje po rimskom obredu općenito uvedeni narodni jezici, svi naši svećenici, dakako, rabe hrvatski.

⁸⁴ J. MIHOVILOVIĆ, Srednje Selo (Kratki povijesni prikaz), Nada – vjerska smotra župe Sv. Stjepana Grohote br. 2. i 3., 1981., str. 66-67.

⁸⁵ Nada – vjerska smotra župe Sv. Stjepana Grohote g. 1983. br. 4. i 5., str. 141-147 Sastavljačevo je ime navedeno u uvodu toga broja grohotske „Nade“ (str. 7). Napominjemo da su za tiskanja toga broja župnog lista u popisu grohotskih župnika nastale tako ozbiljnije pogreške, da dio toga popisa za razdoblje od 1658. do 1815. tiskan iznova te dodan na dvije posljednje stranice, iza „sadržaja“ pa stoga nepaginirane.

⁸⁶ Isto, str. 146.

⁸⁷ Tek nedavno je pronađena te radi veće sigurnosti prenesena u Nadbiskupski arhiv u Splitu.

⁸⁸ U sastavljanju ovih kratkih biografija služili smo se za starije razdoblje najviše matičnim knjigama i godišnjacima Biskupije splitske i Makarske (Schematismo ..., Stato, Status ...) koji su tiskani gotovo za sve godine od g. 1840. do 1912. i 1925, a za 20. stoljeće kartotekom svećeničkih službi koju vodi uprava Splitsko-makarske nadbiskupije. Na ta sve vrela u bilješcima pri dnu stranica ne pozivamo, jer bi im se broj silno namnožio, a bez osobite potrebe.

1. **Don Bariša BURIĆ – 1707. do 1708.** Prvi je vršio svećeničku službu u novoosnovanom selu Maslinici. Njega su, kako smo naveli u „Baščini“ br. 24., braća Marchi svršetkom ožujka 1707. dovela u to selo, dok je ono bilo u nastajanju, a nadbiskup Cosmi ga ovlastio da kao njegov delegat blagoslovi crkvu Sv. Nikole čim bude dovršena te u njoj obavlja obrede. Čini se da je u toj službi u Maslinici ostao samo jednu godinu, jer već u od travnja 1708. i tijekom triju sljedećih godina povremeno krštava u rodnoj župi Vranjicu pomažući tamošnjem župniku.⁸⁹ Poznato je da je poslije služio u Kaštel Staromu (1728.-1742.)⁹⁰ i Kaštel Sućurcu (1750.). Rođen je 27. kolovoza 1679., a umro u Vranjicu 13. veljače 1753.⁹¹

2. **Don Ivan ROGULJIĆ – Od (nepoznato) do 1724.** Drugi je po redu od poznatih masliničkih svećenika. Bio je glagoljaš kao i Burić. Rođen je u poljičkom selu Putišići. O njemu se zna samo to da se je kao kapelan u Maslinici teško razbolio te 24. kolovoza 1724. u kući Ivana Petra Marchija napravio oporuku.⁹² Umro je već sutradan u 32. godini svoga života: Sahranjen je po vlastitoj želji u crkvi Sv. Duje u Splitu.⁹³ Vjerojatno je kapelanom u tom mjestu bio više godina, ali o tom u sačuvanim spisima nema podataka. Isto je tako vjerojatno da je između don Bariše Burića i njega u Maslini vršio službu još koji svećenik, što nije više moguće provjeriti zbog slabe očuvanosti dokumentacije iz toga vremena u Nadbiskupskom arhivu, a potpunog nestanka obiteljskoga arhiva splitskih Marchija.⁹⁴

3. **Don Vicko ANTIČEVIĆ – od 1725. do 1729.** Rođen je u Kaštel Novom oko g. 1676. Prije dolaska u Maslinicu bio je župnik u Slatinama (1718.-1725.), a između dvaju razdoblja službe u Maslinici župnik u Okruku kod Trogira.⁹⁵

---

⁸⁹ Državni arhiv Split (dalje: DAST), Zbirka matičnih knjiga, red. br. 160 (145), f. 19r-28r.

⁹⁰ BEGO, Svećenici Kaštela (XV.-XXI. stoljeće), Kaštela 2003, str. 287.

⁹¹ DAST, Zbirka matičnih knjiga, knjiga rođenih, red. br. 159 (144) f. 37r; Nadbiskupski arhiv Split (dalje: NAS), S-M, Zbirka matičnih knjiga, knjiga umrlih župe Vranjic 1742.-1803, f. 30r.

⁹² NAS, S, 58, f. 182-188;

⁹³ DAST, Zbirka matičnih knjiga, Matica umrlih, knj. 139, f. 13.

⁹⁴ Inventar gradiva Nadbiskupskoga arhiva sastavljen g. 1833. navodi čak četiri skupine spisa o imenovanjima svećenika za župnike i kapelane raznih župa tijekom godina 1704.-1727. (NAS, S 104, f. 33) od čega nije, nažalost, ništa sačuvano.

⁹⁵ F. BEGO, nav. dj., str. 211.

4. **Don Toma SASUNIĆ – od 1730. do 1733.** Rođen je u Vrbovskoj na otoku Hvaru. Nije nam ništa drugo o njemu poznato.

5. **Don Anton CVITANOVIĆ – od 1734. do 1735.** O njemu znamo samo to da je tih godina bio maslinički kapelan (*Capellanus in Portu Oliveto*).

6. **Don Vicko ANTIČEVIĆ – po drugi put 1736. do 21. svibnja 1746.**

7. **Don Ivan LJUBENKOVIĆ – od 1746. barem do 1757.** Rođen je u Kaštel Gomilici 6. rujna 1669., a umro 21. ožujka 1787.⁹⁶

8. **Don Visko MEKJAVIĆ – od 1758. do 1762.** O njemu ne znamo ništa drugo. Vjerojatno je bio rodом iz Bola na otoku Braču, gdje žive Mekjavići.

9. **Don Anton IVAČIĆ – 1763.** Drugih podataka o njemu nismo uspjeli pronaći. Vjerojatno je bio Trogirаниn.

10. **Don Andrija BULJEVIĆ – od 1763. do 1769.** Bio je svećenik glagoljaš. Upise je, kao i drugi glagoljaši prije i poslije njega, unosiо u matičnu knjigu hrvatskim jezikom, a pismom za koje se je u nas uobičajio naziv bosančica. Naslovljavaо se je do 1768.: „ja don Andrija Buljević kapelan od ove crikve S. Nikole u Maslinici“, a 1769. „kurat od ove crikve S. Nikole“. Rođen je g. 1726. u Rogoznici kod Omiša. Zna se da je potkraj života bio župnik u svom rodnom mjestu (1798.-1804.), gdje je i umro 10. ožujka 1808.

11. **Don Mijovijo JERČIĆ – od 1770. do 1774.**, glagoljaš (Tijekom godine 1773. ponekad ga je u službi zamjenjivao *don Petar TIČINOVIĆ*, a g. 1774. *don Ivan MARASOVIĆ*, obojica glagoljaši роđени u Kostanjima). Don Mijovijo je рођен 16. rujna 1741. u selu Podgrađe, gdje je i umro 10. listopada 1827. Zna se da je u godinama 1788.-1789. bio župnik u Vranjicu, a 1794. u Brelima.

12. **Don Jure BRATIĆ „rečeni Karlović“ – od 1775. do početka 1777.**, glagoljaš. Rođen je u Podgrađu oko 1750. Poslije službe u Maslinici bio je

---

⁹⁶ BEGO, nav. dj., str. 103.

župni vikar u Kaštel Štafiliću (1781.-1782. i 1801.), župnik u Srednjem Selu na Šolti (1789.-1798.) i u Kaštel Starom (1802.-1806.).⁹⁷

13. Don Mate STRUJIC – od sredine kolovoza 1777. vjerojatno do Uskrsa 1778. Rođen je u Srijanima (Poljica) oko g. 1749. Kao svećenički pripravnik i mladi svećenik vršio je tijekom pet godina sakristansku službu u crkvi Sv. Križa u Splitu (zaređen 24. IX. 1774.). Potom je kraće vrijeme boravio u gradu Omišu i u glagoljaškom sjemeništu u Priku. On piše o sebi, da je 10. kolovoza 1777. otišao „u Maslinicu, u gospodina Leše Martinisa“ te da je stao u istoga. Potom je, nakon kraćeg boravka u Zadru, otišao je u Veneciju te tijekom petnaest godina, sve do propasti Mletačke Republike, bio kapelan hrvatskih vojnika u Chioggi.⁹⁸ Umro je u Omišu 21. svibnja 1827.⁹⁹

14. Don Mihovio SUČIĆ – od 1778. do 1785., glagoljaš. Poslije je bio upravitelj crkve i pustinjačke zajednice u Prizidnicama na otoku Čiovu (približno od g. 1786. do 1788.).¹⁰⁰ Rođen je u Bisku oko g. 1748., a umro g. 1811.

15. Don Luka KEVEŠIĆ – od 1786. do 1887. Služio se u matičnim upisima latinskim jezikom. Sebi je pridavao naslov „župnik“ (*parochus*). O njemu nemamo drugih podataka.

16. Don Jozip KALAJŽIĆ-LITRIĆ, koji se je rado se je služio prezimenom **Medvidović – 1788. i početkom 1789.,** glagoljaš. On je bio sin Dujmov (U isto vrijeme živio je istoimeni svećenik sin Lukin, njegov rođak). Upis o krštenju Ivana Radmana Markova što ga je obavio 3. siječnja 1789. počinje riječima „Ja don Jozip Medvodović pastir od ovoga sela Maslinice“. Prije toga je bio kapelan u rodnoj župi Žeževici, u kojoj je g. 1790. postao župnikom. Rođen je 1742., a umro 1826.¹⁰¹

⁹⁷ Za službe u Kaštelima vidi u: BEGO, nav. dj., str. 272-273 i 288-289.

⁹⁸ M. MIŠERDA, Spomenici Gornjih Poljica ..., Split 1981, dokument br. 683 na str. 235 (vidi i dok. br. 299 na str. 899).

⁹⁹ NAS, S-M, Parice matičnih knjiga, umrlj župe Omiš god. 1827. pod rednim br. 8.

¹⁰⁰ NAS, T 63,

¹⁰¹ S. KOVAČIĆ, Župa Žeževica do godine 1940. i župe Zadvarje i Žeževica od godine 1941., Split 2009, str. 159-160.

17. **Don Stipan TOMIČIĆ – 1789. do početka 1790.**, glagoljaš. Rođen je u Docu Donjemu (Poljica), gdje bio župnikom u godinama 1797.-1798.¹⁰² Drugih podataka o njemu nemamo.

18. **Don Petar TIJARDOVIĆ – od početka 1790. do početka 1791.**, glagoljaš. Zna se da je prije toga, oko g. 1775., bio kapelan na Gardunu.¹⁰³ Rođen je u Docu Donjemu oko g. 1745., a umro g. 1801.

19. **Don Vicko ČULAP – nekoliko mjeseci u prvom dijelu 1991.**, glagoljaš. Rođen je u Dugopolju oko g. 1751. Prije kratkotrajne službe u Maslinici bio je župnik u Mravincima (1779.-1782.), a poslije u Stobreču (1798.) i Dugopolju (župnik 1787. i 1803., kapelan 1814.-1826.). Umro je u rodnom mjestu 1826.

20. **Don Ivan PERAT – u drugom dijelu 1791.** Prije toga je bio župnik u Grohotama (1786.-1789.) i u tri navrata u Kaštel Staromu (1883.-1884., 1799.-1802., 1806), u kojemu je on rođen 1752. Umro je g. 1821.¹⁰⁴

21. **Don Stipan TOMIČIĆ – po drugi put od 1992. do 1994.**

22. **Don Ivan PERAT – po drugi put 1795.**

23. **Don Mijo MARASOVIĆ – 1796. i 1797.**, glagoljaš. Rođen je u Jesenicama oko g. 1745., a umro 1817. Drugih podataka o njemu nemamo

24. **Don Luka ČULIĆ – 1798.** Služio se je u matičnim upisima talijanskim jezikom, a svom imenu dodavao „capelan curato“. Potom je bio župnik u Srednjem Selu (1799.-1814.).¹⁰⁵ Rođen je u Splitu 1767., gdje je i umro 1822.

---

¹⁰² MIŠERDA, nav. dj., br. 611 (str. 214), 990 (str. 326), 1005 (str. 329) i 1007 (str. 330).

¹⁰³ MIŠERDA, nav. dj. br. 671. na str. 231.

¹⁰⁴ BEGO, nav. dj., str. 193.

¹⁰⁵ MIHOVILOVIĆ, nav. dj., str. 66.

25. **Don Grgo LJUTIĆ – 1799.**, glagoljaš. Rođen je u Konjskomu kod Klisa 1767., gdje je pri kraju života bio župnik (1838.) i gdje je umro 1843.

26. **Don Ivan MILOŠEVIĆ – od 1800. do 1803.**, glagoljaš. Tridesetak godina prije toga bio je kapelan u župi Tijarica za selo Strizirepe (1768.-1772., možda i duže), od 1785. do početka 1794. župnik u Klisu. Rođen je u Sinju oko g. 1740., a školovan za glagoljaškoga svećenika ili privatno ili možda u sjemeništu u Priku. Odgovarajući 30. svibnja 1768. nadbiskupu Ivanu L. Garagninu, za njegova pohoda tijaričkoj župi, na upit koje knjige čita naveo je na prvom mjestu teološki priručnik što ga je sastavio na hrvatskom jeziku Antun Kačić, dok je bio trogirski biskup. U klišku je matičnu knjigu upisivao podatke na hrvatskom i bosančicom kao i ostali tadašnji župnici glagoljaši, a kao maslinički također hrvatskim jezikom, ali latinicom. U popisu svećenika Splitske nadbiskupije iz g. 1807. naveden je na dva mjesta: pod naslovima „Sinjsko područje“ i „Oratorij Sv. Filipa Split“, a na oba je mjesta sa strane uz njegovo ime dodan križić, što znači da je umro nakon sastavljanja toga popisa, možda iste godine ili koje od sljedećih, svakako prije g. 1811. (U popisu iz te godine njegova imena nema!).

27. **Don Toma MARUŠIĆ – godine 1803.**, glagoljaš. Rođen je u Srijanima (Poljica) oko g. 1767., a za svećenika zaređen 1795. To je sve što se o njemu zna.

28. **Don Luka ALJINOVIĆ – 1804. i 1805.**, glagoljaš. Bio je rodnom iz Žrnovnice, gdje je umro 1807.

29. **Don Duje CAREV – prvi put od 1806. do 1808.**, glagoljaš. Nekoć je služio na otoku Cresu, i to tri godine kao župnik, a tri kao kapelan, pa šest godina kao župnik u istarskom Ližnjanu, šest u Kučinama.¹⁰⁶ Rođen je u Kaštel Gomilici 1778., zaređen 1803., a umro 1861.

30. **Don Mate PANDŽA – od 1808. do 1818.**, glagoljaš. Rođen je u Konjskomu kod Klisa oko g. 1775., a umro kao maslinički župnik g. 1818.

---

¹⁰⁶ O tim njegovim službama vidi u zapisniku o vizitaciji biskupa Pavla Miošića u: NAS, S-M, Poz. 336.A./5. f. 12r.

31. **Don Josip PODRUG – od 1808. do 1818.**, glagoljaš. Učio je privatno kod Solinjanina don Petra Ninčevića, svoga mještana, do g. 1789., a za svećenika zaređen 1795. Bio je župnik u Kučinama od 1790. do 1801. Rođen je g. 1757. (kršten 21. ožujka), zaređen za svećenika 18. rujna 1795., a umro u Solinu 22. prosinca 1844.

32. **Don Duje CAREV – po drugi put od 16. svibnja 1826. do ljeta 1836.**

33. **Don Ivan VULIĆ – od 1837. do 1840.**, glagoljaš. U početku se potpisivao kao „župnik u zamjeni“. Služio je prije u Sutivanu na Braču, a poslije u Slatinama (1844.-1855.), potom bio župni pomoćnik u Vranjicu (1855.-1857.), Srednjem Selu (1857.-1860.), Donjem Selu i Maslinici (1860.-1866.) i Trnbusima (1867.). Rođen je u Zakučcu kod Omiša (Poljica) 1800., a zaređen 1826., a umro u Zakučcu 1878.¹⁰⁷

34. **Don Andrija PIVČEVIĆ – od 1841. do 1845.**, glagoljaš. Nakon odlaska iz Maslinice služio je u župi Okruk do svoje smrti. Rođen je u Gatima 1797., zaređen 1827., a umro je 1848.¹⁰⁸

35. **Don Ivan ROGULJIĆ – od 1845. do 1852.**, glagoljaš. Neko je vrijeme bio župnik rodne župe Kučine (1811.), pa izloženi kapelan u Vinišću, potom petnaest godina u Sv. Nedjelji na Hvaru (do 1843.), g. 1844. u Srinjinama. Rođen je u Kučinama oko 1772., zaređen za svećenika 1804., umro u Kaštel Lukšiću 1854., pokopan u Kučinama.¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ Iz crkvene prošlosti Zakučca (u povodu proglašenja svetim Bogdana Leopolda Mandića 16. X. 1983), Poljica - List Poljičkog dekanata 8, 1983, I (8), str. 95.

¹⁰⁸ Don Ivan Pivčević, vjeroučitelj i povijesni pisac (130. obljetnica rođenja i 60. obljetnica smrti), Poljica. Godišnjak Poljičkog dekanata, 18, 1993, str. 62.

¹⁰⁹ I. GRUBUŠIĆ, Rodovi u Mravincima i Kučinama od 17. stoljeća do sredine 20. stoljeća, Tusculum, 9 (Solin 2016.), str. 113. i 121; J. MAROVIĆ, Kučinski žrtvoslov, Kučine 2016, str. 110.

2. Zajednički župnici Donjega Sela i Maslinice (od 1852.)

Don Ivan je Roguljić bio posljednji svećenik koji je boravio u Maslinici te bio zadužen samo za tu malu župu. Od njegova odlaska pa sve do druge polovice 20. stoljeća posluživali su je svećenici koji su u isto vrijeme bili župnici Donjeg Sela, u kojemu su trajno boravili. U novije vrijeme, kad na Šolti nisu više kao nekoć djelovala četiri svećenika nego tri ili samo dva, služba se u Maslinici povjeravala bilo kojemu od te dvojice već prema prilikama, njihovoj životnoj dobi i zdravstvenom stanju. Takvo djelovanje u više župa u najnovije vrijeme olakšava prijevoz automobilom.

36. Don Ivan MATIJACA – od 1852. do 1854. Poznat je kao pisac i pjesnik na jezicima talijanskom i latinskom. Rođen je u Kaštel Lukšiću 8. veljače 1823., svećenik od 2. veljače 1850., a umro 9. rujna 1887. Od g. 1858. do smrti bio je župnik u rodnom mjestu.¹¹⁰

37. Don Ante PISTURIĆ – od 1855. do 1856. Rođen je u Kaštel Novom 4. veljače 1821., svećenik od 31. 10. 1852., a smrtno stradao 22. kolovoza 1860. padom sa skela za gradnje zvonika župne crkve. Bio je kratko župnik u Prugovu, a poslije u Žeževici, u Kaštel Starom i napokon Kaštel Novom.¹¹¹

38. Don Vicko de Drago – od 1856. do 1858. Poslije je bio župnik u Jesenicama (1858.-1868.), a nakon toga je živio kao umirovljenik u Trstu. Rođen je u Trogiru 3. kolovoza 1826., zaređen 6. listopada 1850., a umro nepoznate godine vjerojatno u Trstu.

39. Don Pavao DIANA – od 1858. do 1859. Rođen je u Makarskoj 23. ožujka 1822., zaređen 26. listopada 1845., a umro u Splitu 6. svibnja 1891. Djelovao je kao župnik u mnogim župama, a najduže u župi Vranjic-Solin.

40. Don Ivan VULIĆ – po drugi put 1860.-1871.

41. Don Ivan MILIČIĆ – od 1867. do 1873. Rođen je u Podgori 8. veljače 1843., zaređen 24. veljače 1866., a umro 16. srpnja 1898. u Makarskoj.

---

¹¹⁰ BEGO, nav. dj., str. 163. i 178.

¹¹¹ BEGO, nav. dj., str. 221.

42. **Don Eugen VUSIO – od 1873.- 1. veljače 1880.** Za nj je dekan g. 1879. izjavio da „ulaže sve sile za duhovnu i materijalnu dobrobit onih seljana te je jedan od najizvršnijih i najinteligentnijih župnika u Splitskom dekanatu“.¹¹² Rođen je 2. listopada 1850., zaređen 9. veljače 1873., a umro u Beču 27. veljače 1929. O njegovu životu i djelovanju objavljen je opširan članak u Baščini br. 24.

43. **Don Teodor PAVLINOVIĆ – od 1. veljače 1880. do 1. svibnja 1881.** Rođen je u Podgori 9. studenoga 1852., zaređen 14. studenoga 1875., a umro u Makarskoj 1. siječnja 1915.

44. **Don Mate ALJINOVIĆ od 1. svibnja 1881. do 1882.** Rođen je u Žrnovnici 21. veljače 1848., zaređen 12. ožujka 1871., a umro kao župnik u rodnom mjestu 31. prosinca 1884.

45. **Don Ante BILAN – od 882. do 1883.** Rođen je u Splitu 1. svibnja 1850., zaređen 25. listopada 1874. Prije te službe bio je dvije godine ekonom Biskupskoga sjemeništa, jednu pomoćnik drveničkomu župniku, tri župnik u Svinišću, a nakon odlaska sa Šolte četiri u Rogoznici kod Omiša. Potom je do g. 1909. bio vjeroučitelj jedne osnovne škole u Trstu, gdje ostao i nakon umirovljenja: Zacijelo ondje i umro (poslije g. 1913.).

46. **Don Josip SASSO – od 1883. do 31. prosinca 1885.** Rođen je u Trogiru 18. siječnja 1858., zaređen 5. veljače 1882., umro Trogiru 23. svibnja 1951.

47. **Don Ivan MATEŠAN od 31. prosinca 1885. do 15. siječnja 1887.** Poslije bogoslovnog studija u Zadru završio je filozofski fakultet u Grazu. Nakon jednogodišnje profesorske službe u dubrovačkoj gimnaziji bio je župnik raznih župa sve do svoga umirovljenja. Kao župnik u Donjem Selu i Maslinici ujedno je bio učitelj župne pomoćne škole. Rođen je u Srinjinama 30. ožujka 1857., zaređen 4. siječnja 1880., a umro 21. siječnja 1949. u Lužnici kod Zaprešića, gdje je kao umirovljenik bio duhovnik časnih sestara milosrdnica.

---

¹¹² NAS, S-M, Poz. 193. Pohodi splitskih dekana, g. 1879.

48. Don Bartul GRGIĆ – od 15. siječnja 1887. do 17. veljače 1889.
Rođen je u Vranjicu 21. prosinca 1846., zaređen 31. listopada 1869. Nakon službe na Šolti stupio je u isusovački red. Umro je u Italiji.

49. Don Vladimir BAKOTIĆ – od 17. veljače 1889. do 1. siječnja 1893. Prije i poslije bio je župnik u raznim župama, a od g. 1904. kanonik u Makarskoj. Istakao se je kao prevodilac i prozni pisac. Podrijetlom iz Kaštel Gomilice rođen je u Rijeci 13. ožujka 1863., gdje mu je otac tada bio u službi. Zaređen je za svećenika Splitsko-makarske biskupije 1. studenoga 1887., a umro u Makarskoj 27. travnja 1925.¹¹³

50. Don Luka ALJINOVIĆ – od 1. siječnja 1893. do 1. lipnja 1910.
Rođen je u Žrnovnici 10. listopada 1850., zaređen 25. listopada 1874., a umro 2. studenoga 1920. u Žrnovnici.

51. Don Pavao MATOVAC – od 1. lipnja 1910. do 1913. Rođen je u Docu Donjem 14. veljače 1878., zaređen 30. rujna 1902., a umro 18. listopada 1956. u rodnom mjestu.

52. Don Kerubin ŠEGVIĆ – od 1. siječnja 1914. do 31. prosinca 1915.
Rođen je u Splitu 23. veljače 1867., zaređen za svećenika Franjevačke provincije Sv. Jeronima (Zadar) 1. rujna 1889., a poslije je bio svećenik Kotorske biskupije. Studirao je filologiju u Zagrebu i arheologiju u Beču. Bio je kraće vrijeme gimnazijski profesor u Kotoru. Najveći je dio života boravio kao umirovljenik u Zagrebu. Tu je bio poznat kao omiljeni nedjeljni i blagdanski propovjednik u kapeli Ranjenog Isusa. Uređivao je neke časopise za kulturu i razna pravaška glasila, objavljivao povijesne studije i knjige. Bio je istaknuti pravaš, neko vrijeme i urednik pravaških glasila, zbog čega je za stare Jugoslavije zatvaran. Aktivnom se politikom prestao baviti 1929. U početku komunističke vladavine okrutno je mučen i pogubljen u Zagrebu koncem lipnja ili početkom srpnja 1945. O njegovu životu i djelovanju pisao je poslije pada komunizma među prvim don Živan Bezić.¹¹⁴

---

¹¹³ M. ŽEŽELJ, pod „Bakotić Vladimir“ u: Hrvatski biografski leksikon, Zagreb 1983, str. 372.

¹¹⁴ Ž. BEZIĆ, Don Kerubin Šegvić: život, smrt i djelo, Hrvatska obzorja 4, 1996, br. 1, str. 81-88 i br. 4, str. 357-370.

53. Don Santo CALEBOTTA – od 1. siječnja 1916. do 31. prosinca 1917. Prije toga djelovao je kratko u Kaštel Lukšiću, Koprivnu i Kotlenicama, a poslije u Slatinama. Rođen je u Trogiru 8. studenoga 1884., zaređen 10. travnja 1909. Umro je u bolnici Trstu 15. svibnja 1954. kao svećenik Zadarske nadbiskupije u koju je prešao nekoliko godina poslije odlaska sa Šolte.¹¹⁵

54. Don Ante RUBIGNONI – od 1. siječnja 1918. do 30. lipnja 1928. Prije toga bio je kapelan u Trogiru, pa župnik u Bagalovićima (Neretvanski dekanat), a poslije ekonom u splitskom sjemeništu, pa župnik u Kaštel Sućurcu. Rođen je u Trogiru 1890., zaređen 27. srpnja 1913. Stradao 5. prosinca 1943. za večernje pobožnosti u župnoj crkvi u Sućurcu od savezničkog bombardiranja, on i stotinjak župljana.

55. Don Marko LUETIĆ od 1. ruja 1928. do 30. rujna 1931. Prije toga služio je u Poljicima kod Vrgorca kao prvi župnik te župe, a poslije **župnik u Kućićima kod Omiša. Rođen je** u Župi Biokovskoj 1. rujna 1895., zaređen 27. listopada 1918. a umro Zagrebu 23. prosinca 1944. od otrova koji mu je podmetnuo neki komunistički agent.¹¹⁶

56. Don Marijan RADOJKOVIĆ – od 1. listopada 1931. do 31. ožujka 1933. Prije toga služio je nekoliko godina u Šibenskoj biskupiji, pa kratko u Jesenicama, Brelima, Blatu na Cetini, i Župi Biokovskoj, a poslije u Stobreču. Rođen u Podgori 5. kolovoza 1889., zaređen 8. rujna 1914. Komunisti su ga odveli iz rodne kuće u Podgori te ga pogubili u Biokovu 26. rujna 1942.¹¹⁷

57. Don Toma BAVČEVIĆ – od 1. travnja 1933. do 30. studenoga 1944. Prije toga služio je u Novim Selima, Podgori, Kotlenicama, Tijarici, Biorinama, Župi Biokovskoj, a poslije u Sitnu Donjem i Gornjem. Rođen je u Gornjem Selu 6. listopada 1891., zaređen 21. kolovoza 1915., a umro u splitskoj bolnici 19. kolovoza 1963.

---

¹¹⁵ S. KOVAČIĆ, Župa Slatine i Gospino svetište u Prizidnicama na otoku Čiovu, Split 2006, str. 30.

¹¹⁶ A. BAKOVIĆ, Don Marko Luetić, u: Hrvatski martirologij XX. stoljeća, Zagreb 2007, str. 400-401.

¹¹⁷ A. BAKOVIĆ, Don Marijan Radojković, u: Hrvatski martirologij ..., str. 546.

58. Don Pavao ŽANIĆ – od 1944. do 1952., uz prekid u tijeku II. svjetskog rata, dok su Šoltani i njihovi župnici prisilno bili iseljeni sa svog otoka. Žanić tada bio župnik Srednjega Sela i poslužitelj Donjega Sela i Maslinice. Poslije je bio župnik u Rogotinu i u splitskoj katedralnoj župi, potom ravnatelj Nadbiskupskoga sjemeništa u Splitu, od g. 1971. pomoćni biskup u Mostaru, potom redoviti mostarsko-trebinjski biskup od 1980. do 1993. Rođen je u Kaštel Novom 20. svibnja 1918., za svećenika zaređen 1. lipnja 1941., a za biskupa 2. svibnja 1971.. Kao umirovljeni biskup preminuo je u rodnom mjestu 11. siječnja 2000.¹¹⁸

59. Don Ante HRABAR – od 1. rujna 1952. do 31. srpnja 1954. Rođen je u Trogiru 22. listopada 1917., zaređen 30. srpnja 1940., suspendiran od svećeničke službe 1954. a definitivno riješen svih svećeničkih službi 13. svibnja 1967. Umro je u Splitu 23. prosinca 1978.

60. Don Josip JURIĆ – od 1. kolovoza 1954. do 30. travnja 1957. Kao župnik u Grohotama posluživao je i Donje Selo i Maslinicu. Prije toga služio je u Zadvarju, Aržanu, a poslije u Omišu (tu kao župnik i dekan), Podstrani i Svinišću. Umirovljen je u osamdesetoj godini svoga života. Rođen je 3. ožujka 1922. u Vranjicu, zaređen 2. travnja 1939., a umro 24. siječnja 2009.

61. Don Gajo CVITANIĆ – od 1. listopada 1957. do 1. listopada 1965. Prije toga služio je u Omišu, a poslije u Segetu i Okruku. Od 1976. bio je kanonik i duhovnik sestara benediktinski u Trogiru. Rođen je u Splitu 25. svibnja 1925., zaređen 8. prosinca 1954., a umro u Splitu 1. studenoga 2001.

62. Don Ante ČIPČIĆ – od 1. listopada 1965. do 31. kolovoza 1973.. Rođen je 29. travnja 1940. u Dugopolju, zaređen 29. lipnja 1965. Sada je župnik u Aržanu.

63. Don Josip DUKIĆ – od 1. rujna 1973. do 31. kolovoza 1975. Rođen je u Košutama 19. srpnja 1946., zaređen 1. srpnja 1973., a umro 4. listopada 2001. kao župnik u Dicmu Gornjem – Krušvaru.

---

¹¹⁸ BEGO, nav. dj. str. 33-34 i 230; NN. + Biskup Pavao Žanić, Vjesnik biskupija Splitske metropolije X, 2000, br. 1, str. 27.

64. Don Ivan SUČIĆ – od 1. rujna 1975. do 15. kolovoza 1979. Rođen je u Tjarici 23. listopada 1948., zaređen 22. lipnja 1975. Sada je župnik na Slimenu.

65. Don Marinko JURIŠIN – od 15. kolovoza 1979. do 22. rujna 1980. Rođen je u Vidu 9. rujna 1953., zaređen 24. lipnja 1979. Sada je župnik u Tugarima.

66. Don Jakiša DOMINIKOVIĆ – od 22. rujna 1980. do 15. kolovoza 1992. Rođen je u Metkoviću 14. rujna 1954., zaređen 22. lipnja 1980. Sada je župnik u župi Primošten-Stanovi **Šibenske biskupije.**

67. Don Jakov RANČIĆ – od 15. kolovoza 1992. do 19. kolovoza 2002. Rođen je 1. travnja 1952. u Vojniću kod Trilja, zaređen 25. lipnja 1978. Sada je župnik Konjskoga i Koprivna kod Klisa.

68. Don Damir VULETIĆ – od 19. 2002. kolovoza do kolovoza 2007. Rođen je u Splitu 13. veljače 1985., zaređen 25. lipnja 2000. Sada je župnik župe Gospe od Špinuta u Splitu.

69. Don Dražen RADMAN – od kolovoza 2007. do 2015. Rođen je u Splitu, 30. listopada 1970. (Zavičajem je iz Muća Donjega), zaređen 25. lipnja 2000. Sada je župnik Dusine-Velikoga Prologa kod Vrgorca.

70. Don Dalibor MILINA – od 2015. do sada, koji je ujedno župnik Gornjega Sela gdje i boravi. Rođen je u Splitu 23. studenoga 1977., zaređen 25. lipnja 2005.

Don Srećko Radman, jedini svećenik iz Maslinice

Rođen je u Drveniku Velikom 10. veljače 1892., gdje mu je otac neko vrijeme bio poštanski činovnik. Na krštenju je dobio ime Srećko Vicko. Gimnazijske razrede i bogoslovni studij završio je u talijanskoj pokrajini Piemontu (Torino, Folizzo i Crocetta od 1907. do 1924.). Za svećenika je zaređen 20. srpnja 1924. Bio je prvi svećenik Hrvat u Salezijanskoj družbi Sv. Ivana Bosca. U svojoj je redovničkoj zajednici vršio službe profesora i odgajatelja u raznim mjestima

u Sloveniji i Hrvatskoj. Posljednje dvije godine proveo je u salezijanskoj zajednici na otoku Prviću, gdje je 23. srpnja 1974. preminuo.¹¹⁹

Don Srećko ipak nije bio Drvenčanin nego Masliničanin, ako nije po rođenju, jest po podrijetlu i odrastanju. Sin je Ante Radmana Felicijeve, i to iz njegova drugoga braka s Viktorijom Gjeldum, Drveničankom, s kojom se je ondje vjenčao 1. srpnja 1888.¹²⁰ U Masliničkom stanju duša navedena su njihova djeca Marija-Kristina (r. 1889.), Karolina-Amajlija i sin Filicij Franjo (1895.), koji su rođeni u Maslinici, a to znači da su im roditelji tu živjeli tada i barem neko vrijeme poslije, ali zacijelo ne trajno, jer o njima nema podataka u knjizi stanja duša sastavljenoj kasnije. Zanimljivo je da je svima njima kumovao posjednik Petar Alberti, što bi moglo značiti da je Ante tada bio u njegovoj službi, dok on nije prodao posjed i preselio se u Beč.

Nedvojbeno je da se je don Srećko smatrao Šoltaninom, jer svoju je mladu misu služio na Šolti 3. kolovoza 1924., samo dva tjedna poslije svećeničkog ređenja u Italiji. Pažanin piše da je to slavlje bilo u Donjem Selu, a neki je od župnika u novije vrijeme u stanju duša za to naveo Grohote. U kolovoskim brojevima splitske novine Dan, koja donosi vijesti o nekim tadašnjim mladim misama, nismo našli ništa o njegovoj. Skloni smo mišljenju da je ipak Radmanova mlada misa slavljena u crkvi Sv. Nikole u Maslinici.

ZAKLJUČAK

Maslinica je, unatoč malobrojnosti župljana, bila od samog početka posebna dušobrižnička postaja, iako je njezin crkveno-pravni položaj dugo bio nejasan. Njezinu je stvarnu samostalnost uvjetovala s jedne strane prilično velika udaljenost od drugih šoltanskih župa, a s druge strane patronatsko pravo koje je na samom početku priznato plemićkoj i posjedničkoj obitelji Marchi nakon što je tu podigla i opremila crkvu Sv. Nikole te preuzela glavnu brigu za uzdržavanje svećenika koji će u njoj vršiti obrede i pastoralnu službu u selu. Ista prava i obveze imali su poslije članovi obitelji Martinis-Marchi, a potom neko vrijeme Petar Alberti.

---

¹¹⁹ I. PAŽANIN, Iz galerije poznatih Drvenčana i Pločara, Zbornik otoka Drvenika, sv. II., Drvenik 2000.

¹²⁰ Prema Stanju duša župe Maslinica prva mu je žena bila Marija Vidoš (grana grohotskih Cecića) s kojom se je vjenčao 19. 11. 1877. Umrla je 9. rujna 1878. ona, a njihova jedina kći Viktorija devet dana prije nje.

Župa je imala vlastite župnike do 1852. godine, otkada službu u Maslinici Splitsko-makarska nad/biskupija povjerava, zbog nedovoljnog broja svećenika, župnicima susjednoga Donjega Sela, u novije vrijeme ponekad i župniku koje druge šoltanske župe. Vlastito župno vijeće za upravu crkvenom imovinom, zvano crkvinarstvo, dobila je nekoliko godina poslije nakon utrućua spomenutoga patronatskog prava, g. 1879., a prvu i glavnu bratovštinu Sv. Nikole g. 1889.

Crkvice Sv. Nikole, sagrađena g. 1706., udarom je groma g. 1876. do te mjere bila što srušena, a što narušena, da je nije bilo moguće obnoviti. Nova, nešto veća, građena je i uređivana tijekom g. 1879.-1892. Zvonik je na njezinu pročelju izgrađen tek za opsežnih radova na obnovi i uređenu cijele crkve tijekom godina 1928.-1929. Svetište joj je donekle preuređeno u godinama poslije Drugoga vatikanskog koncila, kad je ispred postojećega drvenog oltara postavljen jednostavni kameni oltar, da svećenik u skladu s novim liturgijskim uputama mogne slaviti misu okrenut prema nazočnim vjernicima. Sadašnji je oblik dobilo u najnovijoj obnovi izvedenoj nakon požara, koji je g. 2014. izbio u sakristiji, pa cijela unutrašnjost bila nagrđena uslijed dimom i čađom.

Od sedamdeset svećenika, koji su u Maslinici vršili svećeničku službu tijekom oko trista i deset godina postojanja u njoj organizirane zajednice katoličkih vjernika, polovica ih je boravila u mjestu (od 1706. do 1852.), a polovica dolazeći, od g. 1852. do II. svjetskog rata iz Donjega Sela, a poslije ponekad i iz drugih šoltanskih župa. Od svih njih najpoznatiji je don Pavao Žanić, koji je poslije bio župnik katedralne župe u Splitu, potom ravnatelj Nadbiskupskoga sjemeništa i napokon biskup u Mostaru. On je kao mladi svećenik u isto vrijeme vršio službu u više šoltanskih župa uključujući i Maslinicu tijekom osam poratnih godina, koje su za vjernike i svećenike u Hrvatskoj, a i u nizu drugih zemalja pod komunističkom vlašću, bile najteže u cijeloj povijesti.

U više dokumenata crkvene naravi iz prvih dvjesto godina postojanja te male župe ističe se osobito značenje masliničke luke kao sidrišta brodova duge plovidbe. Maslinica potom postala omiljelim izletištem i povremenim boravištem sve brojnijih turista, domaćih i stranih.

*Velika skupina izletnika u Maslinici u lipnju 1932.
vjerojatno đaka i njihovih učitelja koji su stigli brodom*

PRILOG

O „KRATKOJ POVIJESTI ŽUPE MASLINICA“ IZ PERA ŽUPNIKA DON TOME BAVČEVIĆA

Od ukupno sedamdesetak masliničkih župnika samo je don Toma Bavčević (1891.-1963.) bio Šoltanin. Prema pripovijedanju pok. don Živana Bezića bio je nenadmašiv u odanosti svomu zavičajnom otoku i njegovim ljudima. Posebnu je pažnju posvećivao mladima, a najviše đacima iz raznih šoltanskih mjesta koji su po završetku osnovne škole nastavljali školovanje u Splitu i drugdje, sjemeništarcima i drugima, jer u njima je vidio zalag sveskolikog napretka svog zavičaja i cijele domovine. Okupljao ih je više puta preko školskih praznika u župnoj kući u Donjem selu, gdje su kao njegovi gosti ugodno časkali o njima svojim školskim dogodovštinama, o raznim zanimljivostima šoltanskim i splitskim, pripovijedali šaljive zgrade iz suodnosa đaka i profesora. Don Toma je bio poznat, tada i sve do smrti, po svom vedrom značaju i spremnosti na bezazlenu šalu, najčešće na svoj račun, duhovite izreke i priče.¹²¹ Don Živan je spominjao da je dio toga njegova „blaga“ netko od tih đaka i zapisao u bilježnicu pod naslovom „Iz don Tomine torbe“.

Treba posebno naglasiti da je don Toma g. 1940. sastavio kratku povijest župa Donjega Sela i Maslinice. To je učinio na poziv službeno upućen svim župnicima Splitsko-makarske biskupije da ukratko prikažu prošlost svojih župa. On je o Maslinici napisao četiri stranice teksta čemu je, što je osobito vrijedno, priložio tri crteža na kojima su tlocrt i pročelje crkve Sv. Nikole i dvorac zvan avlija (Vjerojatno ih je po njegovoj želji izradio netko od ondašnjih šoltanskih gimnazijalaca ili studenata).

---

¹²¹ Tu don Tominu vedrinu i nasmijanost unatoč kojekakvim neprilikama doživljavanim u mirno, ratno i poratno doba, pa i u godinama njegovih staračkih tegoba, pokojni je i don Špirko Vuković osobito naglasio u govoru na njegovu pogrebu kod Gospe Stomorije u Gornjem Selu 20. VIII. 1963. (usp. tekst toga govora u: Službeni vjesnik Biskupije splitske i makarske br. 10. g. 1963., str. 22-23). Ovdje usput spominjem da sam kao mladi bogoslov bio 9. kolovoza 1963. ministrant na njegovoj posljednjoj misi usred koje mu je pošlo tako da je nije mogao dovršiti. Stao je na riječima: „Molite braćo, da moja i vaša žrtva ugodna bude Gospodinu Bogu našem“, što je don Špirko poslije protumačio i kao svojevrstu don Tominu duhovnu oporuku i poruku.

Crtež dvorca Marchi u Maslinici

On nije, naravno, bio u mogućnosti za taj svoj povijesni članak tražiti podatke u arhivima izvan Šolte, provjeravati ih i uspoređivati s više ili manje nesigurnom pučkom predajom. Uostalom, nije ni imao priliku dobro upoznati povijesno-kritičku metodu te se njom služiti. Tako se dogodilo da spominje, a ne razlikuje braću Marchi od braće Martinis-Marchi koja su Marchijevo imanje naslijedila, a tako i prvu generaciju Martinis-Marchija od druge i posljednje, čije je imanje u Maslinici, nakon njihove smrti, prešlo u vlasništvo Petra Albertija. Oslonio se je u tome na kasniju predaju, a predaje gotovo u pravilu s vremenom nehotice pomiješaju razna imena i činjenice, nešto od toga ispuste, a nešto krivo spoje. Nije posve točno prenesen ni tekst natpisa postavljenog iznad ulaza u maslinički dvorac, a ni onoga na pročelju crkve Sv. Nikole. Tomu se ne treba previše čuditi, jer ni epigrafičarima po struci ne uspije uvijek u starim natpisima sve točno pročitati i prepisati. Ipak u spomenutoj don Tominoj „kratkoj povijesti“ ima vrijednih dijelova. Ovdje donosimo nekoliko zanimljivijih ulomaka.¹²²

¹²² Taj se njegov tekst čuva u: NAS, S-M, Poz. 351. pod „Maslinica“.

Položaj župe: Na zapadnoj strani otoka Šolte u hladovini borova i čempresa živi danas malo ribarsko mjesto Maslinica. Romantična uvala sa svojih sedam otočića: Kamik, Bakulj, Saskinja, Stipanjska (najveći), Polebrnjak, Rodula¹²³ ostavlja na promatrača neki poseban čar i privlačivost. Danas u Maslinici živi 39 obitelji s oko 200 stanovnika (prisutnih), koji se bave većinom ribarstvom i nešto poljodjelstvom. Samo ime Maslinica – talijanski Porto Oliveto – kazuje nam da je nekada tu bilo mnoštvo maslina, kojih još i danas ima.

Dio o braći Martinis-Marchijima iz već spomenutih razloga ispuštamo, a navodimo sljedeći odlomak o prelasku njihove baštine u Maslinici na Albertije pa od Albertija na Baye i druge:

Jedna njihova sestra udana za nekoga Jelčića iz Bola baštinila je cijelo njihovo imanje,¹²⁴ koje je kasnije zamijenila s talijanskom obitelji conte degli Alberti, koji su imali svoja dobra u Bolu. Ovaj novi vlasnik Pietro conte degli Alberti¹²⁵ bio je duševan čovjek. Bio je spreman da Masliničanima sagradi crkvu u selu, što su oni odbili kao nepotrebno (...).¹²⁶ Za naglasiti je da su vlasnici bili

¹²³ Od tih „sedam“ otočića u nabrzanju je ispušten je Grmej. Na sadašnjoj karti nije „Bakulj“ nego „Balkun“, nije „Rodula“ nego „Rudula“, nije „Kamik“ nego „Kamičić“.

¹²⁴ Ta tvrdnja može biti točna samo ako se odnosi isključivo na imanje u Maslinici, jer glavnina njihove imovine pripala je zakladi „Martinis-Marchi“ za odgoj i školovanje siromašnih dječaka i djevojčica ugašenoj poslije g. 1945.

¹²⁵ Zacijelo je to Splitsanin Petro Alberti rođen 11. VII. 1833., čiji je otac, također Splitsanin, bio sudski činovnik.

¹²⁶ Tu tvrdnju smatramo plodom neke zabune, jer tada on to nije bio stanju izvršiti.

bezuslovni gospodari i crkve i crkvene imovine (ius patronatus). Petar conte degli Alberti živio je stalno u Maslinici do g. 1904., a onda je, radi slabih ekonomskih prilika, preselio u Beč, gdje je 1914. umro bez muškog potomka. Isti ima svoju grobnicu u Maslinici pred crkvom u kojoj mu je ukopana jedinica kći s grobnim natpisom (na ploči je klesan obiteljski grb):

„Famiglia degli Alberti – Maria Cristina nata li VIII settembre MDCCCLIX, delizia unica, breve e indimenticabile degli genitori, rivolò al cielo li XIX febbraio MDCCCLXXX.“¹²⁷ Radi njegove ekonomske krize i prezaduženosti bio je prisiljen da cijelo svoje imanje u Maslinici proda obitelji Bay. Uslijed ženidbenih veza, uz obitelj Bay postali su suvlasnici obitelji Donati i Procikijević i Škarica. Po agrarnom zakonu Masliničani su prestali biti njihovi kmetovi i postali vlasnici većeg dijela njihovih dobara, osim kule, dvorca, perivoja i njegove okolice.

O masliničkoj crkvi i bratovštini Sv. Nikole don Toma piše:

Crkva: *Današnja župska crkva Sv. Nikole je duga 12,30 m, široka 6,70 m, a visoka 4,90 m. Sagrađena je u romanskom stilu, a ima mali zvonik na pročelju crkve. Ima jedan drveni oltar s vrlo vrijednom starinskom slikom (pala) koja prikazuje: Gospu, sv. Nikolu i sv. Ambroza. S obje strane (pred oltarom) jesu dva neukusna ormara u kojima se nalaze kipovi sv. Nikole biskupa i Gospe od 7 žalosti s korpusom Krista preko koljena (skoro naravne veličine). Ovi su kipovi nabavljeni milodarima za župnika don Luke Aljinovića. Stara crkva je obnovljena 1800., a 12. juna 1876. bila je razrušena od groma. U današnje stanje je dotjerana i produljena 1892. Oko crkve se nalazi groblje Bratovštine Sv. Nikole, koje je 1937. obnovljeno (...).¹²⁸*

U župi postoji Bratovština Sv. Nikole, u kojoj su sve obitelji sela od davnih vremena, sa svojim pravilnikom-matrikulom od 1889. godine. Svrha je Bratovštine što veće nastojanje oko napretka i ugleda crkve i da se svi bratimi međusobno pomažu osobito na duhovni način.¹²⁹

---

¹²⁷ Taj natpis preveden na hrvatski glasi: „Obitelj Alberti – Marija Kristina rođena 8. rujna 1869., jedina, kratka i nezaboravna radost roditeljima, odletjela ponovno u nebo 19. veljače 1880.“

¹²⁸ Ne spominje tu godinu početka izgradnje nove crkve nego samo završnu njezina unutarnjeg uređenja. Posve je čudno da mu je promakla vijest o velikoj obnovi crkve Sv. Nikole izvedenoj tijekom godina 1928.-1930.

¹²⁹ Don Tomin prikaz završava s osam redaka opisa masliničkih matičnih knjiga i nizom od dvadesetak imena masliničkih župnika do g. 1858. za koje je on našao podatke u spomenutim matičnim knjigama.

Kip Gospe od Sedam žalosti u drvenoj niši (izgorio u požaru 1987.)
Izvor: Konzervatorski zavod Split

Dinko Sule

BIOLOŠKA RAZNOLIKOST OTOKA ŠOLTE – rezultati zapažanja u prirodi

Još se nalazimo u desetljeću biološke raznolikosti (2011. – 2020.) koji je proglasila Generalna skupština Ujedinjenih naroda na svome zasjedanju 10. prosinca 2010. godine (Rezolucija 65/161). Desetogodišnji Strateški plan Konvencije o biološkoj raznolikosti temeljni je dokument za usmjeravanje međunarodnih i nacionalnih aktivnosti kako bi se očuvala biološka raznolikost na svim razinama, jednako tako kako bi se poboljšala i održala dobrobit koju dobivamo od biološke raznolikosti. Neki od najvažnijih ciljeva na koje su se stranke Konvencije obvezale jesu težići potpunomu zaustavljanju gubitaka prirodnih staništa. Inventarizacija šoltanske flore, flore lišajeva, faune i svijeta gljiva svakako je doprinos težnjama ove Konvencije, jer ukazuje na prisutnost biljnih i životinjskih vrsta koje smo dužni zaštititi, a jednako tako i njihova staništa. Za napomenuti je, krajnje je vrijeme da prestanemo ignorirati našu prirodnu baštinu, pa tako i njezina staništa (lokve i otvorene seoske cisterne) koja su od vitalnoga interesa za neke predstavnike šoltanske biološke raznolikosti.

Opet donosimo rezultate inventarizacije biološke raznolikosti otoka Šolte. Uz stručnu pomoć velikoga broja znanstvenika, ovoga je puta vidljiv i doprinos amatera, a amateri zaista mogu dati veliki doprinos. Hvala svima znanstvenicima koji su determinirali nađene i snimljene uzorke. Hvala i amaterima koji su sa svojim nalazima doprinijeli inventarizaciji šoltanske biološke raznolikosti.

Ako prirodi ne posvetimo pažnju, priroda će nam postati neprijatelj. Zar nam već „njegovo veličanstvo bor“ nije postao neprijatelj. Njegovo „carevanje“ na Šolti trebalo bi proglasiti elementarnom nepogodom! Učinimo nešto, dok nije kasno.

GLJIVE

Inventarizacija gljiva nastavljena je. Znanstvenica iz Beča, gospođa dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber, i dalje nam je na raspolaganju i zdušno nam pomaže na determinaciji gljiva. U determinaciji gljiva svoj doprinos dao je i dr. sc. Wolfgang Klofac. Ovoga puta popisu determiniranih gljiva pripomogli su zaljubljenici prirode koji su svoje nalaze podijelili s autorom ovoga teksta, a on ih je dalje proslijedio spomenutoj znanstvenici. Bilo bi lijepo kada bi ovakvih primjera bilo više.

Popis determiniranih gljiva

Abortiporus biennis .....Zahoda/Grohote (na panju bora), 13. studenoga 2016.,
..... Grohote (na panju rogača), 23. studenoga 2016.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Agaricus bitorquis – dvoprstenasta pečurka, jestiva – izvanredne kakvoće
(leg. Iva i Ante Bezić – Stric). .....Gripa/Grohote, 11. studenoga 2016.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Agrocybe dura – tvrda livadarka, jestiva, slabe kvalitete Brdo/
.....Grohote, 15. lipnja 2016.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Astraeus hygrometricus .....Zahoda/Grohote, 13. studenoga 2016.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Boletus quelletii – Quéletov vrganj - glatkonoška. Sirov otrovan!
..... od centra Grohota blagi JI cca 1000 m, 6. studenoga
2016. Determinirao dr. sc. Wolfgang Klofac.

Armillaria mellea ss. *stricto*, jestiva dok je mlada .....
..... Banje (leg. Marija Ruić), 28. listopada 2016.
Determinirala dr. sc. dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Dendrocollybia racemosa .....Podvelagomila/Grohote, 8. studenoga 2016.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Fuligo cinerea ..... Gravišća/Grohote, 20. studenoga 2016.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Genoderma lucidum – hrastova sjajnica ... (leg. Iva i Ante Bezić – Stric)
..... Borovik, 15. studenoga 2016.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber. Za ovu gljivu u literaturi piše
da raste uz stablo ili panj hrasta. Ovaj primjerak rastao je ispod stabla masline
na samljevenom kamenju. Hrastova sjajnica ima citostatičke odlike. Osim

antikancerogenih odlika rabi se za liječenje kroničnog hepatitisa, bronhijalne astme i pijelonefritisa. Zbog navedenih ljekovitih svojstava uspješno se uzgaja u Japanu i Kini.

Hypomyces chrysospermus agg. ... uvala Zaglav (leg. Iva i Ante Bezić - Stric), ...8. studenoga 2016.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Laetiporus sulphureus – žuti kruh, jestiva
Zabilježena na stablu rogača (*Ceratonia siliqua*).....
Božanja jama/Grohote, 6. rujna 2016. i na stablu badema (*Prunus dulcis*)
Srednje Selo, 16. listopada 2016. Ova gljiva već je zabilježena. Jestiva je.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Lepista glaucocana, sin. *Tricholoma glaucocanum* – blijedoljubičasta koturnica. Jestiva je ali male vrijednosti. Leg. Iva i Ante Bezić Stric.
..... Žukova/Galicija, 8. prosinca 2016.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Lyophyllum sp. - .....Rudina, 30. listopada 2016.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai Greilhuber.

Merasmius oreades – vilin klinčac, jestiva gljiva
.....Podstraža/Grohote, 16. listopada
2016. Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Peziza sp. ....Grohote, 1. travnja 2017. Na panju pelegrinke (*Celtis australis*).
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Polyporus meridionalis – mediteranski rupičar .....
Potoka, 18. travnja 2017. Gljiva je rasla na odrezanoj suhoj grani trešnje.
Gljivu je mikrosporirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greihuber. U istome staništu na
odrezanoj suhoj grani trešnje nađena je i gljiva *Polyporus arcularius* (gljiva je
podvrgnuta mikroskopiranju). Podatak o ovoj gljivi već je objavljen.

Rubroboletus satanas – sotonski vrganj, LUDARA, otrovna gljiva, teška otrovnica, jedna od najvećih gljiva iz roda vrganjevki u Europi, (leg. Sebastian Galić). ..... Rudina, 13. studenoga 2016.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Stropharia coronilla – okrunjena vitičarka, nema kulinarsku vrijednost ..... puteljak ispod Donjeg Sela, 22. listopada 2016.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Stropharia rugosoannulata – Ferijeve vitičarka, jestiva gljiva. Ova se gljiva može pojaviti u slamnatožutoj ili smeđecrvenkastoj boji s ljubičastim odsjajem. Nađeni je primjerak žute varijante. Podvelagomila/Grohote, 9. studenoga 2016.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Trametes hirsuta – čekinjasta raznocijevka. Našao je na mrtvom drvu trešnje. .... Potoka/Grohote, 1. travnja 2017.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber

Tricholoma fulvum = *Tricholoma flavobrunnem* – riđa vitezovka. Otrovna! ..... od centra Grohota, blagi JI cca 700 m, 9. studenoga 2016.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

Vorvariella bombycina – svilenasta tobolčarka, jestiva gljiva, nema veliku vrijednost. Rasla je u šupljini truloga panja koštele (*Celtis australis*). Na prisutnost gljive upozorio Milan Elezović. .... Grohote, 3. lipnja 2017.
..... Grohote, 23. lipnja 2017.
Determinirala dr. sc. Irmgard Krisai-Greilhuber.

KORNJAŠI

Clytus arietis ..... Zastraza, 30. svibnja 2017.
Determinirao Perica Brodarić (amater). Determinaciju potvrdio dr. sc. Martin Rose iz Beča.

Pseudovadonia livida ..... Zastraza, 30. svibnja 2017.
Determinirao mag. biol. Mladen Zdravec.

Rhynchophorus ferrugineus – crvena palmina pipa,.....
..... Grohote, 3. lipnja 2017.
Ovo je invazivni kornjaš koji napada palme i radi velike štete. Determinirao dr.
sc. Toni Koren.

PAUCI

Micrommata ligurina
..... Grohote, 2016.
Determinirao dr. sc. Csaba Szinetar

Araneus angulatus
..... Grohote, 2016.
Determinirao Luka Katušić dipl. inž.

PTICE – ZANIMLJIVOSTI

U uvali Šumpljivina/Nečujam 10. rujna 2016. M. Cecić-Karuzić uhvatila je
ribara vodomara *Alcedo atthis*. Po nalogu struke vraćen je na mjesto gdje je i
nađen.

Nadan Kuvačić na lokaciji Pržina/Grohote, 25. rujna 2016. uhvatio je čaplju
dangubu *Ardea purpurea* (mladi primjerak). Determinaciju izvršila dr. sc. Jas-
mina Mužinić. Čaplja je odnesena na lokaciju Lokva/Grohote.

OSTALI ZABILJEŽENI PREDSTAVNICI ŠOLTANSKE FAUNE

Ammnophila heydeni – osa pjeskarica-kopačica, ... Grohote, 25. svibnja 2017.
Determinirali Perica Brodarić (amater) i dr. sc. Herald Letsch iz Beča.

Issus lauri – cvrčak iz porodice Issidae ..... Žustova/Rogač, 20. travnja 2017.
Determinirao dr. sc. Harald Letsch.

Tipula maxima – komarac ..... Grohote, 10. travnja 2017.
Determinirali Perica Brodarić (amater) i dr. sc. Herald Letsch.

**Vesna Štamol¹, Zoltán Péter Erőss²,
Eduard Kletečki¹, Marijana Vuković¹**

KOPNENI PUŽEVI OTOKA ŠOLTE

¹ - Hrvatski prirodoslovni muzej, Demetrova 1, Zagreb, Hrvatska

² - Hungarian Natural History Museum, Baross 13, 1088 Budimpešta, Mađarska

UVOD

Ove godine hrvatski biolozi Vesna Štamol, Eduard Kletečki i Marijana Vuković objavili su u suradnji s mađarskim malakologom Zoltánom Péterom Erőssom rad o kopnenim puževima otoka Šolte, Drvenika velog i Drvenika malog (Štamol et al. 2017). U radu su izneseni rezultati po prvi puta provedenih sustavnih terenskih istraživanja puževa s kućicom ovih triju otoka, te je obrađena stručna literatura. U želji da približimo metode i rezultate istraživanja što široj publici, ovdje iznosimo podatke iz navedenog rada (Štamol et al. 2017) vezane za Šoltu na popularniji način.

POVIJEST ISTRAŽIVANJA

Prvi podatci o kopnenim puževima Šolte objavljeni su kasno, tek sredinom 20. stoljeća (Jaekel & Meise 1956) što je čak 130 godina poslije prvih podataka za neki otok u Hrvatskoj (Štamol et al. 2012). Jaekel & Meise (1956) objavili su tada rezultate zooloških i botaničkih istraživanja koje je provelo Sveučilište iz Hamburga (Njemačka) od 11. rujna – 1. listopada 1954. godine u tadašnjoj Jugoslaviji i Albaniji. Na Šolti su zabilježili tri vrste kopnenih puževa. Slijede podatci u djelima posvećenim pojedinim vrstama ili rodovima koji su na Šolti zastupani sa samo jednom ili malo vrsta (Berberović 1962, 1963, 1964, 1967; Nordsieck 1969; Subai 1980; Štamol & Jovanović 1990), ili u djelima u kojima se citiraju već objavljeni podaci (Frank 1991, 2000), pa je do kraja 20. stoljeća za Šoltu poznato samo 9 vrsta. U 21. stoljeću, zahvaljujući prirodoslovnoj znatiželji i publicističkoj aktivnosti Šoltanina g. Dinka Sule tri nove vrste zabilježene su za otok (Sule 2012, 2012a, 2013, 2014). Zaključujemo da je za Šoltu prije objave rada Štamol et al. (2017) bilo poznato 12 vrsta kopnenih puževa.

MATERIJALI I METODE

Terenska istraživanja Šolte provodili su autori tijekom 1998., 2011. i 2014. godine. U radu je uključen materijal koji je sakupio Šoltanin g. Dinko Sule na području Grohota i poslao prvoj autorici na determinaciju. Sveukupno je na Šolti terenskim istraživanjem obuhvaćeno 45 lokaliteta (**slika 1**). Istraživani lokaliteti birani su tako da obuhvate sva visinska područja, od obale do najvišeg vrha, te što raznolikija staništa, npr. kamenjarske travnjake, stijene, suhozidove, vrtove, borike, maslinike. Neke vrste vezane su više za jedan tip staništa, pa bi izostavljanjem jednog ili više staništa postojala mogućnost da ne budu nađene. Korištene su dvije metode: sakupljanje pojedinačnih primjeraka rukom, čime se nalaze prvenstveno veće vrste, te uzimanje uzoraka tla volumena cca 1 kubičnog decimetra, čime se skupljaju prvenstveno male vrste. Najmanje vrste kopnenih puževa u Hrvatskoj, pa i u Europi, kao odrasle jedinke dostižu visinu od niti 2 mm te širinu od niti 1 mm. Vjerojatnost da ih uočimo na terenu je veoma mala, te pribjegavamo uzimanju uzoraka tla. Uzorci se kasnije suše, te prosijavaju kroz niz sita s padajućom veličinom oka od promjera 2 cm do cca 1 mm. Materijal koji ostane na situ pažljivo se pregledava i iz njega se izdvajaju puževi. Određivanje svojiti rađeno je pomoću stručne literature (Wagner 1897, 1925; Bole 1969, 1983; Nordsieck 1969, 1970; Pintér 1972; Kerney et al. 1983; Subai 2002, Welter-Schultes 2012). Puževi bez kućice nisu ovim istraživanjem obuhvaćeni, jer su za to potrebne drugačije metode sakupljanja koje nisu mogle biti provedene tijekom terenskog rada.

REZULTATI I RASPRAVA

Popis svojiti s nalazištima

Popis kopnenih puževa Šolte napravljen je prema Štamol et al. (2017), a obuhvaća rodove, vrste i podvrste zabilježene u stručnoj literaturi i/ili nađene tijekom terenskih istraživanja. Vrste ili podvrste puževa sakupljene tijekom spomenutih terenskih istraživanja imaju ispred imena redni broj, a one bez rednog broja zabilježene su samo u literaturi. U slučaju postojanja literaturnih podataka, poslije narodnog i validnog imena svojite citirani su iza oznake „N:“ nazivi pod kojima je puž naveden za Šoltu u citiranoj literaturi. Iza oznake „L:“ slijedi popis terenskih lokaliteta navedenih autora (Štamol et al. 2017) označen brojem prema položaju nalazišta na **slici 1**. Postojanje upitnika uz broj lokaliteta ukazuje da se vrsta/podvrsta tamo nije mogla sa sigurnošću odrediti, najčešće zbog nedovoljno odraslih ili slabo sačuvanih primjeraka. Onda kada su

napisana samo imena rodova, radilo se o primjercima koje niti sa nesigurnošću nismo mogli pripisati vrsti. Nomenklatura, redosljed svojti i hrvatska imena slijede Štamol (2010).

Nadred: PREDNJOŠKRŽNJACI – CAENOGASTROPODA Cox, 1960

Red: PRATRENAŠI – ARCHITAENIOGLOSSA Haller, 1890

Porodica: tornjasti puževi – Cochlostomatidae Kobelt, 1902

1. Dalmatinski stepeničasti tornjić - *Cochlostoma (Cochlostoma) scalarinum scalarinum* (A. & B. J. Villa, 1841)

N: *Cochlostoma scalarinum* (Villa): Berberović 1962: 48;

Cochlostoma sp.: Sule 2014: 61.

L: 1, 2, 3, 4, 4A, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 45.

Red: NOVOTRENAŠI – NEOTAENIOGLOSSA Haller, 1892

Porodica: puževi poklopčari – Pomatiidae Newton, 1891

2. Lijepi poklopčar - *Pomatias elegans* (O. F. Müller, 1774) (slika 2)

N: *Pomatias elegans* (O. F. Müller, 1774): Štamol & Jovanović 1990: 15;

Pomatia elegans: Sule 2012: 34;

Pomatias elegans: Sule 2012a: 306, 2014: 61.

L: 3, 4, 4A, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 34, 36, 37, 39, 42, 43, 44, 45.

Nadred: RAZNOŠKRŽNJACI – HETEROBRANCHIA J. E. Gray, 1840

Red: PLUĆNJACI – PULMONATA Cuvier in Blainville, 1814

Porodica: ahatni puževi – Ferussaciidae Bourguignat, 1883

3. Igličasta ahatnica - *Cecilioides (Cecilioides) acicula* (O. F. Müller, 1774)

L: 1, 2, 18?, 35.

4. Široka ahatnica - *Cecilioides (Cecilioides) veneta* (Strobel, 1855)

L: 14, 18, 19, 25?, 31, 39.

Ahatnice - *Cecilioides* sp.

L: 4, 16, 18, 27, 43

Porodica: puževi svrdlaci – Subulinidae P. Fischer & Crosse, 1877

5. Tupka - *Rumina decollata* (Linnaeus, 1758)

N: *Rumina decollata*: Sule 2012: 34, 2012a: 306, 2014: 61.

L: 3, 5, 18, 40.

Porodica: zaklopnice – Clausiliidae J. E. Gray, 1855

6. Prljava zaklopnica - *Delima (Delima) blanda conspurcata* (Rossmässler, 1836) (slika 3)

L: 13.

7. Zapadnobračka zaklopnica - *Delima (Semirugata) hiltrudis* H. Nordsieck, 1969 (slika 4)

L: 4, 17, 18, 19, 22, 28, 29, 31, 39, 42, 43, 44.

8. Obična polunaborana zaklopnica - *Delima (Semirugata) semirugata semirugata* (Rossmässler, 1836) (slika 5)

N: *Delima (Semirugata) semirugata* (Rossmässler): Nordsieck 1969: 273;

Delima semirugata (Rossmässler 1836): Frank 1991: 362;

Delima (Semirugata) semirugata (Rossmässler 1836): Frank 2000: 95.

L: 1, 2, 3, 4, 4A, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 23, 25, 26, 27, 28, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 41, 43, 44, 45.

Zaklopnice - *Delima* sp.

L: 7, 13, 18, 24, 33, 43.

Porodica: zubati sjajni puževi – Azecidae H. Watson, 1920

9. Dinarska sjajnica - *Hypnophila pupaeformis* (Cantraine, 1836)

L: 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 34, 36, 37, 39, 40, 42, 43, 44.

Porodica: puževi zubice – Enidae B. B. Woodward, 1903 (1880)

10. Obična petozubica - *Chondrula quinqueidentata quinqueidentata* (Rossmässler, 1837)

L: 7, 8, 12, 19, 25, 26, 28, 30, 37, 44.

Porodica: staklasti puževi – Oxychiliidae P. Hesse, 1927 (1879)

11. Obični mediteranski staklenak - *Mediterranea hydatina hydatina* (Rossmässler, 1838)

L: 25.

12. Obični veliki staklenak - *Oxychilus (Oxychilus) draparnaudi draparnaudi* (H. Beck, 1837)

L: 3?, 5?, 25?.

Staklenci - *Oxychilus* sensu lato sp.

L: 6.

Porodica: kristalasti puževi – Pristilomatidae T. Cockerell, 1891

13. Botteriјеva kristalka - *Vitrea botterii* (L. Pfeiffer, 1853)

L: 11, 15, 26, 30, 32, 33, 35, 36, 37.

14. Svinuta kristalka - *Vitrea subrimata* (Reinhardt, 1871)

L: 2, 3?, 4, 4A, 6, 7, 8, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 24, 25, 28, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 42, 43, 44, 45.

Kristalke - *Vitrea* sp.

L: 4A.

Porodica: puževi krupnaši – Helicidae Rafinesque, 1815

15. Obični runjavac - *Chilostoma (Liburnica) setosa setosa* (A. Férussac, 1832)

N: *Liburnica setosa*: Sule 2014: 61.

L: 17, 18, 26, 28, 29, 31, 39, 42, 43.

16. Smokvenjak - *Cantareus apertus* (Born, 1778)

N: *Helix naticoides*: Sule 2012: 34, 2012a: 306, 2014: 61.

L: 3, 18, 25.

17. Obični smeđi hrapavac - *Cornu aspersum aspersum* (O. F. Müller, 1774)

N: *Helix aspersa* Müll.: Berberović 1964: 6-9;

Helix aspersa: Sule 2012: 34, 2012a: 306, 2014: 61.

L: 10, 13, 18.

18. Mediteranska pužica - *Eobania vermiculata* (O. F. Müller, 1774)
N: *Eobania vermiculata* (Müll.): Berberović 1962: 48, 1963;
Eobania vermiculata: Berberović 1967: 18; Sule 2012: 34, 2012a: 306,
2014: 61.
Eobania vermiculata (Müller, 1774): Rađa *et al.*, 2012.
L: 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 23, 24, 25, 28, 33, 34, 36,
39, 40, 41, 42, 43, 45.

Porodica: puževi listinaši – Hygromiidae Tryon, 1866

19. Južna livadnica - *Cernuella (Cernuella) cisalpina* (Rossmässler, 1837)
L: 3, 5, 9, 10, 13, 18, 20, 25, 39, 40.

Promjenjiva livadnica - *Cernuella (Cernuella) virgata* (Da Costa, 1778)
N: *Helicella variabilis* (Draparnaud): Jaeckel & Meise 1956: 26.

Livadnice - *Cernuella* sp.
N: *Cernuella* sp.: Sule 2014: 61.

20. Dalmatinski dlakavac - *Hiltrudia mathildae* (Westerlund, 1881)
L: 12, 17, 19, 20, 21.

21. Obična kartuzijanka - *Monacha (Monacha) cartusiana* (O. F. Müller, 1774)
N: *Monacha carthusiana* (O. F. Müller): Jaeckel & Meise 1956: 26.
L: 2, 3, 5, 9, 10, 11, 12, 15, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 32, 34, 36,
40, 41, 45.

Opaska: Sule (2014: 61) piše o primjercima iz Grohota koji vjerojatno pripadaju vrsti *Monacha cartusiana* („*Monacha cartusiana* vrlo vjerojatno“). Takav podatak ne možemo sa sigurnošću pripisati spomenutoj vrsti.

22. Dalmatinska kartuzijanka - *Monacha (Monacha) parumcincta* (Menke, 1828)
L: 1, 3, 4A, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 33,
34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45.

Opaska: Sule (2014: 61) piše o primjercima iz Grohota koji vjerojatno pripadaju vrsti *Monacha parumcincta* („*Monacha parumcincta* vrlo vjerojatno“). Takav podatak ne možemo sa sigurnošću pripisati spomenutoj vrsti.

Kartuzijanke - *Monacha* sp.

N: *Monacha* sp.: Sule 2014: 61.

L: 12, 15, 18, 21.

Puževi krupnaši šire shvaćeni - Helicidae sensu lato sp.

L: 13, 17, 37.

Porodica: točkasti puževi – Punctidae Morse, 1864

23. Mali sitnac - *Punctum (Punctum) pygmaeum* (Draparnaud, 1801)

L: 4, 6, 7, 11, 15, 16, 26, 28, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 39, 42.

Porodica: zrnoliki puževi – Chondrinidae Steenberg, 1925

24. Ilirski zrnac - *Granaria illyrica* (Rossmässler, 1835)

N: *Abida frumentum* (Draparnaud): Jaeckel & Meise 1956: 22.

L: 4, 4A, 6, 7, 11, 17, 19, 20, 22, 24, 25, 26, 28, 30, 33, 37, 42?, 43, 44, 45.

25. Zrnčica - *Granopupa granum* (Draparnaud, 1801)

L: 28, 42.

26. Obična vretenasta stijenašica - *Rupestrella philippii philippii* (Cantraine, 1840)

L: 4, 17, 19, 22, 26, 28, 29, 30, 31, 33, 37, 42, 43.

27. Tornjasta stijenašica - *Rupestrella rhodia* (Roth, 1839)

L: 4, 12, 26, 30, 31, 35, 37, 42, 44.

Porodica: puževi bršljanari – Lauriidae Steenberg, 1925

28. Obični bršljanar - *Lauria (Lauria) cylindracea* (Da Costa, 1778)

L: 3, 5, 6, 20, 39.

Porodica: bačvasti puževi – Orculidae Pilsbry, 1918

29. Glatki mnogozubak - *Odontocyclas kokeilii* (Rossmässler, 1837) (slika 6)

L: 22.

Porodica: puževi travaši – Valloniidae Morse, 1864

30. Trnčica - *Acanthinula aculeata* (O. F. Müller, 1774)

L: 16, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37.

Porodica: zvrkoliki kopneni puževi – Vertiginiidae Fitzinger, 1833

31. Južna trunčica - *Truncatellina callicratis* (Scacchi, 1833)

L: 2, 3, 4A, 6, 7, 11, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 41, 42, 44.

32. Valjkasta trunčica - *Truncatellina cylindrica* (A. Férussac, 1807)

L: 4, 30, 31.

Trunčice - *Truncatellina* sp.

L: 17, 30.

Porodica: grabežljivi puževi – Oleaciniidae H. & A. Adams, 1855

33. Transjadranska pužožderka - *Poiretia cornea* (Brumati, 1838)

N: *Poiretia algira* (Brug.): Berberović 1962: 48;

Poiretia algira: Berberović 1967: 18: Sl. 5;

Poiretia cornea (Brumati 1838): Subai 1980: 160/161;

Poiretia cornea: Sule 2013: 6, 7.

L: 1, 3, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44.

Porodica: pojasasti puževi – Zonitidae Mörch, 1864

34. Magaretaš - *Aegopis acies* (A. Férussac, 1832)

L: 3, 9, 10, 13, 18.

Terenskim istraživanjem Štamol i suradnika na Šolti su nađene 34 vrste kopnenih puževa s kućicom čime je potvrđeno 11 vrsta zabilježenih u literaturi (Štamol et al. 2017). Jedna u literaturi zabilježena vrsta, promjenjiva livadnica *Cernuella* (*Cernuella*) *virgata*, nije nađena. Promjenjiva livadnica *Cernuella* (*Cernuella*) *virgata* je velika vrsta koja na pojedinom lokalitetu često dolazi u dosta primjeraka, ne traži osebujna staništa, pa njeno nalaženje ne bi trebalo biti zahtjevno. Ipak, moguće je da nam je promakla zbog rijetke pojavnosti (na

malom broju lokaliteta koji nisu bili tijekom terenskog rada obuhvaćeni). Zasadu promjenjivu u livadnicu *Cernuella* (*Cernuella*) *virgata* ne smatramo stanovnikom otoka Šolte. Među literaturno zabilježenim puževima prevladavaju vrste koje imaju kućicu veću od 1 cm pa pripadaju velikim puževima (10 vrsta - 83 %), a srednje velikim pripadaju dvije vrste (17 %). Nijedna mala vrsta (ona koja ima kućicu manju od 5 mm) nije zabilježena u literaturi. Stoga nije čudo da među novozabilježenim puževima dominiraju male vrste (14 vrsta – 61 %), što je svakako posljedica korištenja metode uzimanja uzoraka tla.

Većina šoltanskih vrsta pripada puževima plućnjacima (Pulmonata) koji su primarno kopnene životinje, a samo dvije vrste (dalmatinski stepeničasti tornjić *Cochlostoma* (*Cochlostoma*) *scalarinum scalarinum* i lijepi poklopčar *Pomatias elegans* (**slika 2**) pripadaju primarno vodenim puževima, prednoškružnjacima (Caenogastropoda), koji su se naknadno prilagodili životu na kopnu. Dalmatinski stepeničasti tornjić *Cochlostoma* (*Cochlostoma*) *scalarinum scalarinum* i lijepi poklopčar *Pomatias elegans* imaju, slično kao i morski srodnici, poklopac kojim zatvaraju otvor svoje kućice, tzv. ušće. I dok kod morskih puževa poklopac ima zadaću da spriječi napad predatora kroz otvor kućice, kod kopnenih poklopac dobiva još jednu ulogu: sprječavanje gubljenja tekućine iz tijela zbog suhe sredine. Sličnu tvorbu poklopcu, tzv. zaklopac stvaraju puževi plućnjaci iz porodice zaklopnica (Clausiliidae). Pri zatvaranju ušća zaklopcem ostaje mali otvor koji jedinkama omogućava disanje. Zaklopnice (Clausiliidae) su najbrojnija skupina kopnenih puževa u Hrvatskoj, a pogotovo u Dalmaciji. Među europskim malakolozima Dalmacija je slovila kao zemlja zaklopnica, i dugo je to bio i ostao razlog mnogih malakoloških istraživanja (npr. Küster 1842, Wagner 1925, Nordsieck 1969, 1970, Štamol & Slapnik 2002). Među zaklopticama ima puno endemičnih vrsta i podvrsta. Ako proučavajući hrvatsku faunu pod endemom podrazumijevamo vrste i podvrste koje žive samo u Hrvatskoj, onda su jedina tri endema u šoltanskoj fauni kopnenih puževa zaklopnice (prljava zaklopnica *Delima* (*Delima*) *blanda conspurcata* (**slika 3**), zapadnobračka zaklopnica *Delima* (*Semirugata*) *hiltrudis* (**slika 4**) i obična polunaborana zaklopnica *Delima* (*S.*) *semirugata semirugata* (**slika 5**). Među njima zapadnobračka zaklopnica *Delima* (*S.*) *hiltrudis* ima najmanji areal. Do sada je bila poznata samo iz zapadnog dijela otoka Brača (Nordsieck 1969, Štamol 1986, Kittel 2002), te je njen nalaz na Šolti sigurno najznačajniji rezultat ovih faunističkih istraživanja. Zanimljivo je da je već pri opisivanju vrste Nordsieck (1969) pretpostavio njezino postojanje na Šolti. Važan je i nalaz glatkog mnogozupca *Odontocyclas kokeilii* (**slika 6**), alpsko-dinarske vrste koja u Hrvatskoj živi u Istri, Hrvatskom primorju,

Gorskom kotaru, Lici, te Dalmaciji sve do Dubrovnika. Ipak, od otoka dosada je zabilježena samo na otoku Braču (Štamol 1986, Kittel 2002), pa mu je Šolta drugo otočno nalazište u Hrvatskoj.

Čestoća vrsta

Najčešći je na Šolti dalmatinski stepeničasti tornjić *Cochlostoma* (*Cochlostoma*) *scalarinum scalarinum* koji je nađen na 38 od 45 istraživanih lokaliteta, a na trećem mjestu je lijepi poklopčar *Pomatias elegans* koji je sakupljen na 34 lokaliteta. Obje vrste su iz skupine prednjoškrznjaka (Caenogastropoda), koja predstavlja primarno vodene puževe. Njihova čestoća ukazuje da su se veoma dobro uspjeli prilagoditi čak i mediteranskim uvjetima na kopnu. I na drugim hrvatskim otocima, gdje su korištene iste metode rada (Štamol 1986, 2013, Štamol & Velkovrh 1995, Štamol & Kletečki 2005, Štamol et al. 2012), među najčešćim vrstama su svojte iz skupine prednjoškrznjaka (puževi tornjići i poklopčari). Izuzetak je otok Susak (Štamol & Poje 1998), vjerojatno zbog osebnosti u građi tla. Drugo mjesto zauzeo je transjadranski pužožder *Poiretia cornea* koji je zamijećen na 36 lokaliteta. To je puž koji se hrani drugim puževima, te on, kao i bilo koji drugi predator, dolazi u manjim populacijama od svog plijena - biljojednih puževa. Zato, iako ga možemo vidjeti na mnogo mjesta, uvijek ga nalazimo u malom broju jedinki. Kao i drugi predatori, pužožder mora biti brži od žrtve, što ostvaruje veoma tankom, i spram tijela razmjerno malom, pa i zbog toga laganom kućicom. Južna trunčica *Truncatellina callicratis*, jedan od najmanjih europskih puževa, sakupljen je na čak 30 lokaliteta. Endemični puž, obična polunaborana zaklopnica *Delima* (*Semirugata*) *semirugata semirugata* također pripada grupi najčešćih puževa na Šolti (34 lokaliteta), pa je to jasni pokazatelj da endemične svojte unutar svog areala ne moraju biti rijetke vrste. Zapadnobračka zaklopnica *Delima* (*S.*) *hiltrudis*, kao što je rečeno, dosada poznata sa zapadnog dijela otoka Brača (i to sa samo tri lokaliteta- Nordsieck 1969, Štamol 1986, Kittel 2002), nađena je na Šolti na čak 12 lokaliteta (slika 7). Svojte koje smo našli na samo jednom lokalitetu, te ih na Šolti smatramo rijetkim puževima, su glatki mnogozubak *Odontocyclas kokeilii*, prljava zaklopnica *Delima* (*Delima*) *blanda conspurcata* i obični mediteranski staklenak *Mediterranea hydatina hydatina*. Isti, ili barem slični rezultati čestoće zajedničkih svojti dobiveni su za otok Brač (Štamol 1986). Čestoća vrsta na otoku može biti i) posljedica zastupljenosti pogodnih staništa, i/ili ii) vezanosti vrsta za određeni tip staništa: vrste vezane na samo jedan tip staništa koji je slabo zastupljen na otoku trebale bi biti najrjeđe vrste, iii) posljedica duljine postojanja (starosti) vrste: tek nastale vrste nisu stigle

zahvatiti veća područja, iv) posljedica duljine naseljavanja nekog područja: tek pristigle vrste nisu se stigle proširiti čitavim područjem (otokom), v) posljedica ugroženosti vrsta: jako ugrožene svojite možda su se uspjele održati na malo lokaliteta. Sve navedeno ne daje prikladno objašnjenje za rijetkost vrsta kopnenih puževa na Šolti. Kao što je rečeno, i na susjednom Braču iste vrste su najrjeđi puževi, a razlog tome za oba otoka ostaje upitan. Ne smijemo zaboraviti na mogućnost loše provedenih terenskih istraživanja, što onda dovodi do netočnih rezultata. Dodatna terenska istraživanja možda bi promijenila rezultate o čestoći vrsta.

Staništa puževa

Na Šolti mnoge vrste preferiraju vapnenačke kamenjarske travnjake (južna livadnica *Cernuella cisalpina*, obična petozubica *Chondrula quinquedentata quinquedentata*, ilirski zrnac *Granaria illyrica*, zrnčica *Granopupa granum*, mediteranska pužica *Eobania vermiculata*), iako dolaze i na stijenama (dalmatinski stepeničasti tornjić *Cochlostoma (Cochlostoma) scalarinum scalarinum*), neke žive isključivo na stijenama (tornjasta stijenašica *Rupestrella rhodia*, obična vretenasta stijenašica *Rupestrella philippii philippii*), a neke i na antropogenim inačicama (obična polunaborana zaklopnica *Delima (Semirugata) semirugata semirugata*, zapadnobračka zaklopnica *D. (S.) hiltrudis*, prljava zaklopnica *Delima (Delima) blanda conspurcata*). Od vrsta vezanih za stjenovita vlažna staništa, postoje one koje žive skrivene u pukotinama i izlaze samo kada se hrane (glatki mnogozubak *Odontocyclas kokeilii*, obični runjavac *Chilostoma (Liburnica) setosa setosa*), i one koje žive uglavnom stalno u dubljim procijepima (dinarska sjajnica *Hypnophila pupaeformis*, obični mediteranski staklenak *Mediterranea hydatina hydatina*, obični veliki staklenak *Oxychilus (Oxychilus) draparnaudi draparnaudi*; igličasta ahatnica *Cecilioides (Cecilioides) acicula*, široka ahatnica *C. (C.) veneta*). Ovih posljednjih 5 vrsta živi u uvjetima sličnim onima u špiljama i jamama gdje vlada stalni mrak, pa su neke izgubile oči (igličasta ahatnica *Cecilioides (C.) acicula*, široka ahatnica *C. (C.) veneta*). Mnoge vrste od onih karakterističnih za travnjake mogu se naći i u garizima, i obrnuto (obična kartuzijanka *Monacha (Monacha) cartusiana*, dalmatinska kartuzijanka *M. (M.) parumcincta*), jer su i uvjeti života relativno slični. Neke puževe nalazimo najčešće u boricima (obični bršljanar *Lauria (Lauria) cylindracea*, prvenstveno u tlu (trnčica *Acanthinula aculeata*, južna trunčica *Truncatellina callicratis*, valjkasta trunčica *T. cylindrica*, mali sitnac *Punctum pygmaeum*, svinuta kristalka *Vitrea subrimata*, Botteriјеva kristalka *Vitrea botterii*). Neki su puževi vezani za kultivirana područja, od čega su

dvije konzumne vrste (obični smeđi hrapavac *Cornu aspersum*, smokvenjak *Cantareus apertus*), dok je treća, tupka *Rumina decollata*, puž koji se prema nekim saznanjima hrani drugim puževima. Zbog toga je bila unešena u vrtove i staklenike SAD-a gdje je trebala uništiti štetne herbivorne puževe (Negra & Zabelle Lippardini 2003), prvenstveno one koji su pravili štetu u voćnjacima citrusa Kalifornije (Bar-Zeev & Mienis 2007). Međutim, unesene jedinke tupke jele su sve puževe, među njima i endemične svojte, te je nastala velika šteta u lokalnim populacijama. Sve u svemu, propagiranje *Rumina decollata* za biološku kontrolu štetnih puževa bio je nesretni prijedlog koji je polučio negativan učinak na autohtone zajednice puževa (Bar-Zeev & Mienis 2007, Mienis et al. 2012), te je u svim izvanmediteranskim područjima, kamo je putem čovjeka prenesena i uspjela se održati, tupka definirana kao invazivna vrsta (SAD, Kina, Tajvan, Japan, Bermuda, Kuba, Meksiko, Urugvaj, Argentina (Negra & Zabelle Lippardini 2003, Mienis et al. 2014). Naša dosadašnja istraživanja nisu potvrdila da ovaj mediteranski puž u Hrvatskoj napada žive puževe, već da se hrani uginulim životinjskim i biljnim materijalom, a slične rezultate je dobio Velkovich (2003) u Sloveniji. Prema našim iskustvima, iako se tupka *Rumina* pojavljuje na malo lokaliteta, čest je slučaj da na nekim lokalitetima dolazi u velikim populacijama, većim od populacija potencijalnog plijena, što je još jedan prilog negiranju predatorske uloge ovog puža u Hrvatskoj. Na temelju građe trenice (radule) već je 1915. g. Wagner zaključio da je tupka *Rumina decollata* biljojed (Wagner 1915). Neki ga autori smatraju samo fakultativnim mesojedom koji se rado hrani mnogim biljkama (Mienis et al. 2014), pa čak u tolikoj mjeri da zbog toga može postati štetnik (Mienis et al. 2012).

Usporedba biološke raznolikosti Šolte i susjednih otoka

Ako literaturne podatke o kopnenoj malakofauni Brača koje su objavili Štamol (1986, 1987) i Kittel (2002), ograničimo samo na vrste nađene u nadzemlju, te izuzmemo vjerojatne sinonime, možemo pretpostaviti da je na Braču nađeno 49 vrsta kopnenih puževa s kućicom. To je više od onog zasada nađenog na Šolti, i takav rezultat je očekivan. Brač je gotovo 7 puta veći i 3 puta viši od Šolte (Brač: površina 394,57 km², visina 780 m n.m., Šolta: površina 58,20 km², visina 237 m n.m. (Borovac 2002)). Veći otoci daju mogućnost većem broju vrsta da ih nasele, a viši otoci pružaju različitija staništa. Stoga nije čudno da Brač, koji u svom vršnom dijelu ima submediteranske uvjete, ima spram Šolte bogatiju kopnenu malakofaunu. Drvenik veli, gotovo 5 puta manji od Šolte, i za gotovo 60 m niži (Drvenik veli: površina 12,07 km², visina 178 m n.m. (Borovac 2002)), ima kao najmanji i najniži otok od uspoređivanih najmanje vrsta (29) (Štamol et al. 2017).

Zaštita

Urbanizacija koja obuhvaća sve veća područja priobalja, dovodi do uništavanja prirodnih staništa. Zbog toga se smanjuju populacije kopnenih puževa, što u konačnici kod vrsta zastupljenih na malo lokaliteta i s prirodno malim populacijama može dovesti do potpunog uništavanja svojte. Takvi scenariji prvenstveno su mogući na ograničenim područjima, kao što su otoci. Da bismo na Šolti zaštitili kopnene puževe potrebno je ograničiti izgradnju, pogotovo na lokalitetima gdje žive rijetke vrste, i ostaviti dovoljno velika područja s prirodnim staništima koja će omogućiti opstanak. Treba poticati tradicionalan način poljoprivrede, prvenstveno kod podizanja novih vinograda i maslinika pri kojem se ostavljaju stijene i tradicionalni suhozidovi koji pružaju stanište mnogim vrstama. Također, tradicionalno stočarstvo poželjno je zbog održavanja kamenjarskih pašnjaka koje je stanište mnogim kopnenim puževima.

ZAKLJUČAK

Terenskim istraživanjima nadzemne kopnene malakofaune Šolte koje su proveli Vesna Štamol, Eduard Kletečki i Zoltán Péter Erőss tijekom 1998., 2011. i 2014. godine (Štamol et al. 2017) nađene su 34 vrste puževa s kućicom. Time je potvrđeno postojanje 11 ranije literaturno zabilježenih vrsta. Jedna, promjenjiva livadnica *Ceruellia virgata*, spomenutim istraživanjima nije nađena. U fauni se ističu zapadnobračka zaklopnica *Delima (Semirugata) hiltrudis*, vrsta dosada poznata samo sa susjednog otoka Brača, te glatki mnogozubak *Odontocyclas kokeilii* kojem je Šolta drugo otočno nalazište u Hrvatskoj. Vrste koje dolaze na barem 75 % lokaliteta pa ih smatramo na Šolti najčešćima su dalmatinski stepeničasti tornjić *Cochlostoma (Cochlostoma) scalarinum scalarinum*, transjadranska pužožderka *Poiretia cornea*, lijepi poklopčar *Pomatias elegans* i obična polunaborana zaklopnica *Delima (Semirugata) semirugata semirugata*. Najrjeđe svojte su one koje su nađene na samo jednom lokalitetu: glatki mnogozubak *Odontocyclas kokeilii*, prljava zaklopnica *Delima (Delima) blanda conspurcata* i obični mediteranski staklenak *Mediterranea hydatina hydatina*. Da bismo zaštitili kopnene puževe na Šolti, treba ograničiti urbanizaciju, a poticati tradicionalnu arhitekturu i poljoprivredu kako bi se očuvala staništa na dovoljno velikim površinama za preživljavanje populacija. Pri tome treba naročito voditi računa o rijetkim vrstama.

Zahvala

Zahvaljujemo se g. Dinku Suli na primjercima kopnenih puževa sa Šolte koje nam je ustupio za izradu ovog rada, te na mnogobrojnim informacijama o šoltanskoj fauni i literaturi.

SUMMARY

Land snails of the island of Šolta

This work brings results of the field research of terrestrial snails and of studied literature data regarding Šolta from the paper by V. Štamol, Z. P. Erőss, E. Kletečki and M. Vuković published in 2017 in *Natura Croatica* journal under the title „Terrestrial snails (Mollusca: Gastropoda) of islands of Šolta, Drvenik veli and Drvenik mali (Croatia)“. Thus we can find out that on Šolta live 34 species, 3 of which are endemic for Croatia. Based on data about species existing on researched localities, here we determine the frequency of species, compared with results from other Croatian islands; possible causes are discussed.

Literatura:

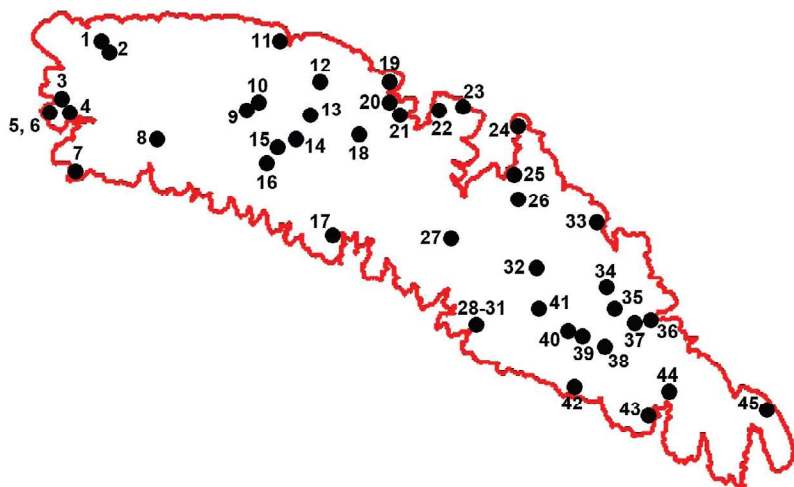
- Bar-Zeev, U. J., Mienis, H. K., 2007:** A record of *Rumina decollata* from a second area in China (Gastropoda, Subulinidae). *Tentacle* **15**, 10-11.
- Berberović, Lj., 1962:** Prilog poznavanju biologije grabljivog puža *Poiretia algira* (Brug.) Arhiv biol. nauka **14** (1/2), 47-49.
- Berberović, Lj., 1963:** Mikroevolucija vrste *Eobania vermiculata* (Müll.) na srednje-jadranskom primorju i ostrvima. *Godišnjak Biol. Instit. Univerz. Sarajevo* **16**, 3-76.
- Berberović, Lj., 1964:** Nova podvrsta kopnenih puževa sa ostrva Palagruža u Jadranskom moru. *Godišnjak Biol. Instit. Univerz. Sarajevo* **17**, 3-11.
- Berberović, Lj., 1967:** Predatori vrsta *Eobania vermiculata* (Müll.) i *Helix aspersa* Müll. *Ekologija* **2** (1/2), 15-21.

- Bole, J., 1969:** Ključni za določevanje živali. IV. Mehkužci. Mollusca. 115 str. Inštitut za biologijo Univerze v Ljubljani, Društvo biologov Slovenije, Ljubljana.
- Bole, J., 1983:** Rod *Aegopis* Fitzinger 1833 (Gastropoda: Zonitidae) v severozahodni Jugoslaviji. Razprave IV. razr. SAZU **24** (3), 132-154.
- Borovac, I., 2002:** Veliki atlas Hrvatske. 480 pp. Mozaik knjiga, Zagreb.
- Frank, C., 1991:** Über Molluskenfunde aus Jugoslawien und den der Küste vorgelagerten Inseln des adriatischen Meeres. Zeitschr. angew. Zool. **78** (3), 349-380.
- Frank, C., 2000:** Mollusca (Gastropoda et Bivalvia): eine historische Sammlung aus Hollabrunn (Niederösterreich). Wiss. Mitt. Niederösterreich. Landesmuseum **13**, 47-167.
- Jaeckel, S. & Meise, W., 1956:** Über Land- und Süßwasserschnecken Jugoslawiens und Albanien. Mitt. Hamburg. Zool. Mus. Inst. **54**, 21-31.
- Kerney, M. P., Cameron, A. D., Jungbluth, J. H., 1983:** Die Landschnecken Nord- und Mitteleuropas. 384 str. Paul Parey, Hamburg u. Berlin.
- Kittel, K., 2002:** Ein Beitrag zur Kenntnis der Molluskenfauna der Insel Brač (Dalmatien, Kroatien). str. 429–448. U: Falkner, M., Grom, K., Speight, M. C. D. (ur.): Collectanea malacologica. Friedrich-Held Gesellschaft, Conchbooks Hackenheim.
- Küster, H. C., 1842:** Naturhistorische Reiseberichte aus Dalmatien und Montenegro. Isis von Oken **1842** (8), 609-616.
- Mienis, H. K., Rittner, O., Vaisman, S., 2012:** The spike awl snail *Lamellaxis clavulinus* in Israel. Tentacle **20**, 15.
- Mienis, H. K., Rittner, O., Vaisman, S., 2014:** Variouis aspects of the genus *Rumina* (fam. Subulinidae) with emphasis on the presence of *Rumina decollata* and *Rumina saharica* in Israel. Triton **29**, 30-36.
- Negra, O., Zobbelle Lipparini, G., 2003:** Dentro la conchiglia. Viaggio tra i Molluschi. 265 str. Museo Tridentino di Scienze Naturali, Trento.
- Nordsieck, H., 1969:** Zur Anatomie und Systematik der Clausilien, VII. Dinarische Clausiliidae, I: Das Genus *Delima*. Arch. Molluskenkunde **99** (5/6), 267–284.
- Nordsieck, H., 1970:** Zur Anatomie und Systematik der Clausilien,

- VIII. Dinarische Clausiliidae, II: Das Genus *Medora*. Arch. Molluskenkunde **100** (1/2), 23-75.
- Pintér, L., 1972:** Die Gattung *Vitrea* Fitzinger, 1833 in den Balkanländern (Gastropoda: Zonitidae). Annal. Zool. Polsk. Akad. nauk **29** (8), 209-315.
- Subai, P., 1980:** Revision der lebenden Arten der Gattung *Poiretia* (Gastropoda: Oleacinidae). Arch. Molluskenkunde **110** (1979), 151-172.
- Subai, P., 2002:** Revision der Ariantinae. 2. Die *Helicigona*-Untergattung *Liburnica* (Gastropoda: Pulmonata: Helicidae). Arch. Molluskenkunde **131** (1/2), 1-65.
- Sule, D., 2012:** Prilog poznavanju faune i flore otoka Šolte. Baščina **21**, 30-44.
- Sule, D., 2012a:** Iz životinjskog svijeta otoka Šolte. str. 304-306. U: Radman, Z. (ur.): Otok Šolta, monografija. 631 str. Općina Šolta, Grohote.
- Sule, D., 2013:** Prilog poznavanju faune i flore otoka Šolte. Baščina **22**, 5-16.
- Sule, D., 2014:** Zapisi o šoltanskoj biološkoj raznolikosti. Baščina **23**, 53-67.
- Štamol, V., 1986:** Prilog poznavanju kopnenih puževa (Gastropoda) otoka Brača i ugroženost endema. Biosistematika **12** (1), 45-56.
- Štamol, V., 1987:** *Medora almissana* (Küster, 1847) (Gastropoda: Clausiliidae) on the Island of Brač. Biol. Vestn. **35** (2), 113-124.
- Štamol, V., 2010:** A list of the land snails (Mollusca: Gastropoda) of Croatia, with recommendations for their Croatian names. Nat. Croat. **19** (1), 1-76.
- Štamol, V., 2013:** Kopneni puževi (Gastropoda terrestria) otoka Silbe. str. 103-110. U: Mužinić, J., Purger, J. J. (ur.): Otok Silba, prirodno i kulturno blago. 322 str. Sveučilište u Zadru, Zadar.
- Štamol, V., Eröss, Z. P., Kletečki, E., Vuković, M., 2017:** Terrestrial snails (Mollusca: Gastropoda) of islands of Šolta, Drvenik veli and Drvenik mali (Croatia). Nat. Croat. **26** (1), 45-64.
- Štamol, V. & Jovanović, B., 1990:** Distribution of Land Snails *Pomatias elegans* (O. F. Müller, 1774) and *Pomatias rivulare* (Eichwald, 1829) (Mollusca: Gastropoda) in Yugoslavia. Scopolia **21**, 1-42.
- Štamol, V. & Kletečki, E., 2005:** Terrestrial snails (Mollusca: Gastropoda terrestria) of Dugi otok (Croatia). Nat. Croat. **14** (1), 1-28.

- Štamol, V., Kletečki, E., Vuković, M., 2012:** A contribution to the knowledge of the terrestrial snails (Mollusca: Gastropoda terrestria) of Kornati National Park (Croatia). *Nat. Croat.* **21** (2), 427–454.
- Štamol, V. & Poje, M., 1998:** The fossil and recent malacofauna of the island of Susak (Croatia) (Gastropoda: Prosobranchia, Basommatophora, Stylommatophora). *Malak. Abh. Mus. Tierkd. Dresden* **19** (1), 103–117.
- Štamol, V. & Slapnik, R., 2002:** *Delima (Dugiana) edmibrani* n. subgen. and n. sp. from Croatia (Gastropoda: Pulmonata: Clausiliidae). *Arch. Molluskenkunde* **130** (1/2), 239-248.
- Štamol, V. & Velkovich, F., 1995:** Contribution to the knowledge of land snail fauna of the islands of Cres and Lošinj (Croatia) (Gastropoda: Prosobranchia, Basommatophora, Stylommatophora). *Malak. Abh. Mus. Tierkd. Dresden* **17** (20), 219–237.
- Štamol, V., Vuković, M. & Kletečki, E., 2012:** Literature review of terrestrial snail research for several Croatian islands. *Nat. Croat.* **21** (1), 165-190.
- Velkovich, F., 2003:** Mehkužci – Mollusca. str. 109-132. U: Sket, B., Gogala, M., Kuštor, V. (ur.): *Živalstvo Slovenije. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.*
- Wagner, A. J., 1897:** Monographie der Gattung *Pomatias* Studer. *Denkschr. math.-nat. Cl. Kais. Akad. Wiss.* **64**, 565–632, 10 Taf.
- Wagner, A. J., 1915:** Beiträge zur Anatomie und Systematik der Stylomatophoren aus dem Gebiete der Monarchie und der angrenzenden Balkanländer. *Denkschr. math.-naturwiss. Kl. kaiser. Akad. Wissenschaften* **91**, 429-498, 24 Taf.
- Wagner, A. [J.], 1925:** Studien über die Systematik, Stammesgeschichte und geographische Verbreitung des Genus *Delima* (Hartmann), A. J. Wagner. *Annal. Zool. Mus. Pol. Hist. Nat.* **4** (1), 1-73.
- Welter-Schultes, F. W., 2012:** European non-marine molluscs, a guide for species identification. 679 str. Planet Poster Editions, Göttingen.

Slika 1. Položaj istraživanih lokaliteta na Šolti (preuzeto iz Štamol et al. 2017)

Slika 2. Lijepi poklopčar *Pomatias elegans*, jedan od najčešćih puževa na Šolti (snimila M. Vuković); visina kućice ove vrste je od 13-16 mm.

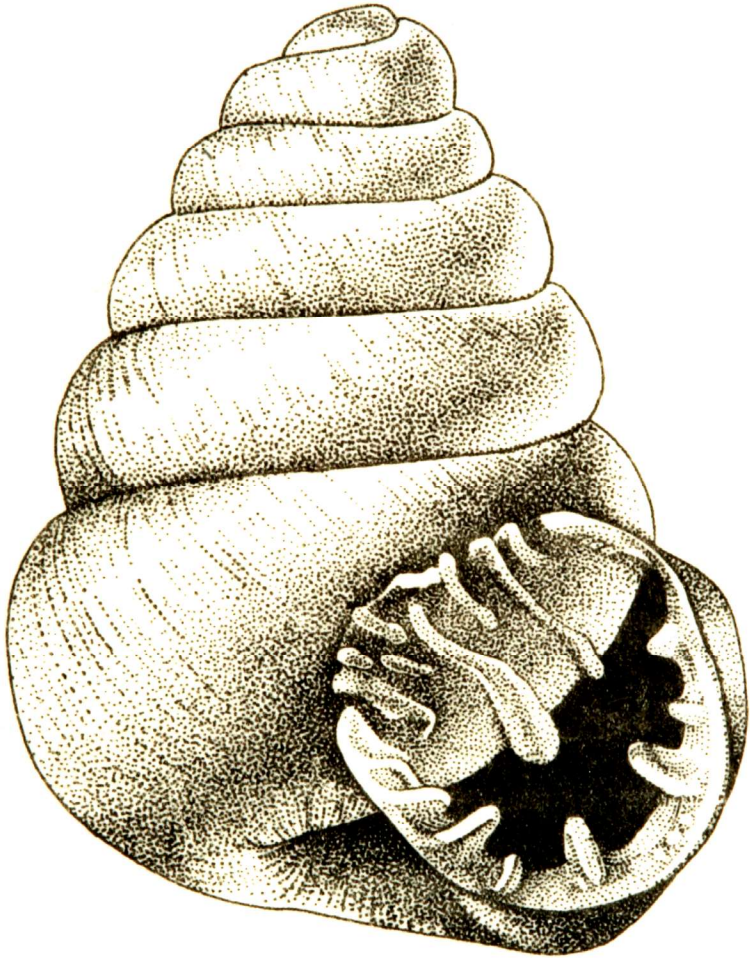
Slika 3. Prljava zaklopnica *Delima* (*Delima*) *blanda conspurcata*, hrvatski endem, na Šolti nađena na jednom lokalitetu (snimila N. Borčić); visina kućice ovog primjerka je 16 mm.

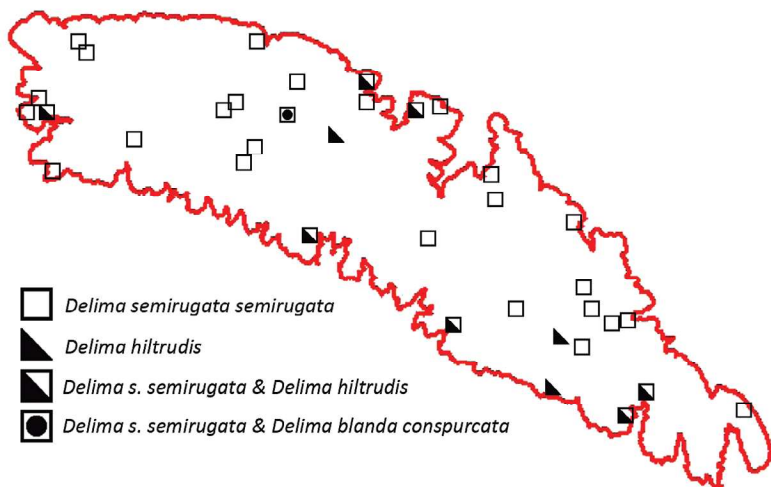
Slika 4. Zapadnobračka zaklopnica *Delima (Semirugata) hiltrudis*, dosada poznata samo na Braču (snimila N. Borčić); visina kućice ovog primjerka je 17 mm.

Slika 5. Obična polunaborana zaklopnica *Delima* (*Semirugata*) *semirugata semirugata*, hrvatski endem, veoma česta na Šolti (snimila N. Borčić); visina kućice ovog primjerka je 13 mm.

Slika 6. Glatki mnogozubak *Odontocyclas kokeilii*, jedan od najrjeđih puževa na Šolti; crtež preuzet iz Kerney, Cameron & Jungbluth, 1983; visina kućice je oko 4 mm.

Slika 7. Nalazišta puževa zaklopnica na Šolti prema Štamol et al. 2017

Dinko Sule

JOŠ MALO NAŠI LIPI RIČI

Donosimo još jedan mali prilog riječi koje su upotrebljavali naši stari, a neke su još i danas u upotrebi. Riječi ispisane masnim slovima dio su riječi koje je ispisao Nikola Mateljan za natječaj koji je bila raspisala Knjižnica Grohote u cilju oživljavanja i očuvanja šoltanske čakavštine i prikupljanja materijala za izradu rječnika šoltanskih govora. Veljko Brodarić bio mi je kazivač pojmova vezanih za jedrenjake.

- Abandunat – napustiti, zapustiti ▲ *Mantenjuta mu je zavrtila sa pameću, pa je abanduna ženu.*
- Abašamenat – obojeni dio zida tik do poda
- Abaška – posebno, odvojeno ▲ *Bilu pituru moreš kupit abaška.*
- Abolimenat – poništenje presude
- Abrihtovat – urediti, dotjerati; fig. kazniti ▲ *Abrihtovat ću ja njega kad dojde doma.*
- Ađenat, agenat – agent, suradnik policije ili špijunske mreže; predstavnik neke tvrtke ili zavoda
- Agitat – animirati ljude za neku aktivnost
- Alarum – uzbuna
- Alkano** – **uspeto s velikom kosinom npr. krov je puno alkan**
- Alpežo** – **uspeto s velikom kosinom npr. krov je puno alpež**
- Amorat** – **u moru oprati bačvu i mješine za mošt**
- Anarkija – anarhija
- Ardenje – sprave, alat
- Armat – napraviti rib. mrežu spajanjem „mahe“ s konopima, plutima i olovnicama
- Armižadur – čovjek koji u luci privezuje brodove
- Avarija – kvar, oštećenje broda

Ažma	– astma
Banda	– strana broda, bok broda ▲ <i>Vajalo nas je do Splita banda i banda.</i>
Baran	– opreznan zbog doživljene prevare ili lošeg iskustva
Bahad	– odjek koraka ▲ <i>Ćula je bahad puten.</i>
Balarešta	– direktno udaranje ▲ <i>Sunce nas je tuklo balarešta u joči.</i>
Balauštra	– zaštitna ograda na brodu
Balonja	– čovjek kojemu se ne može vjerovati jer nije u stanju čuvati tajnu
Baljezgalo	– koji puno i svašta brblja
Banag	– drvena klupa bez naslona (Srednje Selo)
Barakuda	– vrsta ribarske mreže
Barit	– udvarati se
Baštuncin	– manji <i>baštun</i> (<i>baštun</i> = okruglo drvo na pramcu broda za privezivanje <i>floka</i>)
Barketa	– mala barka, mali <i>kaić</i>
Batana	– mala <i>batela</i> (<i>batela</i> = čamac najjeftinije građe, ravnog dna, oštra pramca i odrezane krme)
Bigoti	– drveni plosnati valjak na kojemu su tri do četiri rupe, a služi za natezanje sarti(ja) koje drže jarbol na jedrenjaku
Bila subota	– Velika subota, dan prije Uskrsa
Bišeš	– mogao si, zašto nisi ▲ <i>Bišeš ga zalopatit pa bi zamuka.</i>
Blagosovit	– udijeliti blagoslov (svećenik u crkvi); amenovati neki posao; pren. udariti ▲ <i>Makni se od mene, blagosovit ću te šošicon po glavi.</i>
Blagovist	– Blagovijest (blagdan 25. ožujka)
Blakat	– namazati dno brodice <i>blakon</i>
Blezgarija	– glupo isprazno brbljanje, nevrijedan razgovor
Blidikast	– bljedunjav

Bobari	– izraz za suha juga koja pušu u sezoni kad se cvati bob (<i>Pašijunska juga</i> – suha juga koja pušu o velikoj nedjelji. Sokari – suha juga koja puše kad su sokovi u lozi. <i>Sokari</i> pušu prvi, pa pušu juga zvana bobari, te pušu pašijunska juga.)
Bogojuban	– pobožan
Bokula	– rupa kroz koju prolazi osovina propelera - radi se od drva Lenjo santo
Bonačina	– velika bonaca
Bonbulavanje	– zvonjenje potezanjem konopa koji ljulja zvono (Srednje Selo)
Bota	– svod krušne peći
Brak	– zajednički život muškarca i žene usklađen s civilnim ili crkvenim zakonima i propisima; morsko dno obraslo algama ▲ <i>Intupa san na brak pa san navata kanji.</i>
Branda	– viseći krevet u brodu
Brik	– jedrenjak s dva jarbola, oba s križnim jedrima
Brodusina	– augm. od brod
Brojit	– pren. biti dosadan u prigovaranju ▲ <i>Cilo vrime mi brojiš zalogaje.</i>
Brk	– krak sidra
Brunal	– izljevnicica na palubi jedrenjaka za istjecanje vode (kiša) i mora
Brzomice	– vrlo brzo, hitro
Bufast	– debeljkast
Bunj	– donji <i>pelun</i> na jedru jedrenjaka
Burdiž	– jedna dionica jedrenja uz vjetar ▲ <i>Još dva tri burdiža i eto nas u kraju.</i>
Buskavica	– ribarska mreža za lov girica
Bušakajina	– pomoćno stepenište na brodu

Bute	– zimske, malo glomaznije cipele ▲ <i>Nima zime, na nogan jemaš dobre bute.</i>
Cicindel	– kandilo, lumin ili svijeća na ulje u crkvi
Crnjavina	– tamni oblaci
Cugnut	– napiti se ▲ <i>Evo ti cugni, ma nemoj otrest cili pot.</i>
Cunfo	– kljast čovjek, čovjek bez ruku
Ćaradura	– bistrina mora ili neba
Ćarada	– isto što i ćaradura
Ćozot	– osoba iz Chioggije, obično mornar na trabakulu koji je u Split dovezio povrće, voće i ribu
Dabi	– pril. bar, barem
Decimal	– vaga za velike terete (Srednje Selo)
Dentro	– smjer broda prema kopnu
Dere	– puše ▲ <i>Dere bura u svu šesnajest.</i> (Jedan Grohoćanin imao je nadimak PUŠE, on je uvijek govorio: <i>Dere bura, dere jugo.</i>)
Destež	– biti spor u reakcijama obavljanja posla
Destežo	– polako, usporeno, sporo
Dezertirat	– pobjeći iz vojske, samovoljno napustiti vojnu službu (<i>bit u dezertu, stat u dezertu</i> – stajati sa strane i neuplitati se u neku raspravu, ne izjašnjavati se ▲ <i>Molaj ti Juru oli neznaš da je on uvik u dezertu.</i>
Deždenjan	– izranjen, izgreden
Dikoja	– zamj. poneka, neka među mnogima
Dikoji	– zamj. poneki, neki među mnogima
Dobrostojeć	– prid. onaj koji žive bez materijalnih problema, imućan
Doburdižat	– jedrenjem uz vjetar dojedriti do određenog cilja
Doidrit	– dojedriti, jedrenjem doploviti do određena cilja
Doklen	– do kada ▲ <i>Doklen ću te čekat, movi se?;</i> do kuda

▲ *Doklen je ova tvoja particela?*

- Dove – pril. kuda, gdje, kamo ▲ *A dove, kume Antone?*
- Dragost – zadovoljstvo, obradovati nekoga svojim dolaskom ili učinjenom radnjom ▲ *Mare, ma dođi i ti, meni za dragost.*
- Drholi – lagano struji zrak ▲ *Drholi burinčić.*
- Druga ruka osiguranja – konop prišiven uz jedro na drugoj trećini jedra (uz konop su prišiveni *marafuni*)
- Dur-dur – izraz u smislu trajati ▲ *Ja ću se i daje držat žmula vina pa dok dur-dur.* (durat – trajati)
- Fanag – blato na morskom dnu (*riba od fanga* – riba koja živi na morskom dnu na kojem ima blata)
- Feleštrina – prozor na brodu sa staklenim i željeznim poklopcem koji se može zatvoriti
- Fikada – zaron broda pramcem
- Fikat se – zavući se ▲ *Fika san se cili pod pod bijac.*
- Filac – tanki konop, predivo za konope
- Firsa – platnena traka (od tele) širine 33 cm koja se koristi za šivanje jedra
- Foj – list papira ▲ *Poj kupi jedan foj i šuprakupertu.*
- Fortunada – fortunal, vrlo jak vjetar
- Fraškar** – **čovjek koji bere „frašku“ (čovjek koji bere makiju za paljenje vapnenice)**
- Gabula – nevolja, teška situacija
- Galijun – velika galija
- Garma – veći usjek na stjenovitoj obali obično s lijepim žalom
- Goluzona – halapljiva žena sklona jedenju slatkiša
- Gondulera, gonduljera – slobodni rub glavnog jedra
- Grativ – konop koji je prišiven uz rub jedra

- Gronal** – kameni zidić vapnenice od manjeg kamena izgrađen do izolacije (zemlje)
- Grižele – ljestve za penjanje na jarbol, prečke su vezane uz sarti(je)
- Grota** – kamenje koje se poslaže na „volat“ vapnenice
- Gulijada – gnjavaža
- Gvardijan – glavar samostana; prvi i drugi pup na lozi ▲ *Pozebli su gvardijani, ništa od grozja.*
- Hurle – vrag (Jedan Grohoćanin imao je nadimak hurle)
- idrar – izradivač jedra
- inćitat – zaglaviti (riba) u mrežna oka
- inkolpat – doživjeti moždani udar
- Inkorat – nastojati
- Oli oće oli neće sveti Osib pupon kreće* – izreka koja se odnosi na lozu
- Inkvižit – optuženik, osuđenik
- Inkvižito (stat) – stajati mirno kao optuženik ..... inkvižito – zatvoreno
- Irudica – zla žena (po hebr. Irud – Herod), izraz iz molitvice „Gre križ po nebu“ ▲ *Biži, biži poganice, mater ti je Irudica.*
- Isfrjat – učiniti neki posao nekvalitetno na brzinu
- Isponova – ponovno
- Istrep(j)at – izgaziti nogama nešto u bijesu ili u neodgovornom ponašanju ▲ *Mularija mi je istrep(j)ala cili vinograd. Lovci su mi istrep(j)ali vinograd.*
- Išekat – izvaditi vodu iz čamca ili ostatak vode pri dnu cisterne ▲ *Vaja mi šekat gustirnu.*
- Izasrat – onečistiti izmetom; pren. zaprljati
- Izazivjat – izazivati ▲ *Nemojte Juru izazivjat jerbo će vas lupit.*
- Izaznat – doznati, otkriti neku tajnu ▲ *Otkrila se zemlja rajdu da se sve tajne izaznaju.*
- Izdrican, izdrecan - izravnan

- Izdrpat se – isčešati se ▲ *Ča si to učini od sebe vas si se izdrpa.*
- Izitat, ishitat – izbacati, pobacati
- Izlaskat – potjerati, istjerati ▲ *Nikako jutros Jeru da izlaskan iz posteje.* ; istući nekoga – *Izlaskat ću kad dojde doma.*
- Iznerat – izroniti
- Izvampit – skrenuti s pameću od velike čežnje za nečim; ishlapiti ▲ *'Va ti je rakija sva izvampila.*
- Izvruga – riječ su koristili naši stari obično kad su osjećali prazninu u želucu radi gladi ▲ *U stumiku mi je ka da san izvrga.* (*Ovca mi se izvrgla* = *Ovca mi je okotila mrtvo janje*)
- Jagličara – ribarska mreža potegača za lov iglica
- Jastožera – drveni sanduk za čuvanje živih ulovljenih jastoga
- Jope – opet
- Jošćec – još
- Jušno – neko jelo s više tekućine nego što je to potrebno ▲ *Skuvaj brujet, ma neka dude jušan da dica moredu močit kruva.*
- Kacavat – potapati (kod igre u moru potapati jedan drugoga)
- Kadnjic** – **drvena kaca bez ručki**
- Kala se!, Kalaj se! – Spusti se!
- Kaladura – sparina na moru, mirno more s izmaglicom izazvanom ljetnom sparinom
- Kalati se – spustiti se
- Kalig – maglušina, izraz za maglu koji koriste uglavnom pomorci
- Kančenica – sprava za lov *kanja* (riba)
- Kantir japjenice** – **vertikalni kamen lijevo i desno od dušnika vapnenice**
- Kantir za bačvu** – **kamen uklesan u obliku krnje piramide s kanalom na gornjem kraju u koji se postavlja tak za bačvu**

- Kapetan longo koršo – posprdni naziv za manje sposobnog pomorskog kapetana
- Karinat – nagnuti brod na jednu stranu da mu se vidi dno radi manjih popravaka i čišćenja (podatak u *Baščini 23* podatak nije točan) ▲ *Vaja karinat brod pa ćemo vidit ča učinit.*
- Karkatur** – dio tijeska (turnja) napravljenog od drva
- Katina – drvena prečka za sjedenje pred krmom gajete
- Kavije – valjkasti komadi željeza na željeznom prstenu oko jarbola
- Kilonja** – fig. jugo (kad puše jugo ljudi su kilavi = skloniji su bolovima i neraspoloženi su)
- Kini** – izduženo glomaznije kamenje s kojim se gradi svod vapnenice
- Kimenat – mjesto na kojem se *madiri* broda dodiruju uzdužno
- Kladit – kladiti se; staviti ▲ *Vaze je bočicu i klade je kontra luminu.*
- Klatarit** – besposličariti, gubiti vrijeme u šetnji
- Klatit se** – hodati preko volje (oćeš – nećeš)
- Kokmašina – upaljač ▲ *Ni me briga ča me je udri, nego mi je razbi kokmašinu.*
- Kolač – željezna alka za oslobađanje parangala ako slučajno zapne
- Kosa – podvodni greben
- Kolegat – preko volje dati pristanak
- Komoditat – udobnost, bezbrižnost, lagodnost
- Konka** – od daske napravljeno korito koje se koristi za držanje malter
- Kontaranda – jedro na manjem produženom jarbolu uz glavni jarbol
- Koracat – koračati ▲ *Dobro je dokle koracamo.*
- Koriduri – drvene površine od prove do krme broda s obje strane
- Kotorata** – podna vrata nad stepenicama

Kovenirat	– odgovarati, pogodovati, biti prikladan ▲ <i>Neće me Mate za druga ne koveniran mu.</i>
Krčavna	– komad drveta u obliku malog štapa koji se koristi pri sadnji kupusa
Krepa	– stanje pred smrt, smrt (riječ se koristila u kletvi) ▲ <i>Da-bog-da-ti došla krepa.</i>
Krovi	– mn. krovovi ▲ <i>Još se sprema puno krovi u život novi.</i>
Krožeta	– konopom ojačani kraj jedra
Kupit se	– sakupljati se, odlaziti <i>Kupi se!</i> – Odlazi! Kupit u prsi – Zatomići u sebi tugu ili bilo koje drugo nezadovoljstvo.
Kurbajski	– prid. pokvaren <i>nedostojan</i>
Kurtin(a)	– dio ženske narodne nošnje
Kvatro	– razg. četiri; <i>Kvatro</i> oči – čovjek s naočalama
Kvinte	– paravani-kulise na pozornici
Kvisit	– uporno stajati nad nečim ili nekome uporno dosadivati svojom nazočnošću ▲ <i>Cilo jutro tode kvisiš, uvati se posla.</i>
Landa	– probušeno željezo na bokovima jedrenjaka koje služi za privezivanje sarti(ja) i za fiksiranje bigota
Lante	– metalni okovi pripone jarbola
Lenjo santo	– vrsta tvrdog drva, koristi se za izradu statvene cijevi kroz koju prolazi osovina propelera
Leverencije, reverencije	– prekomjerno pružanje usluga, podilaženja nekome u nečemu
Loger	– vrsta većeg teretnog jedrenjaka
Lolica	– džepni nožić s drvenom ručkom
Luk	– zadnji dio samara
Mankul	– drvena stupići za koje se veže konop na provi i na krmi broda s obje strane, kolona, bitva

- Marafuni – kratki konopčići s kojim se jedro vezuje za *lantu*, isti takvi konopčići su raspoređeni po čitavom jedru a služe za skraćivanje jedra za jednu trećinu ili za dvije trećine
- Marinera – muška potkošulja kratkih rukama modrih pruga, mornarska maja, majica na *rige*
- Masa – veliko jato riba
- Matunat se** – **biti u stanju kad ne znaš što ćeš sam sa sobom**
- Mećica – bajama ploda tanke kore koji je pucao pod zubima
- Misal – knjiga koja sadrži molitve i upute za misni obred; misao
▲ *Koja ti je misal sa' došla u pamet?*
- Mišnica – mišić nadlaktice
- Mladolitan – maloljetan
- Mledno – mlado, neotporno ▲ *Eno, ništo san dobričića navrnu, bojin se da će poč, podloga je mledna.*
- Mlič – naziv za biljke mlječike *Euphorbia sp.*
- Mličit – među ribu koja je ograđena mrežom (*tramata*= način izlova ribe mrežom) ispustiti bijelu mliječ biljke mlječike (*Euphorbia characias ssp. wulfenii*) kako bi riba oslijepila, da bi se ista lakše lovila
- Muc – motritelj u košu na jarbolu kočice ▲ *Ne budeš li dobar poslat ću te u muce.*
- Mustač – lanac koji je spojen za *baštun* i pramac jedrenjaka
- Nadit (ime) – dati ime (*nadiveno ime* = dano ime)
- Namistit – namjestiti, postaviti; zaposliti ▲ *Blažen oni Toma, tolike je namisti.*
- Naparit se – inhalirati se nad parama ljekovitih trava ▲ *Vaja mi se večeras malo neparit da mi pukne 'vo prihlade.*
- Napet (kurac) – muški spolni organ u stanju erekcije ▲ *Vidi ča se je Mikulici nape alat.*
- Napet (lumbrelu) – otvoriti kišobran

Na pjanterin (kuća) – kuća prizemnica (za kuću prizemnicu koristi se i izraz potleušica)

Naprta – kamenje koje se postavlja na kamene ploče pri gradnji poljskih kućica s krovom bez drvene građe. *Naprta* se obično stavlja na kamene ploče koje uglavnom leže za zidu.

Napirat se – naprezati se

Naravski – *pril.* naravno

Natafunjat se – prejesti se

Neš – *nećeš odrični obl. prez. htjeti*

Neton – veznik čim, odmah poslije ▲ *Neton se je rodila babica je prinila ponistri i klamala: „Niti vila nit višćica, nego prava divičica“.*

Neuplot – nestašan, nevaljal

Naurkat – nagovoriti

Noge japjenice – lijevi i desni „špic“ na p(e)rsima vapnenice

Njupa – drvena kutijica za hranu u krletci

Obacija – crkveno imanje na teritoriju Grohota koje je bilo omeđeno kamenim stupovima (Jednim na Lazima, drugim kod crkvice sv. Mihovila, a trećim da Brdu. Ovaj kameni stup koji je bio na Brdu – istočnom dijelu sela, sada je u crkvenom dvorištu na ulazu s desne strane)

Oblaznivat se – lizanjem usne iskazivati želju za nečim, najčešće za hranom ▲ *Ni ti se ča oblaznivat, jist ćemo svi u podne.*

Oči broda – otvori na pramcu broda kroz koje prolazi lanac s kojim je privezano sidro

Odadit – otkaćiti npr. ribu s udice

Odagnat – proći ▲ *Još malo pa ćemo pu' poja, odagnat će magla.*

- Oplavit – na vrijeme završiti neki posao ili obvezu ▲ *Oplavili smo posal za po ure.*; čistiti žitarice (zrnje od pljeve umakanjem u vodu)
- Onega ti – Boga ti ▲ *Onega ti, di si do ve ure?* – Dragoga ti Boga, gdje si do sada?
- Opočivat – odmarati se
- Orca – imper. od orcat, tj okreni jedrenjak pramcem prema vjetru; digni ▲ *Orca nogu!*
- Orcat – okrenuti pramac jedrenjaka prema vjetru; dignuti
- Ošta – od čega ▲ *Ne jilice ne pilice, ošta su ti te guzice.*
- Otrtajašat se – otkotrljati se, strmoglaviti se ▲ *Pomjivo tote hodi da se ne otrtajašat niza rede.*
- Palinbrod – juha sa komadićima suhog kruha ili suhog kolača (Srednje Selo)
- Parmina – prašina, nešto što je puno usitnjeno
- Paš-će – pasti će; smanjiti će snagu ▲ *Paš-će bura pa će takat vapor.*
- Patakun – izraz za oveću austrijsku kovanicu; izraz kojega upotrebljavamo kad je nešto veće od normalne veličine *Brali smo jagode, bile su pravi patakuni.*
- Pelun – drvene osnova jedra (gornji i donji *pelun*, *pelun trikentine*)
- P(e)rsi japjenice – prednji polukružni dio zida**
- P(e)rvići – kamene ploče koje služe za izvlačenje krova preko zidova „somića“**
- Pijanura – plitko more, plićak, pličina
- Pik – gornji *pelun* na jedru
- Pilot(o) – lučki kapetan
- Pinjurat – označiti, zabilježiti
- Pipikat – oglašavati se auto sirenom

Pišćat	– ispuštati pisak, pištati
Pjumbadura	– u pomorstvu posebno upleteni krajevi konopa
Plakun	– oveći pločasti kamen
Plohurina	– teren s plitkom zemljom ispod koje je pločasto kamenje
Polatinit se	– pogospoditi se ▲ <i>Kad se Vlaše polatini, gore Vlaše nego pašće.</i>
Poleć	– poleći, polegnuti
Polulat	– posisati npr. bombon ▲ <i>Već si sve bombone polula.</i>
Pojadura, pojada	– na moru zaklon od vjetra
Pojada	– vjetar u krmu broda prilikom plovidbe na jedra
Pokripit se	– okrijepiti se, ojačati nakon bolesti uzimanjem kvalitetne hrane
Pomagači	– dvojica muškaraca koji stavljaju breme šume na glavu „fraškarice“
Posilni	– poslušnik, koji sluša tuđe naredbe bez pogovora
Posrićit se	– posrećiti se, imati sreće, uspjeti ▲ <i>Posrićilo mi se, potrefi mi je tufac pa san brzo iskopa rupu</i>
Pošpetice	– manji poslići u kući ▲ <i>Daži, baš lipi dan za pošpetice po konobi.</i>
Potendat	– nešto prekriti <i>tendom</i> ; izraz se koristi kad neka biljka prekrije zemlju ▲ <i>Vidi ča su ciklame potendale zemju.</i>
Potrefit	– pogoditi ▲ <i>Potrefilo mi se doć u peškariju u pravo vrime pa san kupi jeftino dva kila ugora.</i>
Povr	– poviše, nad; više od dozvoljenoga ▲ <i>U brodu je bilo deset svit povr karga.</i>
Po-zlato	– po visokoj cijeni ▲ <i>Nisan kupila ribe, ni kupravent je prodaje po-zlato.</i>
Prag japjenice	– veliki kamen na kojemu su naslonjeni sklopi (bočni / lijevi i desni/ kamen od vrata vapnenice)

- Pribrat – birajući nešto izdvojiti ili uzeti
- Pribirat – biranjem izdvajati ili uzimati
- Priglas – vijest o nekome ▲ *O'ka'je iša nima od njega ni glasa ni priglasa.*
- Prignat – prenijeti; na magarcu ili konju prenijeti određeni materijal
▲ *Do večeras mi vaja prignat na tovaru sva drva.*
- Priležat – preboljeti neku bolest ležeći u krevetu, npr. gripu
- Priobut se – skinuti stare ili radne cipele i obući novije
- Priprtit – na magarca ili konja staviti previše tereta ▲ *Poj sa Žukove dogni drva samo nemoj priprtit tovara.*
- Priobuč se – za blagdan ili u nedjelju obući svečanije odjevne predmete
- Prporušina – (Gornje Selo) biljka povitina *Clematis vitalba*
- Prspaj – uštipak (Srednje Selo)
- Prisvuć se – promijeniti prljavi veš ili odjeću ako je prljava ili skinuti mokru odjeću ako je mokra od znoja pa obući čisto i suho
- Probrat – birajući izdvojiti ili uzeti
- Prokura – obavljeni posao u ime drugoga (ženidba preko posrednika)
- Prokuravat – ugovarati poslove u ime drugoga (zbližavati nekoga s nekom radi ženidbe), zagovarati za nekoga
- Provučivat – provlačiti
- Prva ruka za osiguranje – konop zašiven za jedro na prvoj trećini jedra (na donjem dijelu), na konopu su zašiveni *marafuni*
- Puzdre, puzdro – onaj koji je blesav, derište
- Ramata – modra galica u prahu
- Radnja – na platnu izvezeni likovi; domaćice, zaljubljenog para, ... s prikladnim tekstom, npr. ▲ *Oj Anice, dušo moja, medena su justa tvoja. Kuvarice manje zbori da ti spiza ne zagori.* Ova radnja bi stala naviše štednjaka ili na nekom drugom mjestu na zidu, već prema ispisanom tekstu.

Raspravljat	– ogovarati ▲ <i>Mare i Kate cilo jutro raspravljaju oba Tonini.</i>
Raščarat se	– razvedriti; razbistriti ▲ <i>Bit će lipi dan, raščarat će se. Raščarat će se ta mutežina pa ćeš još škapulat bar po litre uja.</i>
Rasprtit	– skinuti teret s magarca ili konja; fig. na nekoga prebaciti cijeli posao ili odgovornost ▲ <i>Jure, lipo, lipo, cili posal raspirti si na me.</i>
Rekula je (zid)	– urušio se je zid ili suhozid zbog velike kiše (iza zida zemlja namočena svojim pritiskom uruši zid ili ako je suhozid građen sitnijim kamenje nakon velikih kiša zna se urušiti)
Ronda	– vrsta jedra
Rožigat	– negodovati, iskazivati neslaganje
Rucej	– drška vesla
Rucej cipa	– obrađeni drveni prut (palica) koji se drži u rukama (Cip = dva drvena pruta /palice/ povezana sa konopcem. Jedan prut je obrađen. Cip služi za mlaćenje žita – vršidba žita)
Ruzarica	– blagdan Gospe Ružarice (7. listopada): „Po vejače loza plače/ u po marča pupak vanka/ do po travnja zamladije/ u po maja već se plije/ Vela Gospe, zrnje pastri/ Mala Gospe, zrnje zdrije/ Ruzarica, vino vrije.
Sadisvat se	– zadovoljiti se
Samaštrat	– posoliti, zasoliti; pripremati jelo na poseban način npr. izgnječiti krumpir i ribu pa zajedno izmiješati, začiniti i zasuti s lukom i peršinom; pren. puno pojesti ▲ <i>Za obid san samaštra dva pijata pašta fažola.</i> ; pren. prebiti <i>Nemoj me zajebavat jerbo ću te samaštrat.</i>
Sartije	– čelična užad s kojima je učvršćen jarbol
Satisfat, zatisfat	– zasititi se neke hrane do te mjere da ti se ogadi
Sasma	– pril. sasvim, u punoj mjeri, u potpunosti, potpuno, posve
Skalada	– saonik za izvlačenje manji brodova

Sklat	– visoki nezgrapan čovjek
Skudla	– uska i tanka daska
Sklopi japjenice	– dijelovi vrata od vapnenice (lijevi i desni kamen na vratima vapnenice)
Skresat	– riječima nekoga argumentirano napasti
Sladi, sladit	– izrazi koje koristimo kad iskazujemo jesmo li dobro ili nismo dobro ▲ <i>Ne sladi me, ne gren danas u poje.</i> – Nisam dobro, ne idem danas u polje. ▲ <i>Ako me ujutro bude sladit doč ću ti dat ruku.</i> – Ako mi ujutro bude dobro doći ću ti pomoći.
Sladun	– vrsta sitnog mrava; slatki šipak
Slak	– sladak
Slikat	– fotografirati
Slipi (pup)	– treći pup na vinovoj lozi
Smaštelavat	– posložiti robu za pranje u drveno vjedro, staviti na to „lužnjak“ pa preliteri vrućom vodom te ostaviti da tako prenoći
Smišan	– zgodan, drag; smiješan ▲ <i>Jesi smišan</i> – Smiješan si u onome što govoriš
Smit	– smjeti, imati dopuštenje, usuditi se ▲ <i>E, da smiš skoči bi u more na glavu.</i>
Smutitej	– smutljivac
Snebit se	– biti neodlučan
Snebivat se	– sustezati se
Snervan	– iznerviran, osoba koja je doživjela živčani slom
Pokrivače	– kamenje s kojima se spajaju kantiri (vertikalno postavljeni kameni s lijeve i desne strane dušnika vapnenice)
Soćat	– podzidati s novim suhozidom, suhozid koji se je počeo urušavati

Soći (rana)	– curi iscjedak iz rane ▲ <i>Dobro mi je zaresla rana ma još malo soći na jednome puntu.</i>
Spoža, mlada	– mladenka
Steja	– biljka uskolisni strupnik <i>Scrophularia canina</i> (Čaj od ove biljke koristi se kod zatvora. U Donjem Selu ovu biljku zovu čistoserica); na samaru (sedlo za konja ili magarca) jastuk od ražene slame opšiven suknom s donje strane a s gornje kožom (ovčjom ili kozjom)
Stavit (se)	– usporediti se ▲ <i>Ne morete se vi staviti sa poteštaton.</i>
Sticajica guzica	– osoba koja je sklona ljutnji, osoba koja se brzo rasrdi (Stica – posprdni naziv za osobu koja se brzo ljuti)
Sticat	– stvarati kapital ili imovinu
Sticat se	– rasrditi se
Stija	– biljka uskolisni strupnik <i>Scrophularia canina</i>
Struzat	– treskati, drmati
Struzavica	– vrsta plesa u kojem se parovi plešući treskaju – tresu
Strv	– lešina ▲ <i>Ni strvi ni krvi.</i>
Sučadrivac	– naziv za otočić Sveti Andrija
Sular	– balkon (balatura sa ozidanom ogradom)
Suričina	– vrsta zemlje oker boje pomiješana s manjim kamenčićima
Svit	– ljudi, narod ▲ <i>Na sprovodu je bilo malo svita.</i>
Svorcat	– pojačati ▲ <i>Mola cimiu, amo ća, svorcat će jugo.</i>
Šandale, šandule	– sandale, ljetne otvorene cipele
Šavojarđa	– izraz koji se je koristio za dobro ispečeni kruh <i>Vas je ka šavojarđa.</i> (švoj – kora za štrudl); štrudl
Šentan	– umno poremećen
Šepurika	– (Donje Selo) divlja ruže, divlji šipak, šipurika <i>Rosa canina</i>
Šeraj	– velika ribarska mreža plivarica za lov srdela; središnji kamen na voltima uklesan na konus

Šidelano	– dobro zatvoreno
Škarica	– drvena drška na vilama za paljenje vapnenice
Škarica cipa	– neobrađeni prut/palica/ kojim se „mlati“ žito (Cip = dva drvena pruta povezana konopcem. Jedan prut je fino obrađen. <i>Cipom</i> se „mlati“ žito – vršidba žita)
Šolo	– samo ▲ <i>Daj mi šolo lupar vina.</i>
Šotomavija	– ispod ruke, učiniti nekome uslugu ili izdati neki dokument ne poštujući zakonske propise
Špelandračina	– plitka zemlja sa dosta kamenja
Šperaj	– na palubi broda „reštelasta purtela“ kroz koju se zrači prostor strojarne, hladi motor i izlazi dim)
Štampa	– kartonski krojački šabloni ▲ <i>Je ti dobar ti veštid, jema bit da je skrojen po štampi, stoji ti ka štampan.</i>
Štela-morta	– statvena cijev (radi se od drva Lenjo santo) kroz koju prolazi osovina propelera
Štrudel	– štrudl
Šuškarela	– od suše polusuho grožđe
Šuškatanja	– zvukovi nastali šuškanjem (šuškati – proizvoditi zvuk sraza krutih tijela) ▲ <i>Poj se ošervaj koja je ‘no tamo šuškatanja.</i>
Šušpetat	– neargumentirano optuživati
Šutilo	– nešto što je napravljeno od lošeg i tankog materijala, obično drvenarija
Tambuć	– noćni ormarić ili neki manji ormarić;
Tambuć	– otvor na palubi broda za silazak u potpalublje
Tampurit	– lunjati, besposličariti ▲ <i>Tampuriš po cile dane, kako ti ni sram?</i>
Takoc	– tako, upravo tako ▲ <i>Takoc san reka, takoc će i bit pa se žali.</i>
Taprčić	– ostatak odsječnog grma uz tlo

Tarmat se	– izjedati se od grižnje savjesti
Tenda	– debela pamučna tkanina (<i>tela</i>), brodari su je mazali lanenim uljen da bude nepromočiva
Tendit se	– razumjeti se u neki posao ▲ <i>Zovi Antona da ti zadnje bačvu, on se tendi u ti posal.</i>
Tešta	– mjesto gdje se dodiruju dva <i>madira</i> na drvenim brodovima
Timunerija	– kormilarnica
Toleta	– donja daska okvira prozora
Tolete	– drvena postolja za bočna svjetla na jedrenjaku
Trat	– dio hlača (hlače mogu biti s malim ili velikim tratom)
Travi	– propušta, curi ▲ <i>Bačva mi malo na jednoj dugi travi. Mare, malo travi na čepu o bačve, nisi dobro zakrenula čep.</i>
Tresadura	– oblaci posebnog oblika koji ukazuju na promjenu vremena ▲ <i>Eno stvorila se je tresadura kambijat će vrime.</i>
Treštulat se	– teturati se ▲ <i>Vidi ga ča se treštula, potega je priko mire.</i>
Trikentina	– jedro koje se podigne uz <i>flok</i>
Tromenzal	– greda koja poprečno po sredini podupire podne grede; posprdni naziv za debela čovjeka
Trpit	– trpjeti ▲ <i>Trpi mi se popišat</i> – Imam potrebu za mokrenjem.
Tropo	– previše
Tropo lušo	– prekomjerno moderno odijevanje ▲ <i>Gledaj Maru kako se nosi, na njoj je sve tropo lušo.</i>
Ulenica	– svijeća na ulje
Ubada te	– ne sviđa ti se, nije ti po volji ▲ <i>Ubada ga stari kruv, da mu ga i bude</i>
Umeto	– tada, u taj čas
Umit	– znati, imati sposobnosti za određene poslove ▲ <i>Dojdi mi ukazat kako ću oplit lozu, jerbo ja ne umin.</i>

- Unišat – unositi ▲ *Moća unišat travu u kućicu jerbo zove kišu.*
- Urkat – nagovarati, zadirkivati
- Uspendi se! – popni se!
- Usrdit – uvjeriti ▲ *Nisan ga uspdila usrdit da je Isukrst popi rakiju, ma je isto osta žedan.*
- Ustrozinat (se) – ozepsti, uzimiti se**
- Usvista – pouka ▲ *Neka ti to bude usvista.*
- Utulit – (što) zadržati u pamćenju; (komu što) ponavljanjem, potankim objašnjenjem i sl. učiniti da zna i zapamti, uliti u glavu
- Uza – uže dugo sto metara za potezanje mreže trate na obalu
- Užgat (lumbrelu) – otvoriti kišobran
- Vavorit – nastojanjem stalno zapitkivati ▲ *Stalno vavori oko likara da ga mola doma.*
- Vazet – umno zaostao
- Virada – okretanje broda niz vjetar, okretanje broda u jedrenju
- Vlaška godina – pren. duži vremenski period ▲ *Onega ti, Fabe nisan te vidi jema vlaška godina!*
- Voštit – pčelinjim voskom mazati špag za šivanje jedra
- Vota – jedinstveni mornarski čvor
- Vratajca – vratašca, mala vrata
- Vršnjak – posebno spleten ulaz u vršu (vrša – koš upleten od pruća ili žice koji se koristi za ulov ribe)
- Zadit – zakačiti
- Zadit se – posvađati se ▲ *Mare i Kate ne govoridu, zadile su se; zadržati se ▲ Gren doma kuvat obid, zadila san se ovod kod tebe deboto dvi ure.*
- Zafibrat – dobiti temperaturu ▲ *Eno, Jure leži, jučer je porosi, a danas je zafibra.*

- Zagunjavi(t) – obrastao, obrasti ▲ Ča se ne obriješ vas *si zagunjavi*.
▲ *Projdi malo masline jerbo će ti zagunjavit.*
- Zakalunat – poseksati ▲ *Jure, jesi li ga onoj tvojon malon već zakaluna?*
- Zla peta – dio što ga je težak morao davati vlasniku zemlje koju je uzeo u zakup. Pogodba je obično bila da se 2/5 prihoda daje vlasniku i za takav rad govorili su da je to „rad na zlu petu“.
- Zaodanut – obući se, odjenuti se ▲ *Mendula se je sva zaodinula u zeleno lišće.*
- Zapahnuti – osjetiti miris, osjetiti vrućinu ili hladnoću ▲ *Iz njegovih just zapaha me je vonj rakije.* ▲ Čin san izaša iz kuće zapaha me je ledeni zrak.
- Zapasat – započeti, npr. gradnju kuće ▲ *Koliki si to fundament zapasa, bit će to velika kuća?*
- Zapipikat – oglasiti se auto sirenom
- Zapišćat, zafišćat – ispustiti pisak, zapištati
- Zatardigat – okasniti
- Zatreštulat se – zateturati se
- Zaunzlat – učiniti uzao
- Zaunzlavat – činiti više uzlova npr. pri spajanju konopa ili pri vezivanju nečega
- Zauškat – plašenjem tjerati npr. kokoši da uđu u kokošinjac
- Zavalit (maške) – baciti mlade mačiče daleko do kuće
- Zavrnut (tovara) – isluženog magarca odvesti na mjesto gdje će *krepati*, te ga neko vrijeme minimalno hraniti i pojit
- Zdupit (zdipit) – na brzinu nekome nešto ukrasti pa pobjeći
- Zogulin – mala naprava obično od mesinga koju koriste ribići da im se ne mrsi *tunja*
- Zvat – naručiti ▲ *Zovi ti dvi litre, tebe je red. Tebe je red zvat.*

- Žaldož – neustraživ, hrabar ▲ *Je 'ni Tonći žaldož, jutros je na kampanelu proša s jedne bande kolone na drugu bandu.*
- Žeja – žeđ; želja, žudnja
- Žiža – fig. svjetlo, svjetlo od vatre (izraz se obično koristi u komunikaciji s malom djecom)

Filip Galović

JEZIČNA DIMENZIJA PJESNIČKE ZBIRKE „DOBRO JE ČINIT DOBRO“

1. Uvod

„Književnik ne živi samo po tome što je napisao nego i po tome što su drugi napisali o njemu, a o Dinku Suli se puno može govoriti i pisati na temelju izdane jedne kraće drame i sedam zbirki pjesama“, napisala je to Vlasta Cecić 2000. godine na samome početku *Predgovora* pjesničke zbirke *Dobro je činit dobro* Dinka Sule.

Uistinu je to tako. Dinko Sule, plodan šoltanski autor, napisao je mnoga književna djela na vlastitome zavičajnome govoru – mjesnome govoru Grohota na otoku Šolti. Premda se o književnoj vrijednosti Sulinih literarnih ostvaraja pisalo, nije se, nažalost, odviše pisalo o jeziku njegove tvorbe koji zaslužuje znatnu pozornost. Naime, autor je izvorni govornik grohoćanskoga govora, zaljubljenik u domaću *rič*, te u pisanju svojim mjesnim govorom vjerno preslikava osobine koje su dijelom njegova govora. Šoltanski su čakavski govori davno temeljito dijalektološki opisani, pa je pisana riječ, navlastito ako se uzme u obzir činjenica da je Sule pouzdan poznavalac svojega mjesnoga govora, izuzetno značajna.

U članku se izdvajaju jezične karakteristike pjesničke zbirke *Dobro je činit dobro* Dinka Sule iz 2000. godine koja objedinjuje 97 pjesama napisanih mjesnim govorom Grohota na otoku Šolti.

2. Jezična analiza¹

2.1. Fonološke osobine

Refleks je staroga ‘jata’ *ě u korijenskim, tvorbenim i relacijskim morfemima ikavski, što ilustriraju neke od potvrda: *zavit* (7), *dica* (9), *dvi* (17),

---

¹ Izdvajaju se jedino one osobine koje su zastupljene u zbirci *Dobro je činit dobro*. Brojka u zagradama pored primjera označuje stranicu u zbirci.

*did*a (28), *obid* (37), *sviča* (44), *letit* (43), *kolino* (68), *svit* (128). I u nekim je novijim riječima 'jat' dao vokal *i*: *umitnik* (19). Iako u grohočanskome govoru postoji manji broj stalnih ekavizama (*ozledit*, *starešina*, *oseka*, *koren*, *korenje*, *iskorenut*, *zenica*, *sest*, *se – sela – selo*, *zasest*, *prisest*, *zanovetat*, *venac*, *telesa*) (Hraste 1947: 131), takvih se potvrda u stihovima nije našlo.

Kako se očekuje, na mjestu se starohrvatskoga 'šva' ($\vartheta < *v, *b$) dosljedno javlja vokal *a*: *daska* (19), *lagat* (59), *jedan* (96), *otac* (96), *pas* (104), *vanka* (104), *dan* (119).

Tipična se čakavska nepreventivna puna vokalizacija provodi u glagolu 'uzeti': *vazmi* 2. jd. imp. (26), *vazimjat* (65), *vaze* gl. pridj. rad. m. jd. (97), premda cirkulira i pokoji primjer bez vokalizacije: *uzmi* (120). Refleks *va* evidentirao je Hraste u glagolu *vazest* i njegovim oblicima (1947: 130).

Skupina je $v\vartheta < *v\vartheta$ u funkciji prijedloga konsekventno prešla u vokal *u*: *dvoru* (28), *u selu* (41), *u njega* (51), kao i u funkciji prefiksa, izuzev izoliranih nalaza s vokalizacijom poluglasa (v. gore): *uvik* (22), *užga* gl. pridj. rad. m. jd. (44). Tako je uglavnom na čakavskome jugoistoku.

Nekadnji stražnji nazal, kao i slogotvorni *l*, sustavno su dobili supstituciju *u*: *vručina* (29), *na sudu* (49), *budeš* (61), *put* (63), *ruka* (92), *muž* (114); *suze* N mn. (18), *muča* gl. pridj. rad. m. jd. (30), *napunit* (32), *sunce* (39), *žut* (114).

Jedna od hijerarhijski najviših odlika čakavskoga narječja jest zamjena nekadanjega prednjega nazala $*\epsilon$ vokalom *a* u poziciji nakon *j*, *č*, *ž*, koja se može pratiti u Hrastinim primjerima *jazik*, *prijat*, *zajat*, *ujat* (1947: 130), ali i u ponekom primjeru iz književnoga izvora: *zajat* (39). U ostalim je pozicijama, ali i u nekim riječima iza *j*, *č*, *ž*, stari nosnik zamijenjen vokalom *e*: *red* (15), *počelo* im. (33), *rep* (34), *započela* (126).

Slogotvorni je *r* posvjedočen bez popratnoga vokala: *tvrda* (22), *u drvarici* (27), *prst* (92), *država* (97), *srce* (104), a da je tako bilježi i Hraste (1947: 131).

Govorima se južne provenijencije pripisuje prijevoini lik s vokalom *e* u korijenskim morfemima glagola *rest* i *krest* te u leksemu *rebac*, koji su svojstveni i svim šoltanskim čakavskim govorima (Hraste 1947: 130). Neke potkrepe nahodimo u pjesmama: *ukreli* (38), *repcima* DLI mn. (98).

Da se u korpusu javlja prijevoini lik s vokalom *e* u korijenskome morfemu imenice 'grob', kao što je to često na čakavskome jugoistoku i u susjednih štokavaca, signalizira na više mjesta potvrđnica *greb* (15, 49).

Čakavski je leksem *crikva* zastupljen u analiziranoj građi: *po crikvi* (42).

Protetski se konsonant *j* realizira u pokojnoj riječi: u *Jameriku* (16), *jili* (37), *jopet* (41).

Fonem *dž* u čakavskim sustavima nije razvijen pa je njegovo mjesto zaposjeo fonem *ž*, kako predočuje i ovjera *žep* (32) u tekstu pisanim grohoćanskim.

Mnogim je čakavskim govorima svojstven tipičan čakavski izgovor fonema *ć*, koji se u dijalektološkoj literaturi bilježi grafemom (ć). Još je Hraste konstatirao da „u Grohotama mlađi svijet izgovara *ć* i *ć* kao srednji glas“ (1947: 131). Po svoj prilici, ovaj je srednji glas rezultat dodira čakavskoga i štokavskoga sustava. S obzirom na to da je riječ o književnome tekstu, pišu se obje afrikate, kako je to očito iz niza primjera u ovome radu: *kuća* (11), *braća* (24); *način* (97), *čist* (98).

U konsonantskim sustavima čakavskih idioma fonem *h* u pravilu ima čvrsto mjesto. Njegova je nestabilnost obilježjem mnogih štokavskih govora, kao i nekih čakavskih govora pod štokavskim utjecajem, u kojima je djelomično ili sasvim reduciran ili je supstituiran nekim zamjenskim fonemom. Hraste notira da je u govoru Grohota fonem *h* dijelom konsonantskoga inventara, no njegova je pozicija uzdrmana: „Ipak se i na Šolti u sredini i na kraju nekih riječi, što nije slučaj ni na jednom otoku s istočne strane, glas *h* počinje zamjenjivati u svim mjestima glasom *v*: *kuvat*, *kruv*, gen. *kruva* i *sa j* u riječi *kujina*“ (1947: 135). Na temelju primjera iz zbirke fonem je *h* prilično postojan: *duha* G jd. (15), *hajen* l. jd. prez. (18), *griha* G jd. (24), *pohodit* (26), *puhala* (28), *hiznula* (34), *trbuh* (34), *grih* (59), *propuh* (119), *muhe* N mn. (119). Ipak je u pojedinim primjerima njegova stabilnost narušena, pa se *h* ili likvidira ili zamjenjuje obično fonemom *v*: *tila* (25), *rani* gl. pridj. rad. m. jd. ‘spremiti’ (26), *rpa* ‘hrpa’ (29), *njiov* (55, 105), *odit* (62), *armonika* (104); *kruv* (7), *kuva* (29), *kruva* (29), *duvan* (90).

Fonem *f* u analiziranoj građi redovito stoji u riječima stranoga podrijetla, uključiv mjesto skupine *hv*. Dokaznu snagu nose primjeri *kafica* (106), *frigaj* 2. jd. imp! (110), odnosno *fala* (9) i *poľale* N mn. (9). U primjeru je *uvin* (109) došlo do uklanjanja fonema *h* u skupini *hv*, no vjerojatno je da je ovo import iz splitskoga govora, koji se danas na Šolti frekventno govori, iako Šoltani i danas pokatkada kazuju *ćapat*, *ulovit* te u reliktima *ujat*.

Finalni je slogovni *l* neizmijenjen u mnogim čakavskim i kajkavskim govorima te ponegdje u štokavskim. Hraste je zapisao nekoliko primjera koji potvrđuju njegovo čuvanje na dočetu imenica i na dočetu unutrašnjega sloga u imenica, a gubljenje u glagolskome pridjevu radnome muškoga roda jednine: *stol*, *vrtal*, *sokol*, *misal*, *posal*; *bilca*, *stolca*, *kolca*, ali *doca*; *bi*, *pa*, *hodi*, *vidi*, *plaka* (1947: 131). U građi je: a) zadržan u kategoriji dočeta osnove pojedinih

vrsta riječi: *smisal* (11), *dil* (16), *pakal* (59), *kotul* (90), *stol* (104), *bol* (104), *sinjal* (124); *zal* (59); b) zadržan u kategoriji dočetka unutrašnjega sloga: *šoldi* (76), *bolnica* (115); c) reduciran u jednini muškoga roda glagolskoga pridjeva radnoga: *bi* (9), *zajubi* (9), *ču* (28), *vidi* (38), *posta* (77), *parti* (103).

Među temeljnim osobitostima čakavskoga konsonantizma treba istaći fonem *j* na mjestu starih skupina *dj i *dəj*, a isti se fonem javlja i u nekih primljenih riječi: *mejaš* (15), *štajun* (29), *tuji* (32), *tujina* (40), *mlaju* (41). S druge strane, u dijelu je primjera potvrđen *đ*, a ponajvećma stoji u riječima stranoga podrijetla ili u novijim riječima: *u Arđentini* (41), *đeložija* (53), *priređuju* 3. mn. prez. (87), *sudēn* (126). U obliku *zvižđu* 3. mn. prez. (76) očigledan je štokavski refleks.

Da je govor Grohota šćakavski govor, kao što je to većina čakavskih i dio štokavskih govora, uvjeravaju nas potvrde: *opušćen* (56), *šćucavica* (95). Razumije se, šćakavizam je bio potvrđen i u vrijeme Hrastina istraživanja: *prošćenje*, *prašćat*, *šćap*, *šćedit*, *prišć*, *godišće*, *šćeta*, *gušćerica* (1947: 133).

U svim je hrvatskim narječjima prisutna težnja za uklanjanjem netipičnih konsonantskih skupina na način da se prvi član skupine likvidira, kako to predočuju i neke potvrde iz stihova: *di* (17), *ćer* (114). Takva je situacija posvjedočena u starijim dijalektološkim istraživanjima, pa je Hraste zabilježio *čela*, *šenica*, *šenišni*, *sovati*, *tić*, *tica* (1947: 135).

Prijelaz *l > j* u čakavskim idiomima „mjestimična je, a ipak karakteristična promjena“ (Finka 1971: 29), koja je u stručnoj literaturi pridružena tzv. adrijatizmima. U svim pojavnicama u pjesmama na mjestu staroga *l* stoji *j*, kao i u riječima sa sljedovima *pj*, *bj*, *vj*, *mj* kod kojih se zbog promjene *l > j* ne može zaključiti je li epentetski *l* bio umetnut. Neki su od ilustrativnih primjera: *jubi* 3. jd. prez. (7), *zemja* (11), *ukjučit* (21), *judi* (41), *prijatej* (44), *boje* (53), *ozdravjenje* (57), *kapjica* (106), *voja* (108), *šaju* (124).

Čakavskim je govorima uz Jadransko more, štokavskim idiomima bližih moru, ali i nekim nehrvatskim idiomima, svojstven prijelaz finalnoga *m* u *n*. U Sulinu se tekstu neutralizacija dosljedno ostvaruje u gramatičkim morfemima promjenjivih riječi: *želin* (11), *nogon* I jd. (35), *puten* (40), *svojin* (52), *čujen* (73), *in* ‘im’ (74). Leksički morfemi promjenjivih riječi čuvaju *m*: *problem* (55), *sram* (73).

Rasterećenje se napetosti u rubnim zonama sloga u primjerima uzetim iz materijala odvija sljedećim postupcima: a) zamjenom afrikate manje napetim frikativom: *mrtvaški* (41), *maška* (80), *bolniški* (119); b) eliminacijom okluziva: *zanja* (25), *spliski* (76), *srinji* (78).

Umekšavanje je nazala zahvatilo riječ *gnjizdo* (69).

U štokavskim je govorima, kao i u dijelu čakavskih, stara skupina *vəs* (< *vbs) izmijenjena u *sv* nakon redukcije poluglasa i metateze. U tekstu to potvrđuju primjeri: *sve* (47), *svak* (97), *svi* (97, 114).

Oblici štila (16), štijen (113), *poštuj* 2. jd. imp! (101) potkrepljuju da je stara skupina *čt* prešla u *št*, kao što je to slučaj u svim hrvatskim narječjima.

U govoru je Grohota skupina *jd* zadržana u prezentima tipa *pojden*, *dojden*, *najden*, *izajden*, *obajden* (Hraste 1947: 132). I u zbirci se na granicama prefiksalnoga i korijenskoga morfema u prezentskim osnovama glagola prefiguriranih s *iti konsekventno ostvaruje skupina *jd*, kao u mnogim čakavskim, kajkavskim i dijelu štokavskih govora: *dojde* (25, 103), *dojdite* 2. mn. imp! (87), *projde* (103), *dojdi* (108), *pojdi* (108), *pojdeš* (120).

Konsonantske su skupine *šk*, *šp*, *št* u primljenica potvrđene u brojnim hrvatskim govorima, a nekoliko potkrepa nudi i književni izvor: *kaštigat* (34), *beštija* (39), *furešt* (89), *špirit* (90). U manjem su broju ovjera te skupine registrirane kao nepalatalne: *stimavat se* ‘poštivati se’ (36).

Da je u nekim slučajevima došlo kontaktne i distantne asimilacije, pokazuju dostupni primjeri iz materijala: *prišušila* (85); *š njon* (27).

Supstitucija je intervokalnoga *ž* s *r* u prezentskoj osnovi glagola ‘moći’ (< *mogti) zajedničkom značajkom mnogih govora svih triju narječja, a u pojavnici je *moreš* (97) ovjerena u građi. Hraste je zabilježio da se čuju „naporedni oblici *mogu* i *moren*“ (1947: 151).

Pokoje potvrde dokazuju da sibilizacija nije provedena: *siromahi* (7), *u Jameriki* (26), ali: *u pulitici* (64).

Konsonant *n* može se pojaviti kao navezak: *njiman* (23), *judiman* (106), *sviman* (126).

2.2. Morfološke osobine

Muškoga je roda imenica ‘zvonu’: *zvon* (39), *zvoni* N mn. (43).

Jednosložne imenice muškoga roda, kao i dio dvosložnih, u pravilu imaju kratku množinu, odnosno oblike bez proširenja osnove: *duge* A mn. (32), *dvore* A mn. (39), *zvoni* N mn. (43), *nosi* (56), *lakti* (82), *ocima* DLI (98), *pute* A mn. (110). Da je tako i na terenu, potvrđuju Hrastini primjeri *zidi*, *noži*, *stoli*, *golubi*, *posli* (1947: 146).

U genitivu množine imenica muškoga roda, prema Hrasti, tri su moguća nastavka *-ø*, *-ov*, *-ih*: *vlas*, *pas*; *sinov*, *grihov*; *čepih*, *križih* (1947: 146). U

primjerima iz pjesama čitamo: *žuji* (32), *ovisnikov* (90). U genitivu množine imenica ženskoga roda dominira -*o* nastavak: *molitav* (8), *sušic* (19), *kupjenic* (19), *gomil* (35), *stranak* (80), kao što to potvrđuju Hrastini primjeri *žen*, *rib*, *sliv*, *kuć* (1947: 148).

U dativu, lokativu i instrumentalu množine imenica muškoga roda nije zadržana stara nejednakost, odnosno sustavan je sinkretički nastavak -*iman*: *sveciman* (81), *stoliman* (106), a isto je notirao i Hraste: *križiman*, *grisiman*, *zubiman* (1947: 146). U dativu, lokativu i instrumentalu množine imenica ženskoga roda u brojnim je primjerima zabilježen sinkretički nastavak -*an*: *vižitan* (26), *feštan* (41), *jadiman* (52), *rukan* (104), *maslinan* (106), što stoji i kod Hraste: *dušan*, *ovcan* (1947: 148).²

U materijalu su prisutne i imenice *i*-vrste: *jubavi* G jd. (8), *smrti* G jd. (42), *ispovidi* G jd. (83), *žući* G jd. (113).

Hraste je istaknuo da su u pridjevsko-zamjeničkoj deklinaciji frekventniji nepalatalni nastavci tipa *žutoga*, *ovoga*, ali da se čuje i *stotega*, *dobrega* (1947: 130). I u književnome izvoru dominiraju nepalatalni nastavci pored pokojega oblika s palatalnim nastavkom: *maloga* (29), *jednega* (39), *drugoga* (50); *drugome* (20), *muškome* (50), *na istome* (69), *na državnon* (85).

Pridjevi (i pridjevske riječi) ženskoga roda jednine u dativu i lokativu jednine u većinskim primjerima imaju -*on*: *voli san jon pisat* (17), *o materi svojon* (18), *brige jon zadajen* (18), *mojon rodici* (23).

U velikome je broju primjera potvrđena tipično čakavska zamjenica *ča* u funkciji upitno-odnosne zamjenice za 'neživo': *stinje ča sluša* (15), *ča me gledate?* (89). Zamjenica *ča* u zavisnoj se rečenici u funkciji veznika može odnositi i na 'živo': *čovik/ ča dobro liči* (64), *pas ča puno laje* (104), *čovika/ ča note ne poznaje* (104).

Neodređeno se značenje iskazuje likom *čagod* (77). Neodređena zamjenica u značenju 'ništa' glasi *ništa* (39, 47), a značenje 'netko' pokriva neodređena zamjenica *nikor* (84).

Namjesto 'kakav' rabi se zamjenica *kaki* (37).

U instrumentalu jednine osobne zamjenice 'ti' javlja se osnova *tob-*: *s tobon* (80), a posvojna je zamjenica potvrđena s osnovom *sob-*: *sa sobon* (49).

Prema Hrasti kosi padeži posvojnih zamjenica redovito imaju stegnute oblike (*moga*, *tvoga*; *momu*, *tvomu*) (1947: 150), no u građi su evidentirani i dulji oblici: *mojega oca* (107), ali i *moga škoja* (107).

---

² Za imenice srednjega roda nije se našlo primjera.

Infinitiv je apokopiran, kako je u većini čakavskih i štokavskih govora: *izgubit* (11), *smočiti* (20), *uteći* (88), *doći* (108), a finalni vokal *i* nije prisutan ni u oblicima glagolskoga priloga sadašnjega: *vraćajući se* (40), u što nas uvjeravaju i Hrastini primjeri: *vičuć, pitajuć, rugajuć* (1947: 151).

U glagola II. vrste gotovo konsekventno stoji tvorbeni morfem *nu*, pa je vidljivo da autor zastupa starije stanje: *okrenut* (10), *izmoknut* (31), *promoknut* (31), *potegnut* (94).

Glagol sa značenjem 'ići' izražava se dvjema supletivnim osnovama: infinitivnom (*h*)*odi-* i prezentskom *gre(d)-* (< **gręd-*): *gredu* (30, 77), *greš* (96), *gren* (114); *odi* 2. jd. imp!.

Potvrđeni su neki oblici prezenta glagola 'imati': *niman* (56), *nimaš* (61), *nimate* (88), *nima* (56, 92) te zaniijekani oblici prezenta glagola 'biti': *nismo* (31), *ni* (80), *nisan* (96).

U 3. je licu množine prezenta uobičajen nastavak *-u*: *metu*, *cvatu*, *blidu*, *ožednu* (Hraste 1947: 151), ali se u korpusu, pored *-u*, javljaju i poneka drugačija rješenja: *dovedu* (10), *jemaju* (23, 57), *volu* (23), *trudu* (23), *mislu* (55), *obahodu* (118), *značu* (119), *vonjaju* (119), *molu* (123), *čekaju* (124).

Područje južnočakavskoga dijalekta (južnije i istočnije od Drvenika) ima posebnu tvorbu iterativnih prezenta. U materijalu to potkrepljuje primjer *razbijen* 1. jd. prez. (116).

Izdvajaju se neki prilozii koji se ističu svojim osobitim likom: *ufalo* 'nehotice' (16), *brž* 'možda' (17).

Zanimljivi su sljedeći prijedlozi: *brez* 'bez' (11), *poza* 'poslije, nakon' (21), a od veznika se ističu ovi: *jerbo* 'jer' (28), *joli* 'ili' (120).

2.3. Osvrt na leksik

Leksik je šoltanskih čakavskih govora bogat. Razumije se da je leksički inventar obilježen i jakim romanskim utjecajem. Imenica *indiric* (17) u značenju 'adresa' potječe iz mletačkoga *indirizzo*, dok termin *šoprakuperta* (17) prema talijanskomu *sopraccoperta* nosi značenje 'omotnica za pismo'. Riječ *kvadreti* N mn. (17) označuje 'šećer u kockama', a podrijetlo vuče iz talijanskoga oblika *quadretto*. Značenje 'drva za paljenje vapnenice' pokriva termin *fraška* (23), a dolazi od mletačkoga oblika *frasca*. Prema mletačkomu *parapeto* u materijalu nahodimo lik *parapet* 'nizak zid, ograda' (23). Šoltani za značenje 'zvonik' govore *kampanel* (< mlet. *campanel*) (108). Glagol *avizat* (25) ovjeren je u značenju 'obavijestiti, javiti' i mletačkoga je postanja od glagola *avisar*. Iz

talijanskoga potječu imenice *testamenat* ‘oporuka’ (< tal. *testamento*) (49) i *lampadina* ‘džepna svjetiljka’ (< tal. *lampadina*) (94). Riječ *kaštiga* (< mlet. *castigo*) (34) pokriva značenje ‘kazna’. U šoltanskim se govorima i danas govori termin *provišta*, koji vuče podrijetlo iz mletačkoga *provista*. Prema mletačkomu liku *baraca* posvjedočena je imenica *baraka* (33). Mletačkoga je postanja i pojavnica *beštija* ‘životinja’ (< mlet. *bestia*) (107).

3. Zaključak

U članku su izdvojene jezične posebnosti pjesničke zbirke *Dobro je činit dobro* Dinka Sule koji piše na vlastitome zavičajnome govoru – mjesnome govoru Grohota na otoku Šolti. Jezična je analiza pokazala da je premoćan broj osobina što se pojavljuju u korpusu karakterističan za govor Grohota, stoga se može reći da je autor u navedenoj pjesničkoj zbirci na vjerodostojan način preslikao jezično stanje ovoga govora. Osim, dakle, književne vrijednosti, zbirka je vrijedna i s dijalektološkog aspekta.

LITERATURA:

Finka, Božidar. (1971). Čakavsko narječje. *Čakavska rič* 1: 11–71.

Galović, Filip. (2015). Čakavština u dvama dramskim tekstovima s otoka Šolte. *Croatica et Slavica Iadertina* 10/1: 81–101.

Galović, Filip. (2014). Mate Hraste i njegov prinos poznavanju čakavskih govora otoka Šolte. *Bašćina* 23: 105–110.

Galović, Filip. (2016). O nekoliko romanizama u dolivaškome govoru na otoku Šolti. *Bašćina* 25: 65–71.

Galović, Filip. (2014). Prilog istraživanju jezika hrvatske dijalektalne poezije: bračko čakavsko pjesništvo. *Croatica et Slavica Iadertina* 9/1: 83–98.

Galović, Filip. (2016). Stjepan Pulišelić i ‘Glos sa škrop’. *Čakavska rič* 44: 141–176.

Hraste, Mate. (1948). Osobine govora otoka Šolte, Čiova Drvenika i susjedne obale. *Rad JAZU* 272: 123–156.

Lisac, Josip. (2009). *Hrvatska dijalektologija 2: Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

IZVOR

Sule, Dinko. (2000). *Dobro je činit dobro*. Grohote: vlastita naklada.

Ana Gvozdenović

Ana Gvozdenović, Zagrepčanka, rođena 1946. godine u zagrebačkom Trnju. Završila je Odgajateljsku školu u Zagrebu i kasnije Akademiju za predškolski odgoj u Splitu. Kao dvadesetogodišnjakinja, 1966. godine, nakon gubitka oboje roditelja – *dopala je Šolta* – zapošljava se u dječjem vrtiću u Grohotama. Udala se za Grohoćanina, ima dvije kćeri i dvije unuke.

Već od školskih dana slika i piše poeziju, a tim svojim ljubavima intenzivno se bavi po umirovljenju. Članica je Umjetničke likovno-književne unije (ULKU) „Vlaho Bukovac“ u Splitu od 2010. godine. Pjesničke i likovne inspiracije pronalazi u ljubavi i prirodi. Svoje likovne radove izlagala je individualno i skupno, a jednako je tako individualno i skupno nastupala na večerima poezije. Poetski su joj radovi objavljeni u više zajedničkih zbornika, a sudjelovala je i na književnim natjecanjima u Bedekovčini, Beogradu, Mrkonjić Gradu, Podgorici, Sarajevu i Splitu.

Jagoda Kecman, predsjednica ULKU „Vlaho Bukovac“, o poeziji je Ane Gvozdenović napisala: „Niska stihovlja, prozračna, protkana dubljim osjećajima i nostalgijom za nekim dragim joj trenucima, nikoga ne ostavlja ravnodušnim pa tako, čitajući poeziju ove pjesnikinje, nerijetko se osjećajem i maštom nađete usred njene priče. Poetsko štivo pisano u prvom licu ima još jači efekt, a kad ga sama autorica kazuje, postaje prisna i sugestivna crtica osobnosti koja nam se moćnije ureže u pamćenje i ostaje dugo zabilježena, a upravo takovih je opisnih poetskih sličica života prepuna kolajna Ane Gvozdenović.“

Ana Gvozdrenović: tempera, *Plovi brod u ljubavni zagrljaj*

ADIO, JUBAVI

Ja san samo ja.
Ti si osta spomen moj
kroz život ča gre.

Sitin se tebe
u mrklin noćima,
tote, na škoju lipome.

Mola se vez.
Vapor je otplovi
u svit bez tebe.

Rasta' nas život,
namreškan suron tugon...
Još te ćutin u se.

DA NE SAGORI DUŠA

Ovij me tilon
da ne sagori duša,
žejo jedina!

Sad kad smo sami,
neka se niti sriće
utkaju nami.

Gorin uza te
pripuna plama, dragi,
jerbo san sritna.

U naručju tvome
plovi moj vapor nada,
daleko od svita.

Jubi me, jubi,
da ositin lipost
putenih svirki,

glazbu piana
na plaven žalu našen,
uz pismu sirena...

Da ne mine tok
vala, ča nas zibje sad...,
znan,
bi je naš san.

PIZ O' ŽIVOTA

O' rojenja bura me nosi, mlati,
čini friže po tilu,
na srcu i duši,
bez matere moje.

Ode mladica prirano
u crnu zemju, zanavik;
nit' me obgrli, nit' podoji,
kolona i luč o' fameje.

Mora me pape ostavit u dom
dok nisan za skulu naresla...
Prid ispit zrilosti
klizne mi iz ruk', izmučena srca.

Oprostih se i od jubavi vele,
na raspeću rastanka.
Ostah na vitrometini
najtujnijin dnevon – piza o' života.

MORE KA' ŽAD

More se zrcali
zlatnin žadon,
a sunce svitli
nad menon.

I blišći more
odrazon sunca –
duša se otpre,
a škure zaškure.

Igraju se koluri,
ka' akordi mandoline.
Puna mi duša
lipote i miline.

Vali se gingaju
u igri vitra i mora,
a kad se vitar stiša,
zaspe u krošnji bora.

Vala tone u san.
More ka' caklo prozirno;
sunce gre u smiraj,
svitli ka' uje zlačano.

VRIME KA' LUPEŽ

Vrime ka' lupež gre,
krede mi sriću, radost;
duša ka' da mre...,
cidi se moja mladost.

Brzo i nemilo biži,
s tugon gucan sol,
a vrime – lupež – čini friži,
ne more stat' ovi bol.

O' bota duša tone u more.
O' nevera i nemira,
kapju suze života, od zore...
Neka mi ljubav tugu potira.

Dižen si forcu za izdurat',
bacilat' tugu smijon i šalon,
vrime ka' lupeža izgurat'
u ten životu malon.

Otelo mi je sriću moju,
a ja se ne moren branit'.
Pamtin staru ljubav na škoju,
sanjan da će se vratit'.

Il' ću zaidrit' na more liđero
kuražno iskat' ljubavi nove,

guštat', ne ćutit se mižerno,
jerbo nemirno srce zove.

Ma doć' će jubav, pinku oporija.
Tako je u živjenju malon;
svaka se juska štorija
u novo jutro okripi nadon.

DA SAM PJESMA

Da sam pjesma,
pjevala bih tebi, nježno,
za miran san.
Kad se budi sunca sjaj
legla bih
na uzglavlje tvoje.

Da sam pjesma,
ovila bih te ružama
baršunastih boja,
neka nas miluju.
A kad zaleluja lahor,
neka mrsi našu kosu.

Da sam pjesma,
vjetrić bi širio miris proljeća
i tvojih baršunastih ruža,
pored nas dok se mazimo.
Sjedim ti na uzglavlju,
s neisplakanim suzama.

Da sam pjesma,
ne bih te pustila
prerano otići, oče (i majko),
iz mojih ruku.
Postojano čuvam tvoj lik
i ćutim te noćima.

NE MOGU

Ne mogu ti pisati
ljubavnu pjesmu,
kad te nema...
Još u meni tuga spava.

Ne mogu je skriti,
uronit' u sebe,
jer još ne isplakah
suze zbog tebe.

Ne mogu zaboravit' sreću
koju smo željeli imati;
nikad ne mogu i neću –
nismo je znali zadržati.

Ne mogu više! U meni je čežnja
i želja za ljubavlju – kao u svima;
tiha, putena i nježna ...
Vjerujem, da je ima.

KRAJ MORA

Sipko škripi pješčani žal.

Promatram more
kako se ljulja
uz maestral.

Ono uzvraća
osjećanja moja
bjelinom vala,
tonovima boja.

Uranjam u more,
razgaljujuć' dušu,
svježinom i mirisom
razigrani vjetri pušu.

Sve tiše i tiše
šume vjetar i more,
kao da su sneni.

Plivam sve do zore,
uživajuć' bonacu
stvorenu u meni.

(2004.)

PJESMA ORAČU

Mikuli

Dok ti žuljave ruke
čvrsto i sigurno
upiru držače traktora,
praveći duboke brazde,
sav znojan iscjeduješ
zadnju snagu
umorna tijela,
nad tobom zabruje
metalne ptice.
Čudeći se, pratiš
njihov let,
dok ti sunce žeže
i pali oči,
umorne i snene.
Bučne ptice
sunu visoko,
praveći vrtlog,
i odu dalje smjelo,
bez obzira i stida,
njih devet.
Brzo ti sine misao
zašto su tu.
(Nekad čuvari
tvoga i moga neba.)
Postaješ svjestan
njihovih prijetnji,
zbog kojih zauvijek
nestaju iz tvog vjernog srca.

(Split, 6. rujna 1991. – desant na Šoltu)

MASLINA

Neobična i lijepa,
u ljetno jutro, izaziva pogled.

Kapi rose bliješte
pod suncem, kao suze,
koje oplakuju bol
zbog suša i studeni.

Koliko te čovjek njegovao
i dao ti ljubavi,
da te spasi za sebe
i radi tebe!

Zato puštaš i suze radosnice,
jer te čovjek voli
u zagrljaju vašeg opstanka.

Ta se ljubav nastavlja,
godinama i vjekovima
u zajedničkom životu.

PLODOVI SAMOĆE

U složenosti prethodnog

Života

Bila je nečija...

U pustinji ZAŠĆITKA

Sama je,

SVOJA JE...

Ne odriče se nikoga

Iz prethodnog života...

Sviju nosi u zgusnutoj

Prošlosti...

Živi

U intenzivnom odnosu s prirodom

Prožeta čežnjom

Za KONTEMPLACIJOM...

Plodovi:

Pročišćena doživljajnost

Poetično pisanje

Domišljenost

Davno započetih misli

Želja

Molitva sabranija

Toplija

Govorenje odanog stvorenja

STVORITELJU

Pratnja:

Usamljenost
Potreba za bližnjima
Poput ranog neočekivanog mraza
Remetilački ljudski faktor
Nepovjerenje
Napad službene osobe
Zablude susjeda
Nepravda
Zbunjenost...
Remećenje ljepote
Zaustavljena nit
Slobodnog duha.

22. SVIBNJA 1992.

Prigodom podizanja hrvatske zastave među zastave članica UN-a

I evo, pozdravlja te
Govor srca iz tisuću grla
Na East Riveru
Na visoku stijegu:
Vijori, svjedoči, tješi!

Iz vjekova prošlih u buduće nosi
Ljubav Hrvata
Prema domu
Slobodi
I pravdi.

Križem stečena
Pogledom ljubavi podignuta.
Blistaj, ponose i nado,
Roda hrvatskog!

ZAŠĆITAK, 16. STUDENOGA 2015.

Na istoj siki
(Alfa i omega)

Sa sike slika u moru
Projicirana prijepodnevnim suncem

Lik oronule žene,
Pognutih ramena
S kojih je skinut teret.
Na istom kamenu
Stajala je snažna

Puna odlučnosti i nade,
Iako bezdomna,
(šator i mala djeca)

Na izabranom djeliću

ZAŠĆITKA

Koji je magnet
Njenoj odlučnosti.

Sve faze gradnje

Strepnja

Strah

Napor

Iscrpljujuće trajanje...

Veza s krajem

Snažna

Strepnja nagrađena...

Olakšanje

Sigurnost

Zadovoljstvo izvršenim.

Treperi slika u moru:
Ista slika
Isti kut istog sunčanog odsjaja
Ona nije ista.
Prštavi smijeh unučića (najdraža glazba)
Okreće im se
Veseli se svemu...
Duboko udahne
Ispravi pognuta ramena.
Približi sjećanjem
Snagu nekadašnje vitalnosti
Spoji svoj
Početak i kraj
Na istoj siki...
Dočekuje val
I grli preostalo
Trajanje...

ZAŠĆITAK, 10. LIPNJA 2016.

Volja oslobođena
Htijenja
Za vanjskim djelovanjem
Stiješnjena
NEVEROM
Omeđena zidovima
Ostavlja prostor
DUHU
Slobodi

Nasuprot fizičkom činjenju
Širi se
Prostor i vrijeme
BEZVREMENSKOM
Plodonosna zapreka
Rađa
UZLET DUHA

ZAŠĆITAK, JUTRO 21. LIPNJA 2016.

Zanosna nepomičnost
Bonaca se mreška
Ljeska
Umnaža primljenu svjetlost
TIŠINA
POTPUNA
Umivena rosom
Obasjana ranim
Lipanjskim suncem
Odaslana plohom
Podatnog
Pritajenog mora
Ni vjetrić,
Ni blago strujanje zraka
Ni zvuk
Na nebu
Na moru
Na kopnu
Samo let i zujanje pčela
Na cvjetovima lavande
I smilja

Miris blag
Pun
Ugodan
Ravnoteža
Privlačnost
Potpunost
U miru
Jedre ljepote

Daria Batistić-Popadić

Daria Batistić-Popadić rođena je 1951. godine u Blatu na Korčuli. Diplomirala je arheologiju u Zagrebu. Poeziju je počela pisati u srednjoj školi, a intenzivno od 1993. godine. Bavi se keramikom i izrađuje unikatne predmete. Živi na otoku Šolti, u Rogaču. Članica je Umjetničke likovno-književne unije „Vlaho Bukovac“ iz Splita, u čijoj je organizaciji sudjelovala na više književnih večeri. Svoje je pjesme čitala u emisijama Radio Splita. Daria je za *Baščinu* izabrala pjesme iz svoje zbirke *Srp od zlata* (Split: Umjetnička likovno-književna unija „Vlaho Bukovac“ – Dalmatinski libar, 2008.).

ŠKANCIIJA (SKANCIIJA) (teti Ivici)

U kužini, u tinelu
stajala je lipa nova
puna finog porculana
sa pjatima k'o iz snova.
Pričali su oni priču
iz daleke zemlje Kine
i o putu dugom, mučnom
na kom pucale su cime.
Lijepe zdjele za rožadu
isvitlane k'o od zlata,
imala je i ormarić
s kjučem za zakjučat vrata.
Iza vrata tri bocuna
i šest malih bićerina
i još k tome jedna zdjela

puna finih biškotina.
Ali kjučić lipi mali
teta Ivica je skrila,
jer je ona po svoj kući
čuvarica kjuča bila.
Ma isto bi digod kradom
kad bi bolija me zubić
gutljaj prošeka donila
i lijep mali bičerinčić.
To je bila naša tajna,
ni o tome niko zna
kao ni o malo novca
kada partila bi jan.
Škancija je sva bišava
u konobu premještena,
a pjati su razbijeni
nestali za sva vremena.
Partili su moji stari
u daleki ljepši kraj,
ma nekako ipak mislim
da je ova stara kuća
za njih bila pravi raj.

TRI ŽENSKE

Loza je k'o jubavnica,
kud god išo, di god sta
k njoj ćeš stići
makar pa.
Smokva ti je k'o i žena
obađeš je tu i tamo
ne prerijetko ma ni stalno,
a maslina k'o i mati,
uvijek će te pričekati,
k njoj ćeš svratit reda radi,
a ona će k'o i mati
pregršti ti roda tebi dati.

KOJE JE MORE BOJE?

Uz more prošao mljekar
u maglom obvijen dan
i reče „more je bijelo k'o mlijeko,
od uvijek znao sam“.
U smiraj dana
slastičar neki
uz more prošetao nepozvan
i reče „more je k'o crven šećer
i ružičasti marcipan.“
Uvečer kad
suton sipa tamu
i kad se svuda mrak uvuče
dimnjačar jedan

za sebe reče
„more je kao dimnjak od kuće.“
Po danu
kad sunce žari i peče
more je zlatar gled'o
kimnuo glavom i tiho reče
„Znao sam morem zlato teče.“

OTOK SUNCA

Nedaleko Splita grada
mal' je otok al' pun sklada,
sav je zelen od rogača,
od maslina i od nara,
od čempresa i naranči
i bora što sjenu stvara.
Svud se cvrkut ptica čuje
galeb klikće „Šolta tu je“.
Tko na otok sunca zađe
mir i sreću će da nađe.

PRASKOZORJE

Još svud mrak je
svud tišina
crno-bijeli svijet još spava,
more tiho nešto mrmrlja,
kao da se u snu smije,
tek Split svijetli u daljini

dok žut mjesec Šoltu grije.

Izbljedit će žuto lice
da bi boje svemu dalo,
zelenilo krošnji bora,
more će se smijati plavo.

Praskozorje u tišini
zamijenit će tamu noći
ćuvita što nebom leti
na spavanje moć' će poći.

ROGAČ

Ti možeš bilo gdje ići
i prijatelje nać,
ali kad vratiš se kući
tu čeka te tvoj Rogać.
Svugdje na svijetu je lijepo
i svugdje ćeš se snać,
ali u srcu tvome
ostat će rodna Šolta
i najljepši Rogać.
Pamtit će mir i miris
maslina, čempresa, bora
i okus crnog vina
kad odeš preko mora.
Ti svugdje možeš biti
i svugdje možeš zač
al' na tebe će čekati
najdraži tvoj Rogać.
S tog ma gdje god bio

sretan il' tužan i sam
rodna Šolta će biti
tvoja kuća, tvoj san.
Pa kad u dalekom svijetu
kreneš na zadnji put
zaviri u srce sa smiješkom
i nemoj biti ljut.
U njemu Šolta spava
plavi je ljulja val
mislima ti ćeš opet
zagrlit rodni žal.

BOR

Na hridi kraj mora
bor je nika
di ni bilo
ni beštija ni čovika
i resa je
kako je moga i zna
i tun je sta.
Kvasili ga dažji,
lomile bure, juga i šilokade,
sušile suše i levantade,
a on je sta
i ni se da.
I čovik je doša
i siko mu grane,
a on je plaka i ličija rane,
ma je i opet sta

i ni se da.
I vas je kvrgav iskrivjen bi
kako gobav čovik,
a živi je cili vik i depju
i po neveri sta je tu.
Od iglica svojih
zemju stvorija,
žile duboko u kamen zakopa
i tu k'o stražar stal ma ni bi zal.
Ispod krošnje čini je hlad
i čovik bi tu odahnija rad
od bora je grane
za grijat se vase,
smolom i drvom je brode čini,
po moru plovi i ribu lovi,
a boru ni kapju vode ne bi dal,
još bi mu žile iskopa
i pilom mu cablo isika
jer da je zal.
Ma bor je tu prin čovika stal
i ni se dal i ni bi zal.
Nego bi opet i opet nika
k'o iz dišpeta
i lipo bi čoviku
roge peta
i na hridi kraj mora
sta i ni se da.

OTOCI ŠTO SU?

Otoci što su tko zna?
Komadići svijeta iz nekog sna,
zaboravljeni od ljudi i Boga
otoci su dio svijeta
moga i tvoga.
Oni što s njih odu
u galebove se pretvore
pa svijetom stalno lutaju,
k'o otrgnute spužve
od žala do žala plutaju.
Oni što ostanu
sivac tvrd kamen postanu.
Otoci tako, ne mičući s mjesta,
poput vezanih čamaca plove
iznad njih plavo nebo
oko njih modro more.

ZAŠTO MJESEC SJA?

Zašto mjesec noću sjaji,
zašto mjesec noću luta?
Da posrebri svaki kamen
koji stoji pokraj puta
i da pregršt srebra baci
morem što se tiho giba,
da u moru k'o princeza
srebrom zasja svaka riba.
On na prozor tiho kuca,

u tvoj san
on nezvan svrati
da posrebri tvoje snove
i da sreću tebi vrati.

LJUBAVNI SPOJ

Hobotnica prava dama
kako ne bi bila sama
u novine oglas dala
da zakaže spoj,
podatke je sve navela
mobitela broj
jer je htjela da što prije
riješi problem svoj.
Javio se vrlo brzo
jedan samac rak
nudi srce, ludi provod,
a moguć i brak.
Hobotnica sva je sretna
na te pažnje znak
za rakom joj srce kuca
tike, tike tak.
Spoj su smjesta zakazali
žut cvijetak k'o znak,
smeđu novu haljinicu,
a rak crven frak.
Kad ga vidje gdje je čeka
lijepog k'o iz sna
smjesta mu je pritrčala

i zagrla ga,
ali jao, u tom trenu
spopao je jad
jer je račić lažac bio
sav gumeni gad.
Odbaci ga i pobježe
tad pod kamen svoj
ništa zato zakazat će
ona drugi spoj.
I sa druge strane
bijaše samo gola laž
hobotnica želi raka
al' za ručak baš.

Marija Cvitanić Kokotić

Marija Cvitanić Kokotić rođena je otočanka. Potječe s otoka Šolte (po majci iz Srednjeg Sela), gdje je provela najveći dio svojega djetinjstva. Otac joj je bio također otočanin, s otoka Čiova. U Splitu je završila VSS, smjer odgajatelj. Sudbina je učinila svoje, povezala posao i ljubav, te sada živi u Bolu na Braču. Održavala je samostalne pjesničke večeri u Splitu, u okviru udruge „Vlaho Bukovac“ i udruge „Marko Marulić“, kao i u knjižnici „Bol“ u Bolu na otoku Braču. Poetski radovi objavljeni su joj u knjizi „Trajni trenutci“ u izdanju udruge „Vlaho Bukovac“.

Jagoda Kecman, predsjednica udruge „Vlaho Bukovac“, o Mariji je napisala: „Marija Cvitanić, pjesnikinja mora, bora, lozja, masline i drače svakodnevno bogatim vokabularom otočke čakavice tka tkanicu svoje bogate pjesničke kolajne u čakavici... Poetika je ove poetese pijevna upravo kako i njen otočki govor, puna uređene rime, koja doprinosi vjernosti i kao da je imendana uz njene stihove. Bogat vokabular starinskih riči uz obilje opisnih poetskih sličica života ribara, težaka i seljaka daju jedan akvarelski litrat primorja, tamo gdje more ljubi kamen i čovjeka koji srasta s običajima i glazbom govora uz jutarnje buđenje i Zdravu Mariju.“

DVIJU SUDBINA SPOJ

Ča je patnja
Ča je bol
Bez ćaće ostat
I matere
Ne jemat nidir
Nikoga svog
Tujon rukon ovijena
Tujon sison podojena
Gorkon čašon napojena

Ča je čemer
Ča je jad
Ostat bez doma
Jubit tuji prag
Tujemu se gospodaru klanjat

Za tujega
Veselit i plakati

Ča je borba, čežnja i strast
Ča je slast
Sve to veže nas
Jer friži na duši
Voju, ne guši
Iz svake travke
Sunčeve zrake
Snagu crpi

A pisma nas spoji
Nakon pusto godišć
I vraća na naš škroj lipi
Di cvate điran bili
Di sok od jubavi cidi

U njegove kale stare
Vale drage
Di smo odile bose
Smrznute i gladne
Di gremo i do dan danas
Al sritne
I ponosne na naše stare
Jerbo su nan usadili
Jubav i viru
I za buduće naraštaje!

MALA MARE

Kokot kukuriče
Zora sviće
Novi dan se budi
Čuje se gajeta
Po vali kako kruži

I rebac na grani se čuje
Novi dan pozdravije
Prima nebu širi svoja krila
Zraka sunca da bi ih ovila
Dok ga sunce miluje i grije
Melodiju nježnu svira
Ispod jorgovana
Mačak žuti
Leptirima ne da mira

Sve to gleda mala Mare
Sa ponistre kuće stare
Sve to gleda mala Mare
Sa srićon u joku
Poletiće pojen bilin
Pojubiće zlatnu rosu

Vjenčićen će okitit
Kose svoje rude
Vonjala bi jaglac bili
Zagrliće miris ruže!

NONINE STVARI

Pritumbala je cili ormerun
Da bi našla fuštan
Od pokojne none
Izrekamani cili, na kamufe
Ma ga našla ni
Misto suz, ćapa je smij

I buštin je iskala
Kako bi se kompletirala
Al očito je nikor brži bi
Ni njega našla ni
Ma komur je premi

Vlaško dite tarče po kući
U to se ne tendi
Nit za to mari
Oli su deštrigali

Na tu misal pinku se ustresla
Svejedno jon ni
Kada je jučer bilo
Gleda nonu kako je u krilu drži
Goćicama svojin zabavije
Dok sve ne izi

Put druge komore je išla
Čula je di tamo nikor šuška
Barba Šime mrižu kрпи
I brontula sam sebi u bradu
„Vaja mi još poč i dignut parangal
Ča ću dat jist sutra gladu“
Fermala se s njimen ni
Ča prin, tila je sve obić

I tako
Iz komore u komoru
Do šufita je došla

Oko sebe se okriće
Išće bavur stari
U njemu moraju bit
Sve nonine stvari
Ni ga puno iskala
Deboto se
Priko njega potujala

Od sriće je skočila
Virovala ni
Prid njen da stoji
Ma cili svit je bija njen
Al srića ni bila od durade
Raspršila se u tren
Umalo je kap strefi
Kad ga je otvorila
Jemala je ča i vidit
Žangrica
Sve u lepuh je pritvorila!

PRIŽJENCA

Markantan, zgodan
Pametani i fin
Uz vridnega ćaću
Ni se nikad umori
Ol spoti
S lapišen
Cili svit je osvoji

Glava od konta
Nikor mu ništa ni moga
Čini je sve po svoju
Životu je dava
Preveć na voju
Govori je
Da mu je Bog u škrinji
Virova ni
u ono ća ne vidi

Sumporozast je posta
Kad se uzoholi
Kad mu je udrila slava u glavu
Ma ni puno duralo
Sve je išlo kvragu

Jerbo je ohol preveć bi
Za kocku se zadi
Pojila mu je
Svo stanje i imanje
I ženu i dicu
Na prošjaćki štap ga je dovela
Na ulicu

Ma koja prižjenca od ćovika
A dopali ga
Mašklin i motika

Da mu se materi
Iz greba sad dignit
Pa ga vidit
Ponovo bi je inkorpalo
Od one lipote
Ča je ostalo!

ŠKOJU MOJ

Smrič, težaška rič
Maslina i drača
Tebi me vraća
Ruka dide mog
Žeju u meni budi
Škoju moj...

Vlaka, klupa đaćka
Zvono ča breca
Štreca
Na sularu điran bili
Trudi majke
Plać umilni
Škoju moj...

Morska škrapa
Tovar i pojata
Dobričića kapja crna
Pisma i beside vira
Tebi me vraća
Tice poj
Žeju u meni budi
Svaku stopu tvoju jubin
Škoju moj!!!

TEŽAK

Kamen, drača
Težaška pogača
Srce steže
Nedaća se na nje veže
Kapja uja, zrno soli
Trudno tilo
Boga moli

Boga moli
Pismu voli
S njon prohodi
Rane mu liči
Lipoton njenon
Se diči

Zoron
Vino ga umije
Umorna pleća
I dušu mu grije

Čejad bisna
Kuća tisna
Isfucani kabon
Koćeta stara
Bolest razara
Prkosno se
I njon suprostavja

Morski val
Srdela na dar
A intrada
I ona ga mori
Nevera je lomi
Vajda je
Po božjon voji

Kora kruva
Smokva suva
Svaki šolad
S mukon skupja

Boga moli
Pismu voli
Sriçon zrači
Viron
Vedri i oblači
Izdala ga ni
Snaga i moć
U njon spi!

ZAČ

Vrišti, kida se i lomi
Čuje ćaću di govori
A glasa ni
Odškrinuta vrata
Straj ga vata
Sa sebon se bori

Na kredenci žveljarin
I procvali ružmarin
Požutila slika stara
Nagrišpano lice majke
Teplo ga pozdravja

Malo daje
Podno fineštrine
Ulašćene nonine skaline
U ušima mu odzvanjaju
Riči ća ga moli
„Zastrani ćeš dite moje
Od ovega
Nima nidir boje“

Vrišti, kida se i lomi
Čuje ćaću iz komore
Di govori, vapi
A glasa ni
Bože,
Ča san učini!!!

GLUPI MOJ NARODE

„Glupi moj narode“
Parola je
Našega barbe Luke
Al na mistu
I jovega su puta
Krive stavili na listu

Da bi se zameja trag
Žena je dobila
Poziciju i glas
I to ne bilo koju
„Sve za domovinu svoju“

Stari su naši govorili
Na mlajima svit ostaje
Al potribno je
Staro iskustvo i znanje

I zato
Novu, mladu
Stranku stvori
Za konkurenciju
Tobože, postavi
Da bi lagje moga
S njon upravit

Ma ko koga zafrikaje
Ol budalon pravi

Parste svoje
Jopeta je stavi
I jopeta je
Sve po njegovon miri
Od lagodnega života
Teško se odilit

„Glupi moj narode“
Parola je
Našega barbe Luke
Al na mistu
Pitaš li se
Ko ti je kroji listu
Ko ti je kriv ča si slip
Ča nimaš svoje „Ja“
Ča bi za pinku šolda
Vragu dušu da

Glupi moj narode
Ma koliko se puti
Još moraš oparit
I jopet si se
Da privarit!

ŠUMI MORE...

Šumi more moje... šumi...
Nemoj da me koriš
Dišpet mi ne čini
Srce ćeš mi slomit
Godina te izdala ni
Jubin te...ka i prin

Šumi more...šumi...
Kroz misli moje
Neumorno plovi
Priču...

Davno ispričanu mi daj
Sladi,
Kada je jučer bilo
Miluje mi i dušu i tilo

Šumi more moje...šumi...
Rastrganu dušu umiri
Sa sebon odnesi
Sve ča je umara
Ča tugu jon stvara
Ditinjstva jon vrati sjaj
Svoga vala
Tepli zagrijaj jon daj
Uroni je u dubine svoje
Zaštiti je od sudbine ove

Šumi more moje...šumi...
Nevinosti mojon dodvori
Pismu tvoju slidin
Rane, još uvijek mi ličiš
Nemoj da me koriš
Godina te izdala ni
Jubin te, jubin....isto ka i prin!!!

BOGINJO SVETA

Ženo,
Boginjo sveta
Postojiš još
Od pamtivijeka

Spomenik ti
Triba dići
Ponos i diko
Roda svoga
Pobjedo slavnih
Uzornoga

Kamen temeljac si
Raja i pakla
Ča Bog ga stvori
U tvoju čast
Na spasenje
Sviju nas

Ženo, majko....
Boginjo sveta
Kamen temeljac si
Cijeloga svijeta

U to ime
Tebi na čast
Glorija slavim
U sav glas!

TRNOVITON STAZON...

Trnoviton stazon vaja proć
U mirnu luku da bi moga doć
Da bi vidija svitla sjaj
Da bi jema miran san

Sudbina kažu
Lažu
Um i srce neznanju podilazu
Od straja inat je jači
Mogu i moran,
Al istina tlači
Sudija sudi, čistoću jubi

Ma do nje triba doć
Gromovi i munje otvaraju oči
Otvaraju um
Trnovit je njihov put

Pokorno tilo duša slavi
Zavist, zlobu, sve nadilazi
Preuzima vlast
Nestaje pohotna strast
Pohlepa se tiho gasi
Mir i spokoj samo traži

Trnoviton stazon vaja proć
U mirnu luku da bi moga doć
Da bi ugleda
Svitla sjaj
Da bi jema miran san!

Sinaja Kovačević rođ. Sinovčić

ŠOLTI SA UZDAHOM

Htjela sam sinoć da me nema
da odem negdje daleko,
neizmjerne daleko da utonem u tišinu
da se u njoj utopim
da mi se duša smiri.

Željela sam sinoć otići nekud al' sva su vrata Raja odavno zatvorena.
A onda se sjetih ŠOLTE, plavih uvala, Stomorske,
Nečujma, Gornjega Sela, Grohota, Srednjeg Sela, Donjega Sela
i Maslinice – krasotice...

sjetih se bisernog mora, menduli i maslinika
i čuvite na noćnoj straži...

i nešto me privuče u taj spokoj vjekova
uz drhtaj prirode moga kraja
voljene ZEMLJE mojih PRADJEDOVA...

Ne dajte zemlju svoju i more, ginuše za tu ljepotu hrvatski junaci...

7/2015.

NEBO NAD ŠOLTOM

Noć, Šolta spava, čuvita utihla, ne piva joj se više kuku iu kuku iu kuku iu...
Noćni leptirić zapada u san.

Duša je tiha, čuju se udarci srca mog.

Tko je to romanse doveo kraju, kako je uveo cvijet, a kotač vremena pregazio
i atlete i balerine i nadničare i stotine lica doveo do neprepoznatljivosti...

Slatka ptica mladosti odlepršala s ljetom – zglobovi se ukočili...

reumatoidni artritis, a ljubav prema bližnjemu svome otišla u grintavost...

Pije se Andol, ne Dobričić...

Stjuardesa s avionom Croatia airlines na liniji Split - Roma sunovratila se
u nebo nad Šoltom i pozdravlja svoju čuvitu na usahloj grani bolesne
masline...

Duša je tiha, čuju se udarci srca mog...

Ne brigaj dida i ne okreči se u grobu, sve ide svome kraju
a voljena ŠOLTA ostaje, jer nebo nad Šoltom treperi vječno...
Duša je tiha, čuju se udarci srca mog...
čuju se udarci srca mog,
čuju se udarci srca mog,
udarci srca mog
srca mog...

7/2015.

TIŠINA ŠOLTE

O stara nepotrošena Šolto
stoljetne su tvoje japjenice, osušile tvoje kamenice,
usahli su tvoji vinogradi
a masline nima ko da bere...
Ti si tuga neizreciva u staroga Mikule
jer sve ka da je stalo, život ka da se umorija i svi su išli leć
a još se probudili nisu...

Ali to je samo TIŠINA ŠOLTE, spokoj vjekova,
krvavi žuji ribara, ratara i nadničara,
to je nedaća, al' srce tuče i ne može stati,
zanosno, čarobno srce moga škoja...

Šolta je tuga i radost, Šolta je i smij i suza...
Šolta je tajanstvena dama bez pumperic
puna force za sva vrmena...
Šolta je gospoja bez piture
uik prirodno lipa u svojoj TIŠINI i svome PONOSU...
O stara nepotrošena Šolto
usahli su tvoji vinogradi
a masline nima ko da bere...

OČE NAŠ

Oče naš koji jesi na nebesima svrni svoj pogled
na siromašan narod svoj...jer gladan puk
ne može voljeti, ne može moliti, ne može graditi
i nastaje začarani krug.

Oče naš koji jesi primi našu vruću molitvu
ozdravi teško bolesne i duševnu bol.

Utješi tužne jer im umriješe najmiliji...

Oče naš koji jesi na nebesima oslobodi nas od straha,
zaustavi Oče ratove, jer lije se krv nevine djece,
ljudi pate, gradovi se ruše, suze liju na planeti tuge,
zemlja se trese, more buja, otrovi nas truju,
posljednja oluja svih oluja prijeti...

Odavde do vječnosti u plavom sivilu
samo tišina duše jeca a ptice su bez krila...

Budućnost je u magli, prošlost zaboravljena
a sadašnjost usamljena plovi na nepoznat put...

Oluja svih oluja prijeti, oče naš spasi nas!

Nebo se otvori, u svjetlosti nesagledivoj ukaže se Oče naš
i kaže svijetu:

Sva bogatstva i blagodati sam dao,

kad sam ti ljubav i razum udijelio nerazumni puče

A od ljubavi ničeg većeg nema...

Potom se zatvore nebesa i nebeske kočije ne vidješe
više nikad ljudi... i potekne topla suza iz oka nerazumna puka
i javi se u srcu čovječanstva tračak
neuništive nade u milost božju...

Nečujam, 30. 07. 2016.

DA SE NE ZABORAVI

Greb dide i babe di je???

Izmišale se kosti ... i druge babe i dide
izmišale se skupa.

Sirotinja stoljeća davnih sva je na okupu
a Šolta ih primi u zemlju ka mater u svoje krilo...

Sudbine mnoge krije grobak sivi

El Shata, Katadbe, Kaira, Sueza

i Sinajske pustinje teple...

Na starom grebu jecaj dolivaški:

U El Shatu i Katadbi ostavili su svoju umrlu dicu milu...

Vruća pustinja žari u srcu babe i dide kojih više nima,

dok jecaj stare generacije čuje se u vječnosti...

Njihove teple suze posušilo je vrime...

A Šolta sve to nima kome reć...

U. Y. ~~1941.~~ 4. Centralnom Odboru Zbjege Jugoslavije
 Logoru 4.
 Molba.

Sa strane Drugara i Drugarice sadu žurčić u Kamp. 4. U. Y.
 čija potpisani drugari i drugarice molimo drugarstvinom
 da nam dozvole jedan maleni posjet u katatbu na
 groblje uz znak zadnje posjete našim milim i dragim koji
 su ostali za uvijek ukopani u taj zemlji. ^{Često osjećamo u slobodi}
 savratak u našu domovinu i žanjik se sa svojim roditeljima
 stoga drugarstvi molimo da nam se dozvoli ~~posjet~~ ^{posjet} ~~na~~
 našim milim i dragim.

U tom mjestu još jednom za uvijek reči posljednji Zbogom
 u koliko je moguće, jer roditeljska srca čeznu za svojom milom
 djecom, koje smo ostavili u katatbi ukopani.

~~Elchat Dva~~ Uz znak istine molimo svojeručno potpisati

sa registrom, i brojem zatoru

Melanic Anka = 40078	Rakic Ana = 41189	an. st. 7
Jelovic Mila = 40916	Rosa Marija = 274	1, 55
Mhotaric Sarana = 40923	Ljubric Bepa = 45159	11 11 55
Slacki Ante = 40334	Anta Kostaric = 46469	11 11 56
Silic Kurt = 40953	Toma Simovic = 40394	11 11 43
Sinovic Nikola = 40369		11 11 37
Porunar Marica = 40964		11 11 31
Srivic Tom = 42257		11 11 48
Travari Katica = 44136		11 11 35

Molimo rješeno preko reoskopskog Odbora

G. Kamp. 4. Elchat Dva 28. VI. 1945
 Smrt Sarana - Dobrodo Marica

(Molba Nikole Sinovčića Centralnom odboru zbjege)

PJESMA ZA VESNU PARUN

(Pjesma pročitana, Grohote, 30. listopada 2010. na dan pogreba)

Utihnule ptice,
poetske note zastale su načas i srca poeta,
da Vesna sniva svoje neispunjene snove o ljubavi i ljudskoj toplini,
vječno mlada i živa.

A da sniva, odabrala je sjenu crne masline
ćuvitin noćni huk, miris škrape, rogača i mendule u cvatu,
izabrala je Vesna didin grob
ka toplu zipku jer znala je da duša usamljene djevojčice
nalazi svoju mater živu, toplu i stvarnu –
zauvijek u šoltanskome krilu.

Opraštam se s tobom voljena pjesnička dušo
koja si rekla našim ljubavima sve što mi nismo znale reći.
Govornice tužnih ženskih srdaca iz dubine duše ti hvala.
U hladnim noćima u samoći grijat će nas tvoja poetska duša –
najljepša poezija iz tvog srca.
O Vesna, ti koja imaš zaista nevinije ruke od mojih
snivaj mirno u zemlji svog djetinjstva
u postelji mekoj od latica cvijeća
u koju te kao da spavaš –
poliježe sva ljubav Šolte i Šoltana,
jer nam Vesna, dok poezija ljudskog srca bude živa,
ti umrijeti nećeš nikada.

TRENUTAK UZDAHA

Srela sam grobara
kaže mi umrla Vesna pokopana u Grohotama
na starom groblju uz crkvu
da joj zauvijek pjevaju zvona...
i sjetim se Vesne sa šalom...
tužne i same ukočena pogleda...
Gorčina u mojoj duši, tuga me obuzima
kako je skončala
pjesnikinja mojih dana...
al' poezija nije nestala, Vesna je s nama.
Božanska svjetlost obasjava pjesme
a one samo načas zaspale
u duši napuštene žene
dajući snage onima koje nemaju
nježnije ruke
da budu istinski voljene...
Gorčina u mojoj duši...
tuga me obuzima kako je skončala
pjesnikinja mojih dana...

VESNI

Pjesnikinjo naše mladosti, kad bi se moglo otputovati u prošlost,
kad bi se moglo popraviti sve što je raspuklo, naći izgubljeno...
ne bi ti Vesna više bila sama u bolničkim samicama...
Kad bi se moglo otputovati u prošlost
i vratiti sve propušteno,
ne bi ti Vesna tražila svoj dom, jer dom bi našla u srcima poeta...
U najljepšem perivoju sagradili bi ti kuću,
uz žal stajao bi suncobran a galebovi pjevali bi ljubavnu odu...
Sunce bi te održavalo na životu zauvijek mladu,
a more bi ti pričalo romanse...
A ovako venula si potpuno sama, napuštena kao prosjak,
ti najveća pjesnikinja naših dana...
Raskošna tvoja duša govorila je u stihovima balade o ljubavi,

al' zagrljaj sudbine bio je okrutan.
O Vesna, kad bi se moglo otputovati u prošlost i vratiti vrijeme
sve bi, prema tvom srcu drugačije napravili...
Kako oprostiti što smo mirno podnosili dok si polako umirala sa svojim
pjesmama
a tvoj pogled upućen u prazno kao da je našao smisao i odgovor na sva
pitanja...
Ne mogu prežaliti što je naša suza potekla tek onda kad si izdahnula...
Srest ćemo se Vesna na dalekoj nekoj zvijezdi u beskonačnosti
ako budemo dostojni tvoje blizine...
Kad bi se moglo otputovati i vratiti izgubljeno vrijeme
ne krijući suze rekla bi ti: „Oprosti molim te VESNA.“

VESNINI DANI

Povjetarac na Šolti miluje masline, izborano lice starice zabrinuto gleda
u neveru s juga,
al' ruke još nisu umorne...još ima života i poneka beštinja...
Oluja je silna, priroda drhti dok Vesna vapije: Ne daj se Šolto mila...
Sa groba Vesne dopire glas: živi mi ljubavi, živi mi maslino,
živi mi hrvatska zemljo mila...
Dok Vesna spava njezine pjesme dišu životom
i nastaje plima ljubavi od silne topline poezije kojoj nema umiranja...
Vesnina pjesnička duša oplemenila uvale i maslinike,
u zraku čuti se neka romansa i svečano šumi
more kao da se vjenčavaju bijeli galebovi jer VESNA I LJUBAV
opet je s nama...

24. rujna 2011.

Nikola Mateljan

DVOR KAZATE MATELJAN

Na početku pasanoga vika u dvoru malobrojne kazate Mateljan živile su četiri famije. Sa istočne strane famija Petra Mateljana zvanog Peronja i famija Marina Mateljana nadimka Bančičevi. Na zapadnoj strani živi je Vicenco Mateljan zvani Šponja sa svojom famijom i sa svojom famijom Ante Mateljan zvani Jukić, dida poznate pisnikinje Vesne Parun.

Petar Mateljan zv. Peronja, moj pradida, jema je sina Antu i ćer Mariju. Sin mu Ante, moj dida, osta je živit s ocen i bavi se je zemjoradnjom, japjeničarstvom i tergovinom mišovite robe. 1927. godine kupi je kuću od Marina Bančičeva koji je priseli u novu kuću u Krajna. Kupi je i ništo imanja.

Ante Mateljan zv. Jukić jema je dvi ćere koje su se rodile u kući u dvoru Mateljanovih. Kupi je kuću na Igrališću u koju je priseli, a kuću u dvoru drža je za ka gospodarsku, za konobu i za smištaj junaka. Junaci su bili došjaci iz Zagore koji su na Šoltu dolazili radit na imanjima Šoltana. Jukić je u poznima godinan umra pa su mu ćere kako su bile nemoćne za radit imanje sve rasprodale na dražbi (inkanat).

U famiji Vicenca Mateljana – Šponje ni bilo puno dice, samo jedno žensko dite. Ćer in je ostala u kući. Odavala se je dva puta, i oba puta muže je dovela na svoje imanje. Iz prvoga braka jemala je jednu ćer koja se je odala za furešta. Dovala ga je i ona na svoje imanje. Tako se je u dvor nastanila nova famija Pipunić.

U dvoru su ostale tri famije, oba sina Ante Mateljana sa svojim famijom i na drugoj strani dvora, famija Pipunić su osmero dice. U tome malome dvoru bilo je živo i veselo, bilo je grubih i lipih, ma više grubih. U teškiman vrimenima ratnih godin uza sve nevoje živili smo skladno, uzajamno se pomažuć. Bogastvo je bilo šaka suhих smokav oli koji suhi rogač. Za priživit kopalo se je, sijalo, sadilo i japjenice gradilo. Deržali smo po koju kozu, ovcu i kokoše. Dobro je došlo malo mlika, sira i po koje jaje. Famija Pipunić bila je brojnija, pa je jemala i više problemi. Nisu jemali svoju gustrinu pa su svaki dan tribali donosit vodu.

Mogli bi puno dogodovšćin iz dvora nanizat, a koje bi danas bilo teško kapit. Oskudni obućon i odićon, zime su nan bile zimmije, spas nan je bi komin di bi se malo okrejali. Bilo je uz komin nikoga čara. Svaki je komin jema drugačiji vonj, ovisno o drvima koja se ložu. Smrikovina i čempres vonjali su po tamijanu. Veselili smo se kišnima danima, bila nan je to prilika da opočinemo. Kišna

jutra bila su puna romantike, moglo se je produžiti u posteji i uživati u neobišnoj muzici koju su činile kapi kiše padajuć po salizima i sudima, maštilima, sićima koje bi susida postivala po dvoru da skupi vode. Jemali smo u dvoru i onih koji su užali potirati brigu sa kojim žmulon oli bićerion depju i digod učiniti mali tejatar. Bilo je tega i u drugim dvorima, ma naš je dvor bi poseban jer su u njemu bumbili i četveronožni. Jemali smo velikoga kroatoga tovara imenon Durmitor, koji je doša iz rata. Kad bi mu se pružila prilika, pi je vino ka i vodu i ne bi mu naudilo. Još više od tega, ji je sirovu ribu ka i maška. Ako bi na Tatinji naleti na kašetu srdel, brzo bi odaliba dil kašete, hma je brzo s oniman velikima jusnan, jedva bi ga se odvrnulo.

U dvoru je bi još jedan četveronožni pijanac, koji je lakomiju plati glavon. Bilo je to u vrime jematve kad se je turnjalo. Barba Ivan po maštala vina ča je dobi za ujam od turnja ostavi je bi u konobu, iza one vratnice od vrat ča se ne otvara, a drugu je bi samo pritvori. U to vrime dojde niki od Pipunići u dvor sa stadon koz i ovac. Živo in je stalo u Krajnima. Ne znan baš iz kojega razloga, kad bi išli u pašu jemali su užancu doć u dvor sa cilin stadon. Učini bi se u dvoru šušur od papak i kadini ča su koze potizale za sobon. Beštijan ni promaklo ako su našli čago za izist, pak se je uvik vajalo ošervavat. Oti dan ni se nikor ošervava pa jedan perčić tisne glavon vrata od konobe. Bit će bi žedan pa kad je vidi maštil, utira je u nj glavu. Jema bit da mu se je svidilo teplo mlado vino i doboto je popi sve. U niko vrime, viknu je nikor od dice: *Majko, majko, perčić jema berke.*

Berzo je vino počelo dilovat, poče se je perčić perdecat, manito skakat s koze na kozu. Koze je pitura barbuson sa kojega mu se je cidilo ono cerno, gusto mlado vino. Ova komedija ni puno durala, drob mu se je berzo širi, učini je pedesetak metri do one stare kapelice, privrnu se je, pukla mu je mura. Berzo ga je Pipa (nadimak Ivana Pipunića) prikla u nadi da škapula meso. Dobili smo i mi komad mesa. Lipo su ga ženske parićale, ali ga nismo jili, meso je smrdilo po vinu i ostalome ča je bilo u muri.

Komedija je finila, a i kratka štorija iz staroga dvora.

Dinko Sule

ČA JE ZA IZGORIT, MORA IZGORIT

Živit u zajednici bilo je potribito jer se je tako jedino moglo priživit. U našemen mistu bila je to užanca. U timan zajednican živile su i po četiri đeneracije. Svi su se slagali, svak je zna koji je dil njegova posla. Di je u famiji bilo puno ruk, bila je i boja intrada. Ni bilo lako priživit na žednoj škrapu. Ma, malo oko zemje, malo japjenice, malo oko mora, spaja se je kraj sa krajen.

Svak je zna di mu je misto za stolon, di mu je misto za kominon, zna je di mu je misto za leć. Kad već spominjen liganje, ni bilo lako sve ukućane postavat po postejan, jerbo je postej bilo malo. Ali i toj nevoji su naši stari doskočili. Na posteju o' peršone ligali su i po dva ukućanina, jedan bi lega kako Bog zapovida, a drugi na podan nog, u „formaciji“ noge-glava. Ako su bila u pitanju dica, postivali bi i' po posteji ka u barilu slane srdele. Jo meni, a kako su se pokrivali? 'ko bi bilo falilo bijaci i sukanac, pokrivali su se sa starin kapotiman, a zanamisto blazinj pod glavu bi smotali ča bi in trefilo pod ruku. Znalo se je dogodit da je kogoc dreti kosti na banku.

U svoj toj nevoji, u temen životu u zajednici, bilo je suz i smiha. Kad bi došlo vrime da se koji od ukućani oženi, on bi za leć sa svojon ženon dobi svoju posteju. Ni smetalo ča je ta posteja u prostoriji di jema još postej. U toj neimaščini i mižeriji živit bez letrike bilo je jo i kuku. Tako se je jedne večeri jedan od ukućani malo nakrca, priko reje, pa kad je uliza u kamaru, ni puno bira, lega je u najbližu mu posteju. U toj posteji ležala mu je već „friška“ nevista. Ni mu ništa rekla, biće mislila da jon je muž. Umalo potla njega doša mu je brat, sta ga je tiskat i reče mu: „Ča si lega tote, to je moje misto. A ovi ni pet, ni šest, odgovori mu: „Ko je prvi, prvi je.“

U jednoj famiji živila su dva brata sa svojiman famijan. Jedan je fuma, drugi ni. Dozlogrdilo je ovemen bratu ča ni dimi, jidi se je kako mu brat gori šolde prid jočiman pa mu je jednega dana skresa u brk: „Brate, ti fumaš i tratiš šolde. Ja ne fuman, ali ću od danas mećat na bandu noliko šoldi koliko ti potratiš za španjulete.“ „Bogareti, brate, to si moga učinit i prin“ – odgovori mu. I tako brat koji ni gori pineze prid jočima, meća je šolde sa bande. Špara je. I kad je skupi malo višje pinez, kupi je sebi svetašnju košuju. Superbija se je sa ton novon košujon. Ka i svaka druga roba, išporkala se je i košuja. Vajalo je oprat da bude čista za poč u crikvu. Žena mu je oprala i mekla blizu komina da se bržje osuši. Sa komina skočila je iskra i takala mu košuju. Kad je vidi ča se je dogodilo,

poronza je sebi u bradu. „Ča tote ronješ?“ – zapita je ga brat. „A evo ronjen. Nego znaš ča? Više neću mećat sa bande pineze umisto španjuleti. Fumaj ti i daje. Ča je za izgorit, mora izgorit.“

KOLAČI, SUHI I SLAKI

Suhi kolač ka namirnica dupera se je u našin kućan, a jednako tako ka namirnica bi je zastupjen i u nikima našin običajima. Pa najprvo vaja reć da je oti kolač bi okrugal i da je bi ispečen o' bile muke, a sama rič suhi govori da je bi tako ispečen da je bi suh i tvrd. Koliko me pamet služi naše babe i matere nisu činile suhe kolače. Suhi kolači kupovali su se većinon u Splitu. Naši stari su iz Splita redovito nosili suhe kolače, a bili bi ih povezali sa špagon. Mislin da nikor ni doša iz Splita, a da ni doni suhi kolači povezanih špagon. U doba mojega ditinstva ti' suhi kolači bilo je za kupit u našin butigan. E, sad će nikor reć, neš ti suhi kolač? Pa ča? Ma ni baš tako. U kući je vajalo uvik jemat suhi' kolači. A evo zašto.

Ako bi kogo banu u vižite, odma bi prida nj mekli bocun vina oli bocu prošeka i suhe kolače. I gozba je mogla počet. Prilomi bi se kolač i usupa u vino oli prošek. Pa malo namočena kolača pa malo vina, i Bog te veseli. Znalo je pofalit vina pa bi se bilo starešini reklo: „Daj donesi još malo vina (oli malo prošeka), sve mi je kolač popi.“

Onda, ako je u kući bi kogoc marot, bilo bi ga se pokripilo su malo panibroda – u jusi zdobjeni suhi kolač. To je bilo ka za kripost. Sa suhin kolačen i vinon bili bi počastili težake koji su kopali na dnevnicu oli uzajmice. Kad ste u kući jemali suhi kolač i žmul vina, jemali ste malo bogastvo, mogli ste počastit likara i popa, i bilo koga drugega.

U moje misto užanca je bila sa suhin kolačen, vinon oli prošekon počastit onega (oli onu) koji bi van doni dobru vist. Evo jednega primjera. Muški o' motike i drugi' posli nisu čekali doma ako je bilo vrime da in rodi ćer oli nevista. Oni bi išli za svojin poslon. Uz ženu ča se jema porodit vavik je bila nika ženska iz kuće, koje starije dite da se more poč javit babici. I kad bi se žena porodila, ukućane koji nisu doma vajalo je avizat. Za ti posal našla bi se uvik koja osoba koja bi išla prinit vist o rođenju. Kad bi došla prid one kojima triba prinit vist, bila bi i' najprvo pozdravila sa *Faljen Isus*, a onda bi rekla: „Tebi (oli van) ćer (oli unuka) meni kolač.“ Tu osobu bili su dužni počastit sa suhin kolačen

i žmulon vina, digo umisto vina moglo se je počastit i sa žmulon prošeka. Sa prošekom je malo stimanije.

Suhi kolač jema je i svoje misto na vrhu barjaka koji se je nosi kad bi se kogo bi oženi. Kolač je pripada barjaktaru pa ga je mora dobro čuvat. Za barjaktara je bila sramota 'ko su mu dica uspila sa barjaka skinut jabuku i kolač.

Suhin kolačima i vinon redovito je častila naša bratovština one ča su slavili užežin Vele Gospe i užežin Svetega Stipana. Bila bi častila i ako bi bi pa koji veći posal. U našin tovirnan uz vino su se posluživali suhi kolači, naravski ako ste ih naručili.

A sad dvi riči o slakemu kolaču. Iste je bi forme ka i suhi kolač, ma bi je mek i slak, posut cukron. Slake kolače naše babe i matere same su misile i pekle ako bi jemale poč kojon rodiliji na babine. 've kolače pekle su i o malemu Uskrsu. Materijali i riceuda za 'vi kolač isti su ka i za sirnice koje su se činile za Uskrs. A i 've slake kolače kupovali su naši stari kad bi bili s poslon u Split. Za nas ducu bila bi brguja kad bi nan donili iz Splita slaki kolači.

I danas se u Splitu moru kupi suhi i slaki kolači. Kupite suhe neka van popiju malo vina.

UKRELI MU ŠKURU

Ondašnja mlajarija, momci za prid ženidbu potla kopačije oli bilo kojega posla najprvo bi se malo saprali pa večerali. Onako trudni nisu odili leć nego bi se priobukli pa bi se svi našli u selu na jedneme mistu. Tode je pada dogovor ča će činit i di će poč. Užali su bacit pismu pod ponistran svoji cur, znali su se zapit u konobi kojega iz šocije, a znali su i smišjat berekinade, vele i male, a znali su i poč ofirat kod cur. Ma najdražje bilo in je smišjat berekinade.

Redovito bi sa ponistar kreli kofe sa siron koji se je šuši. Na gozbu sa tin ukredenin siron redovito su zvali one kojima su ga ukreli. Znali su uletit u koji vinograd pa potaracat rano grozje. Kako bi spremili marendin, ni in bilo mrsko uletit u tuju kućicu pa podbit kunca, a brž i dva. Ma kad su spravjali kunca ni in omaklo zvat gospodara da blaguje š njiman. Znali su učinit pomoritad na čigovu sadu. Pobrai bi najveće turske kukumare i mlune koje bi gospodar pokri zemjon da se ne vidu. Znali su toware pituravat da sliču na zebre. Trud i berekinade bile su in sastavni dil života.

Digoc su u berekinadan znali prislانيت. Znali su stvorit veliki problem. Tako je jedne večeri jedna malo razularena šocija ukrela škure sa jedne kuće. Kad je

ujutro gospodar vidi da nima škuri, najidi se je, ma ne puno. Najpro je iša priko sela pa nako nezainteresirano se propitiva ne bi li dozna ko mu je to skomoda. *Otkrila se zemja raj u pa se sve tajne izaznaju*, govorili su naši stari. Tako je i on izazna ko mu je ukre škure pa je iša na žandarmeriju prijavit. Najprvo je lipo pozdravi žandara pa mu je lipo ispriповida kako su mu nestale škure sa kuće. Žandar ga je pomjivo sasluša, pa ga je zapita: „Sumjate li vi, barba, ko van je to moga učinit?“ Gospodar ukredeni škuri pogleda ga je pa mu otrese: „Šjor žandar, ne da sumjan, nego znan, ma van ne smin reć radi skandala.“

Kad je njega najidila mlajarija, ča ne bi i on žandara. Život je tako teka iz dana u dan, u smihu i u strpjenstvu.

PRIPOVIDALA MI KATE

Tega dana bi san u vižitan u popa, onako po običaju. Za stolon pop i Kate. Kate, već pomalo starica, cura, jerbo se ni nikad odala, japjениčarka, fraškarica i bivša remeta, pomagala je popu u kužini. Ne znan ča je Kati bilo tega dana, iz nje se je provalilo sve ča je kupila u prsima ko zna koliko vrimena.

- Nisu mi nikad cvatile rusule, mana mi ni nikad s neba padala. Sami trud i poniženja. Oca san prvi put vidila kad mi je bilo dvajstipet godin. Onda se smuti, suze jon se otrtajašaju niz obraze, a pogled odleti nikud daleko, daleko od mene, njezinega sugovornika.

- Kate, di si odlutala?

- Daleko, daleko, sinko. Evo sad mi se čini da san u spliskome portu, sad mi se čini da čekam kad će takat prikoceanski brod *Radnik*. Sad vidim oca po prvi put, sad ga zoven po prvi put. Vidim na skali kako je zanimi kad san ga zazvala čale. I sebi se čudin kako san ga bila pripoznala.

I onda je jopet odlutala pogledon, ovega puta uprtin u zid, ka da na zidu postojaju sve te slike njezina prvega susreta s ocen. Nisan je tiva vraćat u stvarnost, nego san čeka da to učini sama. U meni se učini nevera. Protapanaju i moje joči.

- Je, je sinko, doša je iz Arđentine, bolestan, a ni još jema ni pedeset godin. Tako san uz bolesnu mater i njega morala uzdržavat. A za svo vrime dok je bi tamo ni nas se siti nego dva-tri puta. Primila ga je mater, pa eto i ja. Pusti trud me je zgrči, a kad dojden doma u 'no potleušice, zaželin da me Bog dignu. I znaš, poza raton ni bilo šale, vajalo je trudit i najteže posle radit. Eto, oni su svi na istini, a ja na laži...

- Kate, koji to?

- Bome, Bepo, otac ti i Cirkulić. Sva tri su umrla. S njima san izvela jednu japjenicu. Sve smo učinili sami. Namučili se ka beštije. Japjenicu smo učinili na Šorafinovoj ogradi u Banjan, a stine vozili s poteštatonovon gajeton lipo sa Šupinskega raca. Je, poteštaton nan je bi da gajetu, ni nan ništa vaze, ali nan je reka da mu je juski gledamo.

Stala je s pričom pa ne zna bi li se smijala oli bi plakala, a na licu jon se pojavi ka niki strah.

- Stine smo vozili i po dva puta na dan, na vesla. Nismo bili dobro prošli. Bušak je bi zelen, bilo je malo suhega. Zaladili se gronali. A, onda, da ga san ne mencujen, da nan je da poberemo frašku, i reka nan da mu ne tribamo ništa platit. Kad smo pobrali frašku i očistili mu ogradu od mini onda nan je naplati i list komorike. E, moj sinko... Ni to sve, i tajnik općine nas je progoni za dva brimena ubrana na komunsko... Biž, biž sinko... Kalvarija...

Pričala je o ocu, pa jopet o japjenici, pa jopet o ocu, a ja san se više puti maši priko očiju.

- Eto, sinko, po drugi put, oni su na istini, a ja na laži. Bog in pokoj da.

Iša san doma bez riči, a prid jočiman mi je dugo bila slika Kate kako slavi za presesjun na blagdan Vele Gospe. Ni jon bilo lako, bez letrike, a ona je slavila i slavila, dostojanstveno i časno. Jema bi ča slaviti i kapaci muški.

Kate, fala ti za štoriju. Neka te Bog nagradi i neka ti pokoj vični da.

Dinko Sule

TKO JE TKO?

PROFESOR EMERITUS DR. SC. BERNARDIN PEROŠ – SURADNIK AKADEMIJE TEHNIČKIH ZNANOSTI

Bernardin Peroš potječe iz brojne obitelji Josipa i Nediljke Peroš (rođene Jakovčević) iz Gornjeg Sela.

Kada je 1960. godine uz mlađu sestru Ivanku ostao sam s roditeljima na imanju koje je proizvodilo pola vagona vina, desetak stolitara ulja, petnaestak kvintala smokava, desetak kvintala višanja i drugo, bio je predodređen za šoltanskog težaka „nove generacije“.

Međutim, njegovi vidici tada su sezali iznad toga, tako da je 1962. godine „utekao“ sa Šolte i upisao se u Srednju građevinsku školu u Splitu, obećavši ocu i materi da će im pomagati u polju preko vikenda i za vrijeme praznika.

Prof. emeritus dr. sc. Bernardin Peroš rođen je u Gornjem Selu na otoku Šolti 1948. godine, oženjen, otac Pavle, Antonije i Josipa. Osnovnu školu završio je u Gornjem Selu, Srednju tehničku građevinsku školu u Splitu, a Građevinski fakultet 1976. godine u Sarajevu.

Na Građevinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu završio je poslijediplomski studij i stekao znanstveni stupanj magistra tehničkih znanosti iz područja građevinarstva 1984. godine.

Doktorsku disertaciju pod naslovom „Sigurnost konstrukcija dominantno opterećenih vjetrom“ obranio je na istom fakultetu 1995. godine.

Nastavna i znanstvena djelatnost:

Bio je redoviti profesor na ukupno 6 predmeta preddiplomskih i diplomskih studija građevinarstva i arhitekture na Fakultetu građevinarstva, arhitekture i geodezije u Splitu. Također je profesor na Studiju forenzike Sveučilišta u Splitu, te danas na Doktorskom studiju građevinarstva na Fakultetu građevinarstva, arhitekture i geodezije Sveučilišta u Splitu. Gostujući je profesor na Doktorskom studiju Građevinskog fakulteta u Sarajevu.

Osnivač je i profesor Specijalističkog doktorskog studija Požarno inženjerstvo na Građevinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Vodio je 10 znanstvenih tema i projekata, te bio konzultant na više znanstvenih projekata. Objavio je 89 znanstvenih radova u časopisima i zbornicima znanstvenih skupova u zemlji i inozemstvu. Mentor na 5 magisterija i 6 doktorata, te voditelj preko 80 diplomskih radova i više desetaka završnih radova.

Koautor i autor knjiga i sveučilišnih udžbenika:

- *Uvod u teoriju sigurnosti konstrukcija*, Split, 2003.,
- *Čelični i spregnuti mostovi*, Zagreb, 2005.,
- *Sigurnost konstrukcija u požaru*, Split, 2015.,
- *Pouzdanost konstrukcija dominantno opterećenih snijegom u BiH*, Mostar, 2016.,
- *Autor knjige „Utjecaj vjetra na konstrukcije“*, Split, 2017. (u tisku).

Recenzent je više sveučilišnih studija / akreditacija /, sveučilišnih udžbenika i znanstvenih radova. Nacionalni delegat International Association for Wind Engineering (IAWE) European and Africa.

Prof. Peroš ostavio je značajan trag u tri područja primijenjenih znanstvenih istraživanja iz sigurnosti i pouzdanosti inženjerskih konstrukcija i to:

1. Analiza sigurnosti konstrukcija dominantno opterećenih vjetrom

Dugogodišnjim istraživanjima dr. sc. Bernardin Peroš potvrdio je pretpostavke da je važećim propisima u RH opterećenje konstrukcija vjetrom potcijenjeno, te da izmjerene karakteristične brzine na pojedinim lokacijama daju veća opterećenja od propisanih.

Pored toga istraživanjima je ukazano na naglašeno lokalno djelovanje vjetra bure, te posebne dinamičke karakteristike tog prirodnog fenomena, a sve s ciljem izrade novih meteoroloških podloga za hrvatske norme – opterećenje konstrukcija vjetrom.

Ova znanstvena istraživanja provedena su u okviru šest znanstvenih projekata – glavni istraživač prof. B. Peroš.

Poseban znanstveni doprinos ovih istraživanja daju rezultati dugogodišnjih profilnih mjerenja vjetra na više lokacija na jadranskom obalnom području.

U ovom području izrađene su tri doktorske disertacije – mentor prof. B. Peroš, te je objavljeno više izvornih znanstvenih radova.

Osnivač je i voditelj terenskog laboratorija za energiju vjetra (korišten je čelični antenski stup 40 m sa kompletnom pratećom opremom za mjerenje zapisa pobude vjetra – sekundne vrijednosti i odgovora konstrukcije).

Profilna mjerenja brzine i smjera vjetra (sekundne vrijednosti), te podatci temperature i vlage provode se preko dvadeset godina na pojedinim lokacijama hrvatskog jadranskog obalnog područja.

Ovaj terenski laboratorij uključen je i u projekt baznih laboratorija INFRA na FGAG Sveučilišta u Splitu u cilju povlačenje sredstava iz EU fondova.

2. Sigurnost čeličnih konstrukcija u slučaju realnog požarnog opterećenja (udesno djelovanje na konstrukcije)

Posebni znanstveni doprinos ovih istraživanja sastoji se u sljedećem:

Vrijednosti visokih temperatura u nekom prostoru (udesno djelovanje) ovise o količini gorivog materijala, površini poda objekta prekrivenog gorivim materijalom, površini ventilacijskih otvora, te radijalnoj udaljenosti od centra požara. Pokazano je da primjena europske standardne temperaturne krivulje (EC1) nije prihvatljiva za prostore većih volumena, te da se temperaturno djelovanje razlikuje u prostoru (hali) i u funkciji je navedenih parametara. Istraživanja se provode u okviru Državnog dokumenta za primjenu za područje djelovanja požara.

Posebni doprinos ovom području prof. Peroš je dao u okviru Europskog znanstvenog projekta COST TU0904: Intergrated Fire Engineering and Response, 2011-2014. Znanstveni istraživač prof. B. Peroš, Voditelj prof. dr.sc. Vailed František, Czech Tehnical University in Praque.

U ovom području izrađen je jedan magistarski rad, jedan poslijediplomski specijalistički rad, te dvije doktorske disertacije – mentor prof. B. Peroš . Objavljeno je više izvornih znanstvenih radova.

3. Rješenja numeričkih zadaća primjenom metoda konačno-diskretnih elemenata za statičku i dinamičku analizu lančanica, membrana, te tankih lukova i ljusaka.

Ovdje je riječ o izvornom znanstvenom pristupu u rješavanju postavljenih numeričkih zadaća (paket „Yfdem“ prof. dr. sc. Ante Munjiza). Problem se rješava intuitivnim usuglašavanjem trenutačnih računalnih razvoja i zahtjeva nametnutih kroz opću analizu lančanica, membrana, te tankih lukova i ljusaka.

Ističemo da rezultati navedenih istraživanja imaju svoju primjenu u analizi nosivosti i stabilnosti metalnih konstrukcija (lančanice, membrane, lukovi, ploče, ljuske i visokostijeni nosači).

U ovom području izrađene su dvije doktorske disertacije – mentor prof. B. Peroš, te je i objavljeno više izvornih znanstvenih radova.

Stručna djelatnost

U svojstvu ovlaštenog inženjera istraživača, stručnog savjetnika i glavnog projektanta, te danas ovlaštenog revidenta sudjelovao u projektiranju, nadzoru, kontroli projekata, tehničkim pregledima građevina, probnim ispitivanjima, izradi ekspertiza i studija na preko 1.100 složenih i vrlo složenih građevinskih objekata (poslovni i stambeni objekti, hale, mostovi, nadvožnjaci, stadioni, sportske dvorane, antenski stupovi, stupovi vjetrogeneratora, rasklopna postrojenja hidroelektrana, spremnici za tekuća goriva, itd.). Objavio je više stručnih radova i studija. Koautor je *National Application Documents* (NAD) u EUROCODE 1, dio 1 – 4 (djelovanja na konstrukcije – Opterećenje vjetrom). Jedan je od autora izrade Propisa za čelične i spregnute konstrukcije, sukladno Europskim normama.

Znanstvene organizacije i stručna društva

International Association for Wind Engineering (IAWE), ECCS – European Convention for Constructional steelwork i Integrated Fire Engineering and Response (COST TU 0904). Član više tehničkih odbora za izradu hrvatskih normi i propisa u građevinarstvu. Član hrvatskog društva za mehaniku, Hrvatske komore inženjera građevinarstva i drugih. Bio je predsjednik Zajednice udruga inženjera Splita od 2005. do 2009. godine.

Dužnosti i imenovanja

Pročelnik katedre za metalne i drvene konstrukcije od 1995. do 2006.

Prodekan za znanost i voditelj poslijediplomskog studija Građevinskog fakulteta Sveučilišta u Splitu 2000. – 2002., Prodekan za stručni rad Građevinsko-arhitektonskog fakulteta od 2006. do 2007. i **Prodekan** za financije i stručni rad Fakulteta građevinarstva, arhitekture i geodezije od 1. listopada 2010. do 01. listopada 2012. godine.

Dekan Građevinsko-arhitektonskog fakulteta od 2007. do 2010.

Prorektor za kapitalne investicije Sveučilišta u Splitu od 2002. do 2004.

Professor emeritus – Odlukom Senata Sveučilišta u Splitu, prof. dr. sc. Bernardinu Perošu 2016. godine dodjeljeno je počasno zvanje Professor emeritus.

Suradnik Akademije – prof. emer. dr. sc. Bernardin Peroš 2017. godine izabran je za suradnika Akademije tehničkih znanosti Hrvatske u Odjelu građevinarstva i geodezije.

Nagrade i priznanja

Plaketa Sveučilišta u Splitu za izuzetan doprinos u razvoju Sveučilišta kroz istaknuti rad na znanstvenom, nastavnom i stručnom polju, 2011. godine.

Povelja Fakulteta građevinarstva, arhitekture i geodezije Sveučilišta u Splitu za osnivanje i utemeljitelje Preddiplomskog sveučilišnog studija geodezije i geoinformatike na Fakultetu, 2016. godine.

Nisu ga ni Šoltani zaboravili te je 2012. godine dobio Nagradu Općine Šolta za doprinos u razvoju otoka.

Ponovo težak na šolti

i evo nakon punih 55 godina Bernardin Peroš „vratio“ se i stalno živi na svom otoku Šolti nastojeći sada bit težak „suvremene generacije“. Naime on danas obrađuje preko 150 maslina, uzgaja 50 voćaka, a posadio je i mladi vinograd...

Vinograd i maslinik Bernardina Peroša na području Livela u Gornjem Selu

Kao prof. emeritus i suradnik Hrvatske akademije tehničkih znanosti i dalje se aktivno bavi znanstvenim radom, piše novu knjigu, drži nastavu na doktorskom studiju, tako da „skokne“ koji dan i u Split ili Zagreb, a povremeno i u „svit“ na koju konferenciju.

Na zamolbu urednika podatke ustupio prof. emeritus B.Peroš

SVETIN RUIĆ – ŠANTO

Rođen je u Grohotama na otoku Šolti 1. studenoga 1914. godine od oca Antona (zvanog Momče) i majke Jelice rođ. Bilankov. Bio je jedan od petero sinova. Šanto je imao dvije sestre. Obitelj mu je živjela u Grohotama, uglavnom težačkim životom, iako mu je otac radio kao djelatnik na održavanju poštanskih linija. Pučku je školu završio u Grohotama. Bio je članom Šoltanskog glazbenog zbora *Olinta*, svirao je trubu. Prije II. svjetskoga rata s obitelji se seli u Split gdje se zapošljava u prvoj Pučkoj dalmatinskoj banci kao službenik. U istoj banci od 1941. do 1942. radi kao arhivar. Već je tada pokazivao velike organizatorske sklonosti, pa nije čudno što je u ratnome periodu bio vrlo aktivan u pokretu otpora. U to je vrijeme vodio ugostiteljsku radnju – buffet u Carevu rovu u Splitu gdje je zapošljavao rodbinu i prijatelje sa Šolte. Tijekom okupacije Šolte i nakon bombardiranja otoka u kuću ing. Bezića (u današnjoj Trščanskoj ulici) gdje je njegova obitelj živjela smjestio je veliki broj Šoltana i tako ih spasio pred ratnim vihorom. Godine 1944. oženio je Maricu Čulić s kojom je dobio sina Antu i kći Tomislavu. Poslije rata postao je poslovođom Gradskoga hotelskoga poduzeća *Marjan*, a po završetku školovanja u Zagrebu se zapošljava u Gradskome privrednome poduzeću *Ugostitelj*. Potom se zaposlio u hotelskome poduzeću *Central* kao direktor. Osniva hotelsko poduzeće *Primorje* gdje na dužnosti direktora ostaje do umirovljenja 1969. godine.

Nezanemariv je Šantov doprinos šoltanskomu turizmu, a ponaosob školovanju šoltanskih mladića koji su odabrali ugostiteljska zvanja (kuhari i konobari). Šanto je obilazio mnoge sajmove ugostiteljstva i turizma, a gostovao je i na BBC-ju u Londonu (emisija o turizmu na našim prostorima). O tome i o njemu najveći kroničar našeg podneblja u svojem *libru* (Libar Miljenka Smoje) piše: „...U trajektu koji vozi za Šoltu sitija san se tega vijada sa pokojnin Šanton, direkturon ugostiteljstva... Pekli smo ribu na lozju, pili crnjak i nazdravjali ingleškoj krajici. Koju san samo spizu ta dva dana ija! Svi ingleški kraji kroz cilu inglešku istoriju nisu te gušte jemali.“

U Maslinici još nisu ni otel otvorili, a lito je... Eno dvi Njemice gredu priko porta, jedna u šorcu a druga u badem-mantilu. Kako more bit da je otel zatvoren? Eee, da je Šanto živ ča biste vi sad bili zatvoreni? Ono, ono je bija direktur koji je zna ugodit fureštiman. On bi lipo pita: ‘Ča van judi fali? Ča želite – sve ćemo van napravit.’ Jedni bidu rekli očemo brujet, drugi očemo šnicela, a nikad ni bilo ni brujeta ni šniceli. Šanto bi makarune učinija i svi bidu bili kuntenti.

Sve što je i Smoje napisao svjedoči kako je Šanto udario temelje turizmu na Šolti (poslije II. svjetskoga rata) u Nečujmu i Maslinici, gdje je zaposlio Šoltane koje je već prije obrazovao u Splitu i zapošljavao u splitskim ugostiteljskim poduzećima.

Poznati splitski karikaturist i slikar prof. Matas nacrtao je karikaturu „diretura Šanta“ i napisao: „Od Zvončaca do Kule to su moje ture, uslugama brzim niman konkurence, pored moje lagane strukture, ne bojim se ničeg jer san o' prižence.“

Podatke ustupio A.Ruić

GLAZBENI PRILOG

Andante   "TEBI OČE I TEBI MAJKO"   STIMOVIKARLO KALAZIĆ
GLAZBA: BOŽIDAR CECIĆ-VIDOŠ

maestoso

TE-BI O-ČE I TEBI MAJKO KOJIVIČENISTEMELJEMZAV NA-NA POSVEĆUJEMOVENISLI

RE-E DNE KOJESUNASTAJE NAVAŠIMODKAMA, I HVALA VAM PUNOPUNZATERITI

UKOSIASEBEMENIOSTA-VI-STE TERTNO ZVADR ŠTOBIŠANMBIHA BRUŽIVUJUNIA ŽOŠ

NI-S TE, PA DAPLAKEN KOZI ZAPPA-LI-STE DŠNEFANTESRČKIŠ ŽI- I- LE

SVEVRIJEDNOŠTIOVDA ŽI-VO-TA ŠAVAMABIPOKOPANE BI- I- I- LE ŠAVAMABI PO-KO-

PA-NE BI- I- I- LE.

Longo

MOJE MALO MISTO

STIHOVI: V. MLADINOV
GLAZBA: BOŽIDAR ČEČIĆ - VIĐOS

<p>FC</p>	<p>g m 7</p>	<p>c 9</p>	<p>FC</p>
<p>RODNI KRAJ OJ DI SVETLOŠĆE</p>	<p>DEA - A - GI KLA - A - PE</p>	<p>MOJE MALO MI - ZA SRE - NA</p>	<p>STO DE</p>
<p>d m 7</p>	<p>g m 2</p>	<p>c 9</p>	<p>FC</p>
<p>ŠTO MI SE TO ŠTO - O - BOM DVOJKAMA</p>	<p>NO - ČI - MA</p>	<p>GRADINAMA ŽBI - SEITNOSI - VA -</p>	<p>LO - NE</p>
<p>B 9</p>	<p>a m d m 7</p>	<p>g m</p>	<p>F</p>
<p>— STAJEŠ MPLJE - SOVA</p>	<p>BJEŠ SVO - JE NI TI - I</p>	<p>MLA - DO - ŠTI DRU - ŽE - NJA</p>	<p>I SA - DA VI - I - SE</p>

<p>B 7</p>	<p>d m 2</p>	<p>e m 3</p>	<p>d m 2</p>	<p>T C 9</p>	<p>FC</p>
<p>VI - ŠE ZA NAS</p>	<p>NI - I - I - MA NI - I - I - MA</p>	<p>KO JA PI -</p>	<p>VA</p>		

<p>a m d m 2</p>	<p>c 9</p>	<p>FC</p>	<p>a m d m 2</p>
<p>PA BILO LITO</p>	<p>I - LI ŽI -</p>	<p>MA</p>	<p>NOĆ - PA BILO LITO</p>
<p>I - LI ŽI -</p>	<p>MA.</p>		

KAD PODAŠPILJE SLAVI

STIHOVI: PETAR RBOŠIĆ - PERICA
GLAZBA: BOŽIDAR ČEČEVIĆ

ADAGIO

FC a m B7 C7⁶ FC g m 6

KAD PO-DA-SPI-LJE SLA-A-A-VI DA NAM SLA-VHE

B7 a m B7 C9 FC g m B7

SLA-VHEM RO-C-O-DI PO-DA-SPILJANE VR-LI

C7⁶ FC B7 a m B7⁹ FC g m

MO-C-O-DI MIŠEVA-MI-ĆE DRAG NAM MI-O BE-EŽ
PRIJA-TELJI DOB TE KNA-MA EŽ-LI

B7 C7 C9 FC g m B7 C7⁶ FC

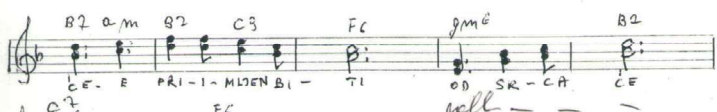
TE BE BITUŽNO BI-LO BE-FTEBBI TU-ŽNO BI-LO
-MO VRSTAKO KA-DA ŽE-LI-MO VAS TA-KO RA-DA

FC a m B7 C7⁶ FC g 6

TMOŠOŠ SR-CEM DA NAM HI-LI-TI OD SR-CA

B7 a m B7 C3 FC g m 6 B7

ĆE-E PRI-I-MUEN BI-TI OD SR-CA ĆE

C7⁶ FC

PRIMEN BI-TI

STIHOVI: JADRANKA MARIC
GLAZBA: BOZIDAR CERIL-VIŠS

JASAM GRADE TVOJE DITE

LARGO 4/4

SMO-LI-TVOM CE-E-KAM TVOJU ZORU ZARAKUSUNČAŠTA GR LIT E I - I SJA
SMO-LI-TVOM CE-E-KAM RUMEN SUTON EUTIMARDOM SNA-EU SA-LDE-ES MI

MT
IGALEBA NAPLAVONE NO - RU ŠTA TE BU-DI AMOJU ČEJNU ŽVA
A PRVA NE-BA ŽU-ŽNA ŽVI-ZDA NU - DI SAN U NOM SMOJEDNO MI

JASAM GRA-DE TVOJE DI-TE TVO-JA BU-ŠADU-BO-O-KA
JA SAN GRA-DE TVOJE DI-TE I KROZ PI-SMU GR-LI-IN TE

MT
TVOJ KAMPANEL TVO-JA KA-LA TVOJA SU-U-ZA IZ O-KA
TVO-ŽE TI-I-LO TVO-JA RA-POST ŠTAKROZPI-I-SMU ŽU-VI-BI-TE

SMO-LI-TVOM CE-E-KAM RUMEN SUTON EUTIMARDOM SNA-EU SA-LDE-ES MI

MT
A PRVA NE-BA ŽU-ŽNA ŽVIŽDA NU-DI SAN U KOMŠTOJEDNO MI
R-ATEMPO
JA SAN GRA-DE TVO-O-O-ŽE DI-I-I-TE.

well

Andante

DO ŽIVLJAJI ŠOLTANSKOG NARODA
† STIHOVI: E. BUKTENIČA
GLAZBA: BOŽIDAR ČEČIĆ-VIDOŠ

Handwritten musical notation on a five-line staff. The melody is written in a treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The tempo is marked 'Andante'. The first measure is a whole note chord (C). The second measure is a half note chord (G7). The third measure is a half note chord (dm7). The fourth measure is a half note chord (am). The fifth measure is a half note chord (dm). The lyrics are written below the staff.

IS-PRID SPAI-TA PO-VR-SI-NA MA - A - LA
MA NIOŠ ŽI-VE PO-ŠTE-NI SE- LJA - A - CI

Handwritten musical notation on a five-line staff. The melody continues from the previous staff. The first measure is a half note chord (G7). The second measure is a half note chord (am). The third measure is a half note chord (F). The fourth measure is a half note chord (G7). The fifth measure is a half note chord (C). The lyrics are written below the staff.

JE-DAN O-TOK PO-SRID JE JA-DRA-NA
VE-ČI-NOM SU O-DLI-ČNI TE-ZA-CI.

Handwritten musical notation on a five-line staff. The melody continues. The first measure is a whole note chord (C). The second measure is a half note chord (G7). The third measure is a half note chord (dm7). The fourth measure is a half note chord (am). The fifth measure is a half note chord (dm). The lyrics are written below the staff.

OTOK ŠOLTA TU PRI-BI-VA MA - A - LI
O-NI RA-DE OD JU-TRADO MRA - A - KA.

Handwritten musical notation on a five-line staff. The melody continues. The first measure is a half note chord (G7). The second measure is a half note chord (am). The third measure is a half note chord (dm7). The fourth measure is a half note chord (am). The fifth measure is a half note chord (G7). The sixth measure is a half note chord (C). The lyrics are written below the staff.

SVAKIM VI-TROM ČUŠ-KA JU-BA VA - LI
KA-RO IH JE NA - V - ČI-LA MAŠ - KA.

Handwritten musical notation on a five-line staff. The melody continues. The first measure is a half note chord (G7). The second measure is a half note chord (am). The third measure is a half note chord (C9). The fourth measure is a half note chord (G7). The fifth measure is a half note chord (C). The sixth measure is a half note chord (G7). The seventh measure is a half note chord (C9). The eighth measure is a half note chord (C). The lyrics are written below the staff.

MI TI ON I JA TATINO MO-O-JA DI - O KRAĐO-SI MO - O - O - JE

Handwritten musical notation on a five-line staff. The melody continues. The first measure is a half note chord (G7). The second measure is a half note chord (am). The third measure is a half note chord (C). The fourth measure is a half note chord (C). The fifth measure is a half note chord (C). The lyrics are written below the staff.

DI - O KRAĐO-SI MO - O -

well

STIHOVI: -
PETAR ROGOŠIĆ

U GLAZBA: -
BOŽIDAR ČEČEVIĆ-VIDOŠ

MILEVO U MOM SRCU RASCVETANA

SLEVOUINE

CE a m dm7 e7 CE CE dm FC

MILJEVO U MOM SR-CU RAS-CVETANA NA JOS TE VOLIM

dm FC ^{II} e7 CE ^{II} e7 CE

JOS TE VOLIM I JOS TI SE VA-A-DAM I JOS TI SE NA-A-DAM

am FC e7 dm G7 CE dm

O-PROSTIMI O-PROSTIMI TERJAH BI-O KLAD JERNISAR ZNA

FC dm e7 CE am dm7

KAKOLU BAVOLI KAKO SRCE GO-O-RI PRO-LA-ZE GO-DI-NE

G7 CE dm FC dm FC ^{II} e7

MILJEVO JOS TE VOLIM JOS TE VOLIM I JOS TI SE

CE ^{II} e7 CE e7 e7

VA-A-DAM I JOS TI SE VA-A-DAM I JOS TI SE NA-A-

CE

- DAM

SADRŽAJ

Željka Alajbeg

Treće desetljeće *Bašćine* 3

Slavko Kovačić

Kapelanija i župa Maslinica u 19. i 20. stoljeću 6

Dinko Sule

Biološka raznolikost otoka Šolte – rezultati zapažanja u prirodi..... 59

Vesna Štamol, Zoltán Péter Erőss, Eduard Kletečki, Marijana Vuković

Kopneni puževi otoka Šolte 64

Dinko Sule

Još malo naši lipi riči 88

Filip Galović

Jezična dimenzija pjesničke zbirke „Dobro je činit dobro“ 110

Ana Gvozdrenović

Adijo, ljubavi 120

Da ne sagori duša 121

Piz o' života..... 122

More ka' žad..... 123

Vrime ka' lupež 124

Da sam pjesma 125

Ne mogu..... 126

Kraj mora 127

Pjesma oraču 128

Maslina..... 129

Ana Lazarin

Plodovi samoće 130

22. svibnja 1992. 131

Zaščitak, 16. studenoga 2015.....	132
Zaščitak, 10. lipnja 2016.....	134
Zaščitak, jutro 21. lipnja 2016.	135

Daria Batistić-Popadić

Škancija.....	136
Tri ženske.....	138
Koje je more boje?.....	138
Otok sunca	139
Praskozorje.....	139
Rogač	140
Bor.....	141
Otoci što su?.....	143
Zašto mjesec sja?	143
Ljubavni spoj	144

Marija Cvitanić Kokotić

Dviju sudbina spoj	146
Mala Mare	148
Nonine stvari.....	149
Prižjenca.....	151
Škoju moj.....	152
Težak	153
Zač.....	154
Glupi moj narode	155
Šumi more.....	156
Boginjo sveta	157
Trnoviton stazon	158

Sinja Kovačević

Šolti sa uzdahom.....	160
Nebo nad Šoltom.....	160
Tišina Šolte	161
Oče naš.....	162
Da se ne zaboravi.....	163
Pjesma za Vesnu Parun	165
Trenutak uzdaha.....	166

Vesni.....	166
Vesnini dani.....	167

Nikola Mateljan

Dvor kazate Mateljan.....	168
---------------------------	-----

Dinko Sule

Ča je za izgorit, mora izgorit.....	170
Kolači, suhi i slaki.....	171
Ukreli mu škuru	172
Pripovidala mi Kate	173

Dinko Sule

Tko je Tko?	175
-------------------	-----

Božidar Cecić-Vidoš

GLAZBENI PRILOG

Tebi oče i tebi majko.....	182
Moje malo misto	183
Kad Podašpilje slavi	184
Ja sam grade tvoje dite.....	185
Doživljaji šoltanskog naroda.....	186
Milevo u mom srcu rascvjetana	187